

Drijfveren en sociale impact van bewonersinitiatieven

Een onderzoek naar wandelgroepen in de gemeente Assen

D.C. Ruikes
14-07-2019

vaart welzijn

Onderdeel van **Tintengroep**

Titel: Drijfveren en sociale impact van bewonersinitiatieven

Subtitel: Een onderzoek naar wandelgroepen in de gemeente Assen

Auteur: D.C. (Daniëlle Caroline) Ruikes

Studentnummer: S2734974

Studie: Socio-Spatial Planning
2018-2019
Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen
Rijksuniversiteit Groningen

Begeleider: dr. W.S. Rauws

Begeleiders Vaart Welzijn: R.D. Bouwman en D. Wiltens

Datum: 14-07-2019

Samenvatting

De Nederlandse overheid wil meer ruimte geven aan het actief deelnemen van bewoners in bewonersinitiatieven. Daarnaast wil de overheid Nederlanders stimuleren om meer te gaan sporten en bewegen. Door het combineren van deze twee doelen worden bewoners minder afhankelijk van de verzorgingsstaat en kan het leiden tot positieve sociale impact en een gezondere samenleving. Toch is er nog weinig kennis over de sociale uitkomsten van bewonersinitiatieven. Ook mist de rol van wijkinitiatieven gericht op sport en bewegen in het creëren van sociale impact. Het doel van dit onderzoek is om een beter inzicht te creëren in de factoren die participatie van bewoners aan wandelgroepen beïnvloeden en wat de sociale impact is van deze initiatieven in de gemeente Assen.

Eerst is een literatuuronderzoek gedaan om het conceptueel model voor dit onderzoek te ontwikkelen, gebaseerd op theorieën met betrekking tot bewonersinitiatieven en sport en bewegen, factoren die participatie beïnvloeden en sociale impact. Dit model omvat vijf factoren die invloed hebben op participatie, vijf kenmerken van positieve sociale impact, drie kenmerken van negatieve sociale impact, en mediërende persoonlijke- en organisatie factoren. Dit model is gebruikt om een interview guide voor semigestructureerde diepte-interviews met initiatiefnemers op te stellen, evenals een enquête voor deelnemers van de wandelgroepen.

De belangrijkste participatie uitkomsten zijn dat bewoners deelnemen voor meer lichamelijke beweging en sociaal contact. Professionals zetten de wandelgroepen op om de wijkgemeenschap te verbeteren, zij hebben een strategisch doel en willen een maatschappelijk effect bewerkstelligen. Daarnaast is het synergetische effect van samenwerking en contact met andere organisaties belangrijk, samen staan ze sterker en wordt het succes van de wandelgroepen groter. Knelpunten in het contact zijn dat het soms moeilijk is om bewoners te bereiken die geïsoleerd leven en om op vrijwilligers te bouwen. Menselijk kapitaal is een cruciaal middel voor de wandelgroepen. Financieel kapitaal is in zijn geheel niet relevant. Bewoners moeten actief uitgenodigd worden, bijvoorbeeld via de wijkkrant of mond-op-mond reclame. Continuïteit en vrijblijvendheid zijn eigenschappen van de wandelgroep die gewaardeerd worden en ervoor zorgen dat deelnemers blijven komen.

De belangrijkste sociale uitkomsten van de wandelgroepen zijn dat sociaal contact, hulp bieden aan elkaar en het (her)kennen van andere bewoners is toegenomen, er is meer vertrouwen en respect naar elkaar, en de bereidheid om actie te ondernemen en interesse in activiteiten in de wijk is toegenomen. Dit leidt tot een grotere zelfredzaamheid van deelnemers. Dit kan beïnvloed worden door persoonlijke kenmerken, organisatiekenmerken en motivaties van de deelnemers.

Dit onderzoek heeft bijgedragen aan beleidsvorming en de bestaande literatuur, omdat het laat zien welke factoren participatie in wandelgroepen beïnvloeden en wat de sociale impact is van deze groepen. In deze maatschappij waar de eigen kracht van bewoners en het stimuleren van sporten en bewegen centraal staat zouden professionals en beleidsmakers moeten focussen op het actief uitnodigen van bewoners, eenzame ouderen in kaart brengen en betrekken, de drempel verlagen om deel te nemen, inspelen op de motivaties van vrijwilligers, vrijblijvendheid en continuïteit garanderen, en beweeginitiatieven voor jongeren en volwassenen in kaart brengen. Vervolgonderzoek kan zich richten op andere gemeenten, regio's of verschillende beweeginitiatieven om te onderzoeken of de uitkomsten van dit onderzoek in deze context ook indicatief zijn voor andere contexten.

Sleutelconcepten: *bewonersinitiatieven, participatie, sport en bewegen, wandelgroepen, drijfveren, sociale impact*

Voorwoord

Voor u ligt de masterscriptie “*Drijfveren en sociale impact van bewonersinitiatieven: Een onderzoek naar wandelgroepen in de gemeente Assen*”. Deze scriptie is geschreven om het masterprogramma Socio-Spatial Planning aan de Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen aan de Rijksuniversiteit Groningen af te ronden. Daarnaast is het ook de afsluiting van vijf jaar studeren in Groningen. Tijdens deze vijf jaar is mijn interesse uitgegaan naar onderzoek op het gebied van vergrijzing, mobiliteit van ouderen, betrokkenheid en actieve participatie van bewoners en sport en bewegen. Onderwerpen die steeds belangrijker worden in Nederland en die je steeds vaker in je eigen leefomgeving terug ziet komen. Tijdens de masterprogramma’s Populations Studies en Socio-Spatial Planning heb ik deze interesses kunnen combineren.

Het zou niet mogelijk zijn geweest om dit onderzoek uit te voeren zonder de hulp van anderen. Ik wil graag de volgende mensen bedanken voor medewerking aan dit onderzoek. Ten eerste wil ik mijn begeleider vanuit de Rijksuniversiteit Groningen, dr. Ward Rauws, bedanken voor de begeleiding. Zijn kritische blik, constructieve feedback en enthousiasme hebben mij tijdens het hele onderzoeksproces geholpen. Dit gaf mij vertrouwen dat mijn scriptie op tijd en met een goed resultaat afgerond zou worden.

Daarnaast wil ik Vaart Welzijn bedanken. De mogelijkheid tot stagelopen bij Vaart Welzijn heeft ervoor gezorgd dat ik heb ervaren hoe het in de praktijk in het werkveld eraan toe gaat. Dit heeft mij gemotiveerd en tijdens het proces geholpen bij het vinden van geschikte cases. Speciale dank gaat uit naar Ruben Bouwman en Deborah Wiltens, hun enthousiasme en ervaring in de praktijk heeft bijgedragen aan het bewerkstelligen van dit onderzoek.

Tot slot wil ik alle deelnemers aan dit onderzoek bedanken. Ik wil graag mijn dank uitspreken voor het vertrouwen dat zij in mij hadden als onderzoeker. Het was niet mogelijk geweest om dit onderzoek uit te voeren zonder de ervaringen, meningen en persoonlijke verhalen die zij deelden.

Voor nu wens ik u veel leesplezier.

Daniëlle Ruikes

14 juli 2019, Groningen

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
Voorwoord.....	4
Lijst van tabellen.....	7
Lijst van figuren.....	7
1. Inleiding.....	8
1.1 <i>Achtergrond en relevantie</i>	8
1.2 <i>Probleemstelling</i>	9
1.3 <i>Doelstelling en onderzoeksvragen</i>	10
1.4 <i>Overzicht van de scriptie</i>	10
2. Theoretisch kader: organisatie, participatie en sociale impact van bewonersinitiatieven	11
2.1 <i>Internationale inbedding van bewonersinitiatieven</i>	11
2.2 <i>Definiëring bewonersinitiatieven</i>	12
2.3 <i>Organisatie van bewonersinitiatieven</i>	14
2.4 <i>Factoren die participatie in bewonersinitiatieven beïnvloeden</i>	16
2.4.1 <i>Factoren die animo van bewoners beïnvloeden</i>	17
2.5 <i>Bewonersinitiatieven, gezondheid & bewegen en de sociale impact</i>	18
2.5.1 <i>Sociale impact van sport & bewegen</i>	18
2.5.2 <i>Sociale impact bewonersinitiatieven</i>	19
2.5.3 <i>Sociale impact en collectieve zelfredzaamheid</i>	19
2.5.4 <i>Overige factoren</i>	20
2.6 <i>Conceptueel model</i>	21
3. Methodologie	22
3.1 <i>Onderzoeksgebied</i>	22
3.2 <i>Casestudy</i>	22
3.3 <i>Datacollectie</i>	23
3.3.1 <i>Observaties</i>	24
3.3.2 <i>Interviews</i>	24
3.3.3 <i>Enquêtes</i>	25
3.4 <i>Case selectie</i>	28
3.5 <i>Werving participanten en respondenten</i>	29
3.6 <i>Datavoorbereiding</i>	29
3.7 <i>Analyse</i>	30
3.8 <i>Ethische overwegingen</i>	31
4. Resultaten	33
4.1 <i>Karakteristieken en kenmerken wandelgroepen en respondenten</i>	33
4.2 <i>Participatie</i>	37
4.2.1 <i>Animo</i>	37
4.2.2 <i>Contacten</i>	39
4.2.3 <i>Toerusting</i>	41
4.2.4 <i>Inbedding</i>	42

4.2.5 Empathie	43
4.3 Organisatie	45
4.3.1 Structuur	45
4.3.2 Toegankelijkheid	48
4.4 Impact	49
4.4.1 Sociale impact	49
4.4.2 Persoonlijke kenmerken en sociale impact	52
4.4.3 Motivaties en sociale impact	55
4.4.4 Organisatiekenmerken en sociale impact	57
4.4.5 Negatieve impact	59
5. Discussie en reflectie	60
5.1 Discussie	60
5.2 Reflectie	64
6. Conclusie en aanbevelingen	66
6.1 Conclusie	66
6.2 Aanbevelingen	67
Referenties	69
Appendices	75
A. Interview guide	75
B. Online enquête	78
C. Enquête	79
D. Toestemmingsformulier	84
E. Codeboom	85
F. Codeboek	88
G. Lijst aandachtspunten observaties	90

Lijst van tabellen

Tabel 1: Drie participatievormen	14
Tabel 2: Organisatiekenmerken bewonersinitiatieven	15/16
Tabel 3: Factoren van het ACTIE-model	17
Tabel 4: Motivaties bewonersinitiatieven en informele sportgroepen	18
Tabel 5: Factoren collectieve zelfredzaamheid	20
Tabel 6: Methoden van datacollectie per deelvraag	26/27
Tabel 7: Overzicht van de geselecteerde cases	29
Tabel 8: Karakteristieken van de onderzochte cases	36
Tabel 9: Het belang voor deelnemers van verschillende motivaties	38
Tabel 10: Regressieanalyse invloed van aantal deelnemers en het karakter van de wandelgroep op dat respondenten denken dat iedereen zich welkom voelt en dat er bewoners zijn die denken dat de wandelgroep niet voor hen is	49
Tabel 11: In hoeverre zijn voor de respondenten sociale aspecten veranderd	52
Tabel 12: Logistische regressieanalyse sociale impact en demografische kenmerken	54
Tabel 13: Logistische regressieanalyse sociale impact en motivaties	56
Tabel 14: Logistische regressieanalyse sociale impact en organisatiekenmerken	58

Lijst van figuren

Figuur 1: Overzicht van de scriptie	10
Figuur 2: Conceptueel model	21
Figuur 3: Wijken in Assen	28
Figuur 4: Kenmerken van de respondenten	34
Figuur 5: Percentage bewoners per leeftijdsgroep per wijk in Assen	35
Figuur 6: Redenen van deelnemers om aan te sluiten bij de wandelgroep	38
Figuur 7: Redenen van deelnemers om te blijven deelnemen	38
Figuur 8: Hoe hebben deelnemers de wandelgroep leren kennen en zijn deelnemers persoonlijk uitgenodigd	43
Figuur 9: Frequentie contact met andere deelnemers buiten het wandelen om	49

1. Inleiding

1.1 Achtergrond en relevantie

Sinds de jaren '60 is burgerparticipatie een belangrijk aspect op de Nederlandse planning agenda (Boonstra & Boelens, 2011). In 2013 werd dit versterkt toen Koning Willem-Alexander in zijn troonrede sprak over de participatiesamenleving. Hierin werd Nederlanders opgeroepen om meer verantwoordelijkheid te nemen voor de eigen leefomgeving, om zo bij te dragen aan het terugdringen van financiële overheidstekorten. Hiermee verandert de klassieke Nederlandse verzorgingsstaat in een participatiesamenleving (Rijksoverheid, 2013). In deze samenleving is er behoefte aan meer actief burgerschap, in de vorm van vrijwilligerswerk, informele zorg en ondersteuning, en grotere zelfredzaamheid van bewoners (Verhoeven & Tonkens, 2013).

Naast de ontwikkeling van de participatiesamenleving stimuleert de overheid Nederlanders om meer te gaan sporten en bewegen (Rijksoverheid, n.d.). Ongeveer de helft van alle Nederlanders voldoet niet aan de beweegrichtlijnen van de Gezondheidsraad (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2018). Voor volwassenen houden deze beweegrichtlijnen in dat er minstens 150 minuten per week matig intensieve inspanning moet zijn, minimaal twee keer per week spier- en botversterkende oefeningen gedaan moeten worden, en veel stilzitten moet voorkomen worden (Gezondheidsraad, 2017). Effecten van bewegen op de gezondheid zijn wetenschappelijk duidelijk vastgesteld. Bewegen leidt tot een betere conditie, en het voorkomen van hart- en vaatziekten, diabetes en verschillende typen kanker (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2016).

De beleidswens van de overheid om de Nederlandse bevolking meer te laten bewegen, staat in relatie tot de toename van het percentage Nederlanders met overgewicht in de afgelopen decennia. In 1981 had 33% van de 20-plussers overgewicht, in 2017 is dit gestegen naar 50%. De helft van deze toename is veroorzaakt door de grote toename van mensen met obesitas, oftewel zwaar overgewicht (CBS, 2018a). Tussen sport en bewegen en de fysieke gezondheid bestaat er een bewezen sterke positieve relatie, waarbij de toename in fysieke activiteit leidt tot positieve uitkomsten op de gezondheid, zoals verminderde obesitas (Taylor et al., 2015). Aangezien er in Nederland een toename is van mensen die lijden aan te weinig beweging en welvaartsziekten, zoals bijvoorbeeld obesitas, is de ambitie van de overheid om meer mensen aan het bewegen te krijgen evident (Deelen et al. 2015). Aangezien sport en bewegen grotendeels een particulier initiatief blijft, waar mensen op vrijwillige basis aan kunnen deelnemen, kunnen bewonersinitiatieven hierin een belangrijke rol spelen (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2016).

Bewonersinitiatieven bestaan al vele jaren en de diversiteit van deze initiatieven is volgens Denters et al. (2013b) onbeperkt. Door de jaren heen is het ontstaan van deze bewonersinitiatieven veranderd. De betrokkenheid van bewoners in hun wijk gaat tegenwoordig niet alleen meer op uitnodiging van overheden en beleidsmakers, maar ook op eigen initiatief (WRR, 2012). Deze bewonersinitiatieven worden opgericht om problemen op verschillende terreinen aan te pakken, zo ook op het terrein van gezondheid en bewegen (Denters et al., 2013a).

Uit bovenstaande blijkt dat er een maatschappelijk belang en een beleidswens is om bewonersinitiatieven gericht op gezondheid en bewegen te stimuleren. Ondanks deze steun is er weinig inzicht in de impact van deze initiatieven in de praktijk en of deze impact blijvend is (Bisschops & Beunen, 2018). Daarnaast staan de gezondheidsvoordelen van deze bewonersinitiatieven gericht op gezondheid en bewegen vast, maar is er minder kennis over de maatschappelijk betekenis en de sociale impact van deze initiatieven (Deelen et al., 2015; Nicholson et al., 2014; Seppel, 2006; Spaaij, 2009). Hierbij wordt de discussie over het

bereiken van langdurige sociale impact van bewonersinitiatieven vaak geschuwd (Zhou & Kaplanidou, 2017). Vooral de rol van lokale (wijk)initiatieven gericht op gezondheid en bewegen hebben nog weinig aandacht gekregen in wetenschappelijk onderzoek (Deelen et al., 2015).

In de gemeente Assen wordt er ook actief samenwerking gezocht met de bewoners. Er wordt een beroep gedaan op sociale betrokkenheid en verantwoordelijkheid van de bewoners voor de eigen leefomgeving. Hierbij krijgen bewoners veel ruimte om zelfstandig bij te dragen aan het leefbaar maken of houden van de leefomgeving. De gemeente richt zich voornamelijk op het verbeteren van de waardering voor de leefomgeving, de veiligheidsbeleving en de mate van sociale binding in de wijk (Gemeente Assen, 2018).

Dit onderzoek focust op wandelgroepen die ontstaan zijn vanuit bewonersinitiatieven in de gemeente Assen. In Assen-Oost is Vaart Welzijn, de welzijnsorganisatie in de gemeente Assen, begonnen met het initiatief ‘Wandelen en Buurtbakkie’. Dit initiatief is bedoeld als laagdrempelige activiteit waarbij inwoners uit Assen-Oost samen wandelingen maken door de wijk en aansluitend samen wat gaan drinken. Dit om zowel de positieve gezondheid van de deelnemers, als de sociale cohesie in de wijk te bevorderen (Tintengroep, 2019). Na het succes van dit initiatief zijn er meerdere wandelgroepen opgericht in verschillende wijken in Assen. Vaart Welzijn heeft naar de vraag en behoefte van bewoners wandelgroepen opgericht, waarvan sommige wandelgroepen later over zijn genomen door bewoners. Tevens zijn er initiatieven die volledig door bewoners zijn opgezet (Vaart Welzijn, 2018).

1.2 Probleemstelling

Het maatschappelijk belang en de beleidswens van de overheid om bewonersinitiatieven gericht op gezondheid en bewegen aan te moedigen is evident. Ten eerste zou dit ervoor moeten zorgen dat bewoners meer uit zichzelf initiatieven op gaan zetten en actief participeren in de samenleving, waardoor bewoners minder afhankelijk worden van de verzorgingsstaat (Verhoeven & Tonkens, 2013). Ten tweede zou de toename van bewegen tot positieve sociale uitkomsten en een gezondere samenleving kunnen leiden met als bijkomend positief effect lagere gezondheidskosten (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2016). In de praktijk blijkt het opzetten van bewonersinitiatieven een moeilijk en uitdagend proces en er is weinig inzicht in de uitkomsten van bewonersinitiatieven (Bisschops & Beunen, 2018; Boonstra & Boelens, 2011; Van Meerkerk et al., 2013). Vooral de rol van initiatieven gericht op gezondheid en bewegen en de sociale impact van deze initiatieven ontbreekt in bestaande literatuur (Deelen et al., 2015; Nicholson et al., 2014; Seippel, 2006; Spaaij, 2009). Dit benadrukt het belang van onderzoek naar de factoren die bewoners beïnvloeden om deel te nemen aan bewonersinitiatieven die gericht zijn op gezondheid en bewegen, en onderzoek naar wat de sociale impact is van deze initiatieven, om het gat in de literatuur op te vullen. Hierdoor kunnen professionals en de overheid gericht beleid maken en acties ondernemen om deze initiatieven te ondersteunen. Kennis over deze aspecten zou het oprichten van en deelnemen aan deze bewonersinitiatieven eenvoudiger kunnen maken voor bewoners en beter inzicht geven in de sociale impact van deze initiatieven.

De professionals betrokken bij de wandelgroepen in dit onderzoek zijn onderdeel van de organisatie Vaart Welzijn. Voor Vaart Welzijn staat de kracht en het zelforganiserend vermogen van de bewoners centraal. Hierbij kijkt de organisatie hoe dit zelforganiserend vermogen ondersteund en gestimuleerd kan worden. Door onderzoek te doen naar de groeiende initiatieven van wandelgroepen krijgen professionals inzicht in hoe de kracht en het organiserend vermogen van bewoners versterkt kan worden en hoe professionals dit kunnen ondersteunen en faciliteren. Bovendien wordt hierdoor een beter beeld geschetst over wat

deze initiatieven bijdragen in de wijk, zodat uiteindelijk de bewoners in Assen zichzelf kunnen redden in de wijk en in de maatschappij (Vaart Welzijn, 2018).

1.3 Doelstelling en onderzoeksvragen

Het doel van dit onderzoek is om meer inzicht te verkrijgen in waarom bewoners deelnemen aan wandelgroepen en wat de sociale impact is van deze initiatieven. De volgende hoofdvraag is leidend in dit onderzoek:

Waarom participeren bewoners in wandelgroepen in de gemeente Assen en wat is de sociale impact van deze initiatieven?

De hoofdvraag zal beantwoord worden door middel van de volgende deelvragen:

1. Welke factoren beïnvloeden de participatie in bewonersinitiatieven gericht op gezondheid en bewegen en welke mechanismen beïnvloeden de sociale impact van deze initiatieven?
2. Hoe zijn de wandelgroepen in Assen georganiseerd?
3. Welke factoren beïnvloeden participatie van bewoners in deze wandelgroepen?
4. Wat is de sociale impact in de wijk van deze wandelgroepen?
5. Hoe kunnen professionals van Vaart Welzijn en beleidsmakers de participatie in wandelgroepen en de positieve sociale impact van wandelgroepen in Assen versterken?

1.4 Overzicht van de scriptie

In het vervolg van dit onderzoek wordt een antwoord gezocht op bovenstaande onderzoeksvragen. Eerst volgt een uiteenzetting van de bestaande literatuur over de organisatie van bewonersinitiatieven, factoren die participatie in bewonersinitiatieven en informele sportgroepen beïnvloeden en de mogelijke sociale impact van deze initiatieven en groepen. Tevens wordt er onderzocht welke relaties er zijn gevonden tussen deze verschillende aspecten. Dit vormt de basis voor het conceptueel model dat wordt gebruikt voor dit onderzoek. Daarna wordt de onderzoeksopzet besproken, waarbij de casestudy van de locatie Assen, de gemengde onderzoeksmethodes, werving van de wandelgroepen, analyse van de kwalitatieve en kwantitatieve data en ethische overwegingen besproken worden. Hierbij wordt beargumenteerd hoe het conceptueel model in de praktijk getest gaat worden. In hoofdstuk 4 worden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd, waarbij wordt besproken hoe de wandelgroepen in Assen zijn georganiseerd, welke factoren participatie in deze wandelgroepen beïnvloeden en hun sociale impact. Dit zal worden vervolgd met een discussie en reflectie. Afsluitend worden er conclusies getrokken en aanbevelingen voor toekomstig onderzoek en betrokken professionals van bewonersinitiatieven gepresenteerd. Figuur 1 geeft het overzicht van de scriptie weer.

Figuur 1 | Overzicht van de scriptie

2. Theoretisch kader: organisatie, participatie en sociale impact van bewonersinitiatieven

In dit hoofdstuk worden de theoretische facetten uiteengezet. Hierin wordt de internationale inbedding besproken om een beeld te krijgen over wat er bijzonder is aan de Nederlandse context. Vervolgens is het concept bewonersinitiatieven gedefinieerd en wordt er uiteengezet hoe bewonersinitiatieven zich organiseren, om een helder beeld te krijgen van wat er in dit onderzoek bedoeld wordt met bewonersinitiatieven. Dit wordt gevolgd door een discussie waarom mensen participeren in bewonersinitiatieven en wat de sociale impact is van deze initiatieven, waarmee de eerste deelvraag wordt beantwoord. Tenslotte wordt het conceptueel model gepresenteerd, welke de verschillende theorieën en concepten uit dit hoofdstuk met elkaar verbindt.

2.1 Internationale inbedding van bewonersinitiatieven

Wereldwijd zijn landen nieuwe coöperatieve methoden aan het ontwikkelen om bewoners te betrekken bij ruimtelijke planning. Zowel in de Verenigde Staten, Italië, het Verenigd Koninkrijk, België, Scandinavië, als ook in Brazilië en China zijn interactieve, collaboratieve en participatieve benaderingen geïntroduceerd (Boonstra & Boelens, 2011). In veel Westerse landen wil de overheid haar macht delen met verschillende actoren, door middel van regelingen die als doel hebben zich meer te verbinden met sociale organisaties en bewoners (Geurtz & Van de Wijdeven, 2010; Putnam, 2000). In de Verenigde Staten is er al een jarenlange traditie van betrokkenheid van bewoners in de gemeenschap (Edelenbos et al., 2016b).

In de laatste decennia hebben bewoners in de meeste West-Europese landen invloed gekregen in beleidsvorming. Veel landen hebben ervaring opgedaan met collaboratief bestuur, raadgevende comités van bewoners, en participatieve budgettering (Michels & De Graaf, 2010). In Nederland is de achteruitgang van de verzorgingsstaat, in combinatie met de financiële crisis en bezuinigingen een grote prikkel geweest om actief burgerschap aan te moedigen (Van Dam et al., 2015). Gemeenten experimenteren met nieuwe manieren om bewoners te betrekken, die verder gaan dan participatie geïnduceerd door de overheid (Edelenbos et al., 2016a). Hierbij proberen lokale overheden op afstand te blijven, om op deze manier meer vrijheid te geven aan bewoners om zichzelf te ontwikkelen en het besluit te nemen over lokale plannen en projecten en deze te implementeren (Boonstra & Boelens, 2011; Van Meerkerk et al., 2013). In Nederland, maar ook in andere delen van Europa, zijn er nieuwe samenwerkingsverbanden ontstaan door en voor bewoners, met een specifiek economisch, milieuvriendelijk, of sociaal doel. Deze initiatieven zijn meestal niet eenmalig, maar ambitieuze organisaties die proberen een langdurig effect te bereiken (De Moor, 2013).

In Nederland worden er steeds meer pogingen gedaan om bewoners te betrekken bij ruimtelijke ontwikkelingsprocessen. Hierbij wordt gepleit voor een coöperatief karakter, omdat Nederland traditioneel een land is van coöperaties (De Moor, 2013). Aan het begin van de 21^e eeuw is actief burgerschap hieraan toegevoegd waarin gestreefd wordt naar actieve participatie van bewoners en er een gedeelde verantwoordelijkheid is van de overheid en de gemeenschap voor de ruimtelijke omgeving (Boonstra & Boelens, 2011). Nederland heeft brede ervaring met verschillende vormen van participatieve beleidsvorming op lokaal niveau (Michels & De Graaf, 2010). Zo zijn er vele nieuwe innovatieve en experimentele vormen van betrokkenheid van bewoners. In deze lokale democratie kiezen gemeenten voor sterkere betrokkenheid van bewoners in beleid en implementatie, om zo het gat tussen de bewoners en de overheid kleiner te maken. Hierbij wordt vaak het schaalniveau van de wijk gebruikt voor

experimenten (Geurtz & Van de Wijdeven, 2010). Daarnaast speelt de wetgeving in Nederland, zoals de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (wmo) een belangrijke rol in de evolutie van bewonersinitiatieven (De Moor, 2013). Bij dit soort wetgeving worden vooral sociaal kapitaal, sociale cohesie, en actief burgerschap als belangrijke sleutelaspecten beschouwd voor de levering van diensten en het bouwen van een gemeenschap onder bewoners (Habraken et al., 2013).

In vergelijking met enkele decennia geleden staat tegenwoordig op nationaal niveau de bevordering van participatie niet langer hoog op de agenda in Nederland (Houwelingen et al., 2014). Nationale stimulatie en innovatie hebben dan ook niet geleid tot eenduidige maatregelen. Daarom heeft de nationale overheid deze taak overgedragen aan de lokale overheid door gemeenten te verplichten om bewoners te betrekken bij het maken van beleid en door het ondersteunen van de ontwikkeling van innovatieve vormen van participatie. Van oudsher wordt de lokale overheid gezien als een belangrijke schakel tussen de centrale overheid en bewoners. Decentralisaties worden dan ook uitgevoerd als instrument om de lokale democratie te versterken (Van Eijk, 2013).

De participatie en samenwerking van lokale overheden en bewoners maakt deel uit van een lange traditie van samenwerking en consensusvorming. Toch is het in de meeste gevallen de lokale overheid die het initiatief neemt en het proces leidt. De rol van de bewoners blijft voornamelijk het verstrekken van informatie op basis waarvan de overheid beslissingen kan nemen. Participatie dient vooral een instrumenteel doel om bewoners te betrekken bij beleidsvorming en beleidsimplementatie om steun en consensus te creëren, waarbij participatie niet wordt beschouwd als een waarde op zichzelf (Michels, 2006; Michels & De Graaf, 2010). Als laatste, lijkt de omvangrijke media-aandacht te zorgen voor een verder proces van explosieve groei van bewonersinitiatieven (Van Dam et al., 2015).

Uit bovenstaande blijkt dat vooral de achteruitgang van de verzorgingsstaat, omvangrijke media-aandacht, en daarnaast het coöperatieve karakter, de instrumentele inzet en het lokale niveau van participatie centraal staan in de Nederlandse context.

2.2 Definiëring bewonersinitiatieven

Voordat er inzicht verkregen kan worden in de drijfveren van bewoners om te participeren en de sociale impact van deze bewonersinitiatieven is het belangrijk om te definiëren wat er met bewonersinitiatieven bedoeld wordt in dit onderzoek.

Participatie is sinds de jaren '60 een belangrijk aspect op de Nederlandse planning agenda (Boonstra & Boelens, 2011). Sindsdien komt het concept van bewonersparticipatie ook vaker in de wetenschappelijke literatuur voor. Eén van de klassieke artikelen over hoe bewoners kunnen participeren bij lokale besluitvorming is van Arnstein (1969). Hierin wordt de participatieladder beschreven. De ladder bestaat uit acht verschillende treden, van manipulatie tot controle van burgers, die de omvang van de macht van burgers illustreert bij besluitvorming.

De eerste definities van participatie waren vooral gericht op de mogelijkheid van bewoners om inspraak te hebben. Florin & Wandersman (1990) beschrijven participatie dan ook als een proces waarin individuen deelnemen in besluitvorming in instituties, programma's en de leefomgeving die hen beïnvloedt.

Door de jaren heen is de definitie van participatie meer verschoven naar het initiatief nemen door bewoners zelf. Verschillende soorten participatie worden beschreven waarin de rol van de overheid verandert. Lenos et al. (2006) spreken over drie verschillende generaties van participatie. Deze drie generaties bestaan naast elkaar, maar zijn op verschillende momenten opgekomen. De eerste generatie van participatie kwam op in de jaren '70 en werd inspraak genoemd. Participatie wordt vooral gezien als de mogelijkheid om te kunnen

reageren op overheidsbeleid. De tweede generatie van participatie ontstond in de jaren '90 en wordt interactieve beleidsvorming en coproductie genoemd. Burgers kregen in een vroege fase de mogelijkheid om het beleid mede vorm te geven. Tenslotte kwam de derde generatie op aan het begin van deze eeuw; het burgerinitiatief, waarbij bewoners verantwoordelijkheid nemen voor het opzetten van een initiatief en de overheid een faciliterende rol heeft ter ondersteuning van bewonersinitiatieven. Deze indeling van participatie komt grotendeels overeen met drie vormen van participatie die de WRR (2012) beschrijft. De eerste twee vormen, beleidsparticipatie en maatschappelijke participatie, gaan vooral uit van een controlerende overheid. Hierbij ligt het voortouw bij de overheid en de beleidsmakers. Bewoners mogen meedoen via inspraak, vrijwilligerswerk en kunnen protest aantekenen tegen beleid. Dit is vooral om het draagvlak voor nieuw beleid te vergroten. Dit komt overeen met de eerste en tweede generatie participatie die door Lenos et al. (2006) zijn beschreven. De laatste vorm van participatie is het maatschappelijk initiatief. Hierbij nemen bewoners het heft in handen om een bepaald doel na te streven en zetten daarbij initiatieven op. Dit sluit aan bij de derde generatie participatie (Lenos et al., 2006; WRR, 2012). Tabel 1 geeft een overzicht van de drie vormen van participatie.

De laatste jaren is de literatuur vooral gericht op de definitie van participatie in de zin van bewonersinitiatieven. Denters (2016) beschrijft het als een activiteit die opgezet wordt door een groep bewoners, waarbij de activiteit gericht is op een gedeelde interesse en de bewoners zelf kunnen beslissen over de middelen en het doel van het project, terwijl zij actief participeren bij de implementatie van het project. Dit gaat uit van een zelfgeorganiseerd bestuur en collectieve acties gericht op de gemeenschap, die zich vaak richten op het verbeteren van de leefbaarheid (Denters et al., 2013b). Volgens Denters (2016) wordt het Nederlandse debat gekarakteriseerd door de derde generatie participatie. Aansluitend spreken Bakker et al. (2012) over collectieve activiteiten van bewoners die gericht zijn op het voorzien van publieke goederen of diensten in de straat, wijk, of het dorp, waarbij de bewoners zelf beslissen over de doelen en middelen voor het project. De rol van de overheid wordt ook benoemd, waarbij de lokale overheid een ondersteunende en faciliterende rol heeft voor deze initiatieven. Volgens Edelenbos et al. (2016b) verschuift de rol van de overheid van een controlerende naar een meer faciliterende overheid. Bewoners nemen deel in collectieve actie, waarbij zij enigszins onafhankelijk zijn van overheidsstructuren.

Overkoepelend in de meeste literatuur is het lokale karakter van bewonersinitiatieven. Hierbij wordt vooral gesproken over initiatieven op straat-, wijk- of dorpsniveau om de leefbaarheid te verbeteren en bewoners te betrekken bij de fysieke leefomgeving in de directe omgeving (Bakker et al., 2012; Denters et al., 2013b; Lenos et al., 2006; WRR, 2012).

De activiteiten van wandelgroepen zijn gericht op actieve deelname en bewoners spelen hierin een belangrijke rol. Aangezien al deze initiatieven zijn ontstaan uit de behoefte en de vraag van de bewoners zelf zal de opzet van de initiatieven geen verschil maken in de redenen om initiatief te nemen of te participeren en in de sociale impact. Daarom wordt in dit onderzoek gebruik gemaakt van de meest brede definitie van bewonersinitiatieven, waarin alle drie de vormen van participatie gebruikt worden (Lenos et al., 2006; WRR, 2012). In dit onderzoek zullen zowel, wandelgroepen die door professionals zijn opgezet en waar bewoners actief in participeren, wandelgroepen die zijn opgezet door professionals en door bewoners zijn overgenomen, als wandelgroepen die uit eigen initiatief door bewoners zijn opgezet, onderzocht worden.

Participatievorm	Toelichting
Eerste generatie – beleidsparticipatie/inspraak	Bewoners hebben de mogelijkheid om te reageren op beleid – controlerende rol overheid
Tweede generatie – maatschappelijke participatie/interactieve beleidsvorming en coproductie	Bewoners hebben de mogelijkheid om het beleid mede vorm te geven – controlerende rol overheid
Derde generatie – maatschappelijk initiatief/burgerinitiatief	Bewoners zetten zelf een initiatief op voor het bereiken van een bepaald doel – faciliterende en ondersteunende rol overheid

Tabel 1 | Drie vormen van participatie | Lenos et al., 2006; WRR, 2012

2.3 Organisatie van bewonersinitiatieven

Uit onderzoek van Van den Berg et al. (2011) blijkt dat de manier van organiseren van informele groepen invloed kan hebben op de uitkomsten, vooral op sociaal gebied. De organisatorische kenmerken van initiatieven kunnen ook een significante invloed hebben op de duurzaamheid van initiatieven (Igalla & Van Meerkerk, 2015). Ondanks dit gevonden effect is er nog geen uitgebreid onderzoek gedaan naar het verband tussen de organisatie van bewonersinitiatieven en de sociale impact. Inzicht in hoe bewonersinitiatieven zich organiseren kan helpen een beter beeld te krijgen over hoe deze initiatieven functioneren en zich ontwikkelen. Dit kan van belang zijn voor zowel de drijfveren om te participeren en de sociale impact van bewonersinitiatieven.

De diversiteit aan doelstellingen levert een verscheidenheid aan organisatorische kenmerken van bewonersinitiatieven op (Hurenkamp & Rooduijn, 2009), welke zijn onder te verdelen in de volgende drie categorieën: de structuur, de toegankelijkheid en de organisatievorm van het initiatief (Rauws et al., 2017). Hieronder worden de verschillende kenmerken van de structuur, toegankelijkheid en organisatievormen van bewonersinitiatieven beschreven.

De structuur, oftewel de interne organisatie, van bewonersinitiatieven wordt gekenmerkt door het aantal initiatiefnemers, de kwaliteiten van de initiatiefnemers en de mate van samenhang. Bij bewonersinitiatieven is er meestal een beperkt aantal personen die het kernteam vormen: de initiatiefnemers (Denters et al., 2013b; Igalla & Van Meerkerk, 2015; Rauws et al., 2017). In kleinschalige initiatieven zijn dit er meestal minder dan vijf (Denters et al., 2013b). Opvallend in het onderzoek van Rauws et al. (2017) is het grote aandeel van initiatieven dat geleid wordt door één of twee initiatiefnemers. Op wijkniveau is het aantal kleinschalige initiatieven dan ook groot.

Daarnaast zijn de kwaliteiten van de initiatiefnemers van belang voor het daadwerkelijk uitvoeren van het initiatief. Het beschikken over brede netwerken, organisatorische vaardigheden, inhoudelijke kennis en ervaring met de bureaucratie kan hiervoor cruciaal zijn (Verhoef et al., 2018).

Tenslotte wordt de interne organisatie gekenmerkt door de mate van samenhang, oftewel de hechtheid tussen de deelnemers. Dit bestaat uit de mate van contact tussen de deelnemers, het aantal activiteiten, de mogelijkheid om een beroep op elkaar te doen, de periode hoelang deelnemers actief zijn. Daarnaast zijn de bestaansduur en een fysieke en digitale ontmoetingsplek van belang (Denters et al., 2013b; Igalla & Van Meerkerk, 2015; Van den Berg et al., 2011). De interne organisatie en hechtheid tussen deelnemers kan ervoor zorgen dat deelnemers elkaar bezoeken buiten de wandelgroep om, elkaar praktische en emotionele steun bieden en dat de wandelgroep ook mensen buiten de groep helpen of iets doen voor de plaatselijke wijkgemeenschap. Hierdoor zouden wandelgroepen niet alleen

sociale betekenis voor de deelnemers zelf kunnen hebben, maar ook voor andere bewoners in de wijk (Van den Berg et al., 2011).

Daarnaast is toegankelijkheid een organisatorisch kenmerk van bewonersinitiatieven. Toegankelijkheid bestaat uit het aantal deelnemers, inclusiviteit en exclusiviteit. Veel bewonersinitiatieven zijn voor iedereen publiek toegankelijk (Verhijde & Bosman, 2013). Gemeenten willen vaak een brede en diverse groep inwoners activeren om deel te nemen aan verschillende vormen van participatie (Tonkens & Verhoeven, 2011). Uit het onderzoek van Rauws et al. (2017) blijkt dat van de onderzochte initiatieven meer dan 75% een open karakter heeft. Een klein deel van deze initiatieven selecteert of nodigt deelnemers uit, waardoor het risico op uitsluiting niet uitgesloten kan worden. Het openbare karakter van de meeste initiatieven resulteert in een grote variatie in deelnemers, dit kan ervoor zorgen dat je voor hulp op veel verschillende terreinen terecht kan bij de andere deelnemers. Een open karakter zorgt ervoor dat je zowel bekende als onbekende mensen kan ontmoeten (Van der Zwaard et al., 2018). Hiernaast zijn er ook initiatieven die niet voor iedereen toegankelijk zijn, gericht op een bepaalde doelgroep (Movisie, 2011). Exclusiviteit kan leiden tot fragmentatie, waarbij een open karakter ertoe kan leiden dat mensen zich zowel thuis voelen als onderdeel van de samenleving (Tully, 2002).

De organisatievorm is het laatste organisatorische kenmerk van bewonersinitiatieven, waarmee de formalisering van het initiatief wordt bedoeld. Het gaat er hierbij om of het bewonersinitiatief een rechtspersoon is geworden, bijvoorbeeld in de vorm van een stichting of een vereniging (Mattijssen, 2016). Verantwoordelijkheden van de initiatieven worden dan formeel vastgelegd, dit is soms nodig om subsidie te kunnen ontvangen. Hierbij spelen het budget en de verwevenheid met andere organisaties een rol (Denters et al., 2013b; Igalla & Van Meerkerk, 2015). Kleinschalige bewonersinitiatieven en initiatieven waar weinig geld in om gaat zijn meestal niet geformaliseerd in een rechtspersoon (Mattijssen et al., 2015). De formalisatie van een initiatief kan aangeven dat de betrokken bewoners de ambitie hebben om een langere termijn samen te werken en het initiatief kan juridisch verkeer met andere organisaties aangaan (Igalla & Van Meerkerk, 2015). Veel bewonersinitiatieven zijn informeel opgezet als bewuste keuze van de initiatiefnemer, waarbij vooral gestreefd wordt naar zo min mogelijk bureaucratie en niet de verplichting hebben om verantwoordelijkheid te moeten afleggen (Igalla & Van Meerkerk, 2015; Rauws et al., 2017)

Uit bovenstaande blijkt dat bewonersinitiatieven qua organisatie verschillend in elkaar kunnen zitten en dat de verschillende kenmerken ook verschillende uitkomsten kunnen hebben. Dit zou een rol kunnen spelen in de sociale impact van een bewonersinitiatief. Tabel 2 geeft de verschillende organisatiekenmerken van bewonersinitiatieven weer, waarbij de structuur en de toegankelijkheid het meest relevant zijn voor wandelgroepen. De organisatievorm is niet relevant, aangezien er weinig tot geen geld omgaat in wandelgroepen en er geen juridisch verkeer met andere organisaties noodzakelijk is.

Organisatie	Kenmerken
Structuur	Aantal initiatiefnemers
	Kwaliteiten initiatiefnemers
	Mate van samenhang
	Bestaansduur
	Aantal activiteiten
	Aanwezigheid website
	Aanwezigheid fysieke plek
Toegankelijkheid	Inclusiviteit
	Exclusiviteit
	Aantal deelnemers

Organisatievorm	Formalisering
	Budget
	Verwevenheid

Tabel 2 | Organisatiekenmerken bewonersinitiatieven | Denters et al., 2013b; Hurenkamp et al., 2006; Igalla & Van Meeker, 2015; Rauws et al., 2017

2.4 Factoren die participatie in bewonersinitiatieven beïnvloeden

Voor het beantwoorden van de derde onderzoeksvraag moet er inzicht verkregen worden in de factoren die participatie in wandelgroepen beïnvloeden. In deze paragraaf wordt een overzicht gegeven van de drijfveren van bewoners om te participeren in bewonersinitiatieven die in de literatuur naar voren zijn gekomen.

In de literatuur zijn meerdere factoren gevonden die participatie in bewonersinitiatieven beïnvloeden. Deze literatuur probeert vooral een beter inzicht te krijgen in de causale factoren die bewoners drijven om initiatieven op te zetten en te participeren in initiatieven. De inzichten uit deze onderzoeken kunnen gebruikt worden om effectieve manieren te vinden om participatie in bewonersinitiatieven te organiseren en een langdurig bestaan te garanderen. Hieronder worden het ‘Civic Voluntarism Model’, het CLEAR-model en het ACTIE-model uiteengezet. Dit zijn drie benaderingen die factoren weergeven die actieve participatie van bewoners beïnvloeden en variabelen die invloed hebben op die factoren.

Verba et al. (1995) ontwikkelde het ‘Civic Voluntarism Model’ waarbij de vraag centraal stond waarom sommige bewoners wel participeren en andere niet. Hiermee werd vooral inzicht gekregen in de verschillen in participatie tussen culturele en sociale groepen. Drie factoren bleken belangrijk te zijn voor bewoners om te participeren: de middelen (CAN DO), de motivaties (LIKE TO) en de mobilisatie (ASKED TO). Elk van deze factoren wordt beïnvloed door verschillende variabelen. In dit onderzoek gericht op wandelgroepen zouden bijvoorbeeld middelen beïnvloed kunnen worden door de beschikbare tijd en vaardigheden van deelnemers, motivaties zouden beïnvloed kunnen worden door gezondheidsredenen of sociale redenen, en mobilisatie zou beïnvloed kunnen worden doordat mensen weten dat de mogelijkheid er is om mee te wandelen of dat ze uitgenodigd worden door andere bewoners voor de wandelgroep.

Dit model is vervolgens uitgebreid door Lowndes et al. (2006). Dit is gedaan door middel van een uitgebreide literatuurstudie, resulterende in het CLEAR-model. Twee factoren werden toegevoegd: sociaal kapitaal (ENABLED TO) en de perceptie dat de actie impact gaat hebben (RESPONDED TO). Voor wandelgroepen zou bijvoorbeeld het sociaal kapitaal beïnvloed kunnen worden door het contact met andere wandelgroepen en hulp van professionals bij het opzetten van de wandelgroep. De perceptie dat de actie impact gaat hebben kan beïnvloed worden door flexibiliteit, enthousiasme en reactiesnelheid van professionals en initiatiefnemers. De factoren in het CLEAR-model geven aan waarom een persoon wel of niet actief betrokken raakt in een bepaalde maatschappelijke activiteit. Er moet aan alle vijf factoren voldaan worden om ervoor te zorgen dat bewoners actief gaan participeren (De Graaf et al., 2015).

Het bovenstaande model is aangepast en uitgebreid om de kernfactoren te omvatten die bepalen of bewoners in actie komen (Denters et al., 2013a). Dit ACTIE-model bestaat ook uit vijf factoren: animo, contacten, toerusting, inbedding en empathie. Hierbij zijn de eerste drie factoren (animo, contacten en toerusting) individuele motivaties (CAN DO), sociaal kapitaal (LIKE TO) en middelen (ENABLED TO). De laatste twee factoren (inbedding en empathie) zijn de impact van het politieke systeem op actief deelnemen (ASKED TO en RESPONDED TO) (Denters, 2016; Lowndes et al., 2006). Naast dat dit model wordt gebruikt om de factoren die participatie van bewoners beïnvloeden te bepalen, kan het ook gebruikt

worden om het succes van initiatieven te analyseren en om de ondersteuning die initiatieven krijgen of nodig hebben in kaart te brengen (Denters et al., 2013a;2013b). Tabel 3 geeft uitleg over de vijf factoren van het model.

Het belangrijkste verschil tussen het CLEAR-model en het ACTIE-model, is dat in het ACTIE-model meer de invloed van het politieke systeem en externe condities is meegenomen. Het CLEAR-model is bij ASKED TO gericht op officiële kanalen voor participatie gecreëerd door organisaties en overheden. Waarbij het ACTIE-model bij inbedding en empathie een bredere kijk neemt, gericht op alle overheid gerelateerde institutionele en culturele factoren. Hierbij wordt gekeken hoe overheden en instellingen inspelen op de wensen van bewoners en hoe het politieke systeem invloed heeft op participatie (Denters et al., 2013b; Denters et al., 2016; Lowndes et al., 2006). In de Nederlandse context speelt dit een belangrijke rol aangezien vaak de lokale overheid het initiatief neemt en het proces leidt. Participatie wordt dan als een instrumenteel beleidsdoel beschouwd (Michels & De Graaf, 2010) en daarom is het belangrijk om dit brede politieke systeem en de externe condities mee te nemen in dit onderzoek.

Factor	Toelichting
Animo	Motivaties en drijfveren
Contacten	Sociaal kapitaal en sociale contacten
Toerusting	Middelen (menselijk kapitaal, financieel kapitaal en beschikbare tijd)
Inbedding	Structurele condities (aanwezigheid van toegankelijke vrijwillige kanalen en procedures)
Empathie	Culturele condities

Tabel 3 | Factoren van het ACTIE-model | Denters et al., 2013a;2013b

2.4.1 Factoren die animo van bewoners beïnvloeden

In de bestaande literatuur is er onderzoek gedaan naar de factoren die motivaties en drijfveren van bewoners beïnvloeden om deel te nemen in bewonersinitiatieven. Deze factoren kunnen toegevoegd worden aan het ACTIE-model van Denters et al. (2013a; 2013b). Hieronder worden de gevonden factoren uit de literatuur besproken die relevant zijn voor wandelgroepen. Volgens Hurenkamp & Tonkens (2008) gaan bewoners deelnemen als ze er maatschappelijk op vooruit gaan, bijvoorbeeld doordat de leefomgeving leefbaarder, veiliger of gezelliger wordt. De WRR (2012) sluit hierbij aan door te zeggen dat mensen gaan participeren omdat ze iets willen veranderen in de wijk. Een andere reden die zij gevonden hebben is dat mensen deelnemen, omdat ze gewoon gevraagd worden. Intrinsieke motivaties, zoals persoonlijke voldoening, erkenning en waardering zorgen ervoor dat bewoners blijven participeren in de initiatieven. Aansluitend kwam uit het onderzoek van Rauws et al. (2017) dat bewoners participeren omdat ze een concreet probleem willen oplossen of de situatie willen verbeteren, ze enthousiast zijn over een andere al bestaande groep, ze een direct eigen belang hebben of omdat ze plezier hebben in het organiseren en genieten van de opgeleverde contacten.

Van den Berg et al. (2011) hebben motieven onderzocht waarom mensen deelnemen in informele sportgroepen. Hieruit kwam naar voren dat vooral flexibiliteit, weinig sociale verplichtingen en competitie belangrijk waren voor het deelnemen. Voor minder getrainde groepen staat vooral de sociale interactie, het contact na afloop en het samen bewegen centraal.

Door het ACTIE-model uit te breiden met de bovenstaande factoren die animo beïnvloeden kan het model zowel inzicht geven in welke factoren de participatie van bewoners in de wandelgroepen beïnvloeden, als hoe de professionals bij Vaart Welzijn deze initiatieven kunnen ondersteunen. Tabel 4 geeft de motivaties om deel te nemen in bewonersinitiatieven en informele sportgroepen weer.

Groep	Motivaties
Bewonersinitiatieven	Maatschappelijke vooruitgang
	Iets veranderen in de wijk/concreet probleem oplossen
	Voldoening, erkenning en waardering
	Enthousiasme over een al bestaande groep
	Direct eigen belang
	Plezier in het organiseren
	Opleveren van contacten
Informele sportgroepen	Flexibiliteit
	Weinig sociale verplichtingen
	Sociale interactie
	Samen bewegen

Tabel 4 | Motivaties bewonersinitiatieven en informele sportgroepen | (Hurenkamp & Tonkens, 2008; Rauws et al., 2017; Van den Berg et al., 2011; WRR, 2012)

2.5 Bewonersinitiatieven, gezondheid & bewegen en de sociale impact

Bewonersinitiatieven kunnen een wijde variëteit aan opbrengsten hebben en kunnen verschillende soorten impact hebben. Het kan verbeteringen teweegbrengen in de wijk, de gemeenschap, de interpersoonlijke relaties en de sociale contacten versterken, maar ook gevoelens van persoonlijke en politieke betrokkenheid geven (Florin & Wandersman, 1990). Een centrale claim in de theorie over sociaal kapitaal van Putnam (2000) is dat participatie in informele sociale groepen het sociaal vertrouwen tussen actieve en betrokken deelnemers kan bevorderen. Vrijwillige sportgroepen zijn een vorm van informele sociale groepen, waarvan het aandeel wandelgroepen de laatste decennia enorm is toegenomen.

2.5.1 Sociale impact van sport & bewegen

Van den Berg et al. (2011) hebben in opdracht van het Sociaal en Cultureel Planbureau een onderzoek gedaan naar informele groepen in Nederland. Hiervoor is gekeken naar lokaal georganiseerde en informele vormen van vrijwillig samenkomen. Hieruit blijkt dat ongeveer een derde van de sporters in zelfgeorganiseerd verband sport, waarbij de wandelsport de meest beoefende sport in zelfgeorganiseerd verband is. Recentere cijfers geven aan dat wandelen, na fitness, de meest beoefende sport is in zelfgeorganiseerd verband in Nederland (NOC*NSF, 2018). Deze groepen hebben een veel bredere betekenis dan de activiteit waarvoor ze zijn opgericht. De hechtheid tussen deelnemers is vaak groot, deelnemers geven elkaar emotionele en praktische steun, het vergroot sociale vaardigheden en deelnemers bieden hulp aan elkaar of aan de plaatselijke gemeenschap. Informele groepen in de sport hebben dus een sociale betekenis voor de deelnemers (Van den Berg et al., 2011).

In Nederland zijn voorbeelden te vinden van bewonersinitiatieven gericht op sport en bewegen in de wijk. Deze initiatieven richten zich vooral op het zelforganiserend vermogen van bewoners en het versterken van de sociale cohesie (De Groot, 2011; Verduin & Puyt, 2014). In de wetenschappelijke literatuur zijn er onderzoeken die deze sociale betekenis van

sport en bewegen ook onderstrepen. Bestaand onderzoek (Seippel, 2006; Okayasu et al., 2010) heeft aangetoond dat sporten in verenigingen het sociaal kapitaal van deelnemers vergroot. Hierbij heeft de rol van sport en bewegen in bewonersinitiatieven nog weinig aandacht gekregen (Deelen et al., 2015). Vermeulen & Verweel (2009) zien sport als een sociaal bindmiddel dat helpt het sociaal kapitaal te vergoten. Hiernaast verbetert participatie in sport pro-sociaal gedrag en verkleint het crimineel en antisociaal gedrag. Het zorgt voor meer collectieve actie en betrokkenheid in de gemeenschap, wat zich vooral uit in vrijwilligerswerk (Taylor et al., 2015). Dit komt omdat sport kan zorgen voor ontmoeting, verbinding en integratie tussen bewoners en bovendien zorgt het voor meer sociale verbondenheid (Deelen et al., 2015; Hoye et al., 2015).

Toch zijn er ook kritische reacties in deze discussie aangezien er gelimiteerd onderzoek is gedaan dat met hard bewijs komt over het vergroten van sociaal kapitaal door sport en beweging. Er is bijvoorbeeld weinig onderzoek beschikbaar dat kijkt naar het causale verband tussen sport en bewegen en de maatschappelijke sociale uitkomsten. Sportverenigingen worden vaak geïdentificeerd als belangrijke gemeenschappelijke knooppunten in het scheppen en het behouden van sociale voordelen, maar empirisch bewijs is schaars (Nicholson et al., 2014; Spaaij, 2009). Hiernaast is er ook negatieve sociale impact gevonden van sport, zoals sociale exclusie en discriminatie. Als je niet goed bent in sport of je niet op je gemak voelt tijdens het sporten, word je bijvoorbeeld niet altijd geaccepteerd of welkom geheten in sportgroepen (Deelen et al., 2015; Spaaij, 2009; Taylor et al., 2015).

2.5.2 Sociale impact bewonersinitiatieven

Naast de sociale impact van sport en bewegen is er ook literatuur waarin de verschillende sociale impact van bewonersinitiatieven is onderzocht. Over deze sociale impact of sociale betekenis waar Van den Berg (2011), Florin & Wandersman (1990) en Putnam (2000) over spreken is meer onderzoek gedaan in de wetenschappelijke literatuur gericht op bewonersinitiatieven.

Bewonersinitiatieven op wijkniveau zouden leiden tot versterkte sociale cohesie. Deze sociale cohesie in de wijk heeft een positieve relatie met cohesie op hogere geografische niveaus en leidt ook tot een versterkte cohesie op stadsniveau. Hier wordt cohesie gezien als een gevoel van verbondenheid met de omgeving en een gedeelde moraal hebben in de wijk (Hipp & Perrin, 2006). Hurenkamp & Tonkens (2008) hebben onderzocht wat bewoners zelf van actieve participatie vinden. Bewoners die actief zijn in initiatieven spraken in dit onderzoek vooral over sociale binding, loyaliteit en sociale cohesie als sociale impact van participatie. Als laatste stelt Jupp (2011) dat alledaagse activiteiten en informele bijeenkomsten leiden tot gezelligheid in de wijk en dat er sociale zekerheid ontstaat die bestaat uit wederkerigheid en onderhandeling met andere bewoners. Opvallend in dit onderzoek is dat actieve participatie in de wijk niet alleen de connecties en relaties tussen bewoners versterkt, maar ook de connectie tussen bewoners, professionals en beleidsmakers.

Tot slot werd ook aangegeven dat actieve deelname niet alleen leidt tot binding, maar dat het ook kan leiden tot splijting in de gemeenschap. Door conflicten of het idee te hebben niet bij bepaalde initiatieven te horen, kunnen bewonersinitiatieven negatieve sociale impact als gevolg hebben (Hipp & Perrin, 2006).

2.5.3 Sociale impact en collectieve zelfredzaamheid

Kleinhans & Bolt (2012) hebben een benadering opgezet waarin deze verschillende soorten sociale impact in één model zijn weergegeven. Volgens dit model leidt de positieve sociale impact uiteindelijk tot collectieve zelfredzaamheid van de bewoners in de wijk, wat

uiteindelijk ook het doel is van de wandelgroepen in Assen. Collectieve zelfredzaamheid betekent dat bewoners het vermogen hebben om een gewenst doel te bereiken en dat ze geloven in staat te zijn om met problemen in de leefomgeving om te gaan.

De collectieve zelfredzaamheid van een bewonersinitiatief hangt af van het samenspel tussen vijf samenhangende factoren. De eerste drie factoren zijn sociale interacties en publieke familiariteit tussen bewoners, gedeelde normen en waarden, en een onderling vertrouwen en solidariteit. Deze drie factoren vallen onder sociale samenhang en cohesie. De laatste twee factoren zijn de bereidheid om in te grijpen in ongewenste situaties en de feitelijke interventies in ongewenste situaties. Deze twee factoren vallen onder informele sociale controle. Informele sociale controle kan pas plaatsvinden nadat er sociale samenhang bereikt is.

Het model van Kleinhans & Bolt (2012) geeft een overzicht van de sociale impact die bewonersinitiatieven hebben in de leefomgeving. In het begin van deze paragraaf kwam naar voren dat sport ook verschillende soorten impact kan hebben, die zijn onder te verdelen in de factoren van het model gericht op collectieve zelfredzaamheid in de wijk. Daarom wordt dit model gebruikt om onderzoek te doen naar de sociale impact van wandelgroepen in de wijk. Tabel 5 beschrijft de sociale factoren van collectieve zelfredzaamheid.

Factor		Toelichting
Sociale interacties en publieke familiariteit	Sociale samenhang	Alledaagse sociale contacten in de wijk en geregelde ontmoetingen tussen vreemden (vertrouwde vreemden)
Gedeelde normen en waarden	Sociale samenhang	Ongeschreven sociale leefregels en opvattingen over de omgang tussen bewoners
Onderling vertrouwen en solidariteit	Sociale samenhang	Vertrouwen in elkaar en in de regels van het sociale verkeer in de wijk
Bereidheid om in te grijpen in ongewenste situaties	Informele sociale controle	Actiebereidheid: Dit wordt beïnvloed door signalen van verval, de verwachtingen van de bereidheid van andere bewoners, de inschatting van het risico en de noodzaak
Feitelijke interventies in ongewenste situaties	Informele sociale controle	Handelingsbereidheid: dit wordt beïnvloed door sociaaleconomische factoren, tonen van leiderschap en de aard en omvang van de situatie

Tabel 5 | Factoren collectieve zelfredzaamheid | Kleinhans & Bolt, 2012

2.5.4 Overige factoren

Naast bovenstaande factoren zijn er ook mediërende factoren gevonden die invloed hebben op de impact van zowel een bewonersinitiatief als sporten in een informele groep. Bij sporten in een informele sociale groep kunnen frequentie van samenkomsten, frequentie van de aanwezigheid van deelnemers, bestaansduur, duur van deelname en organisatie van de groep

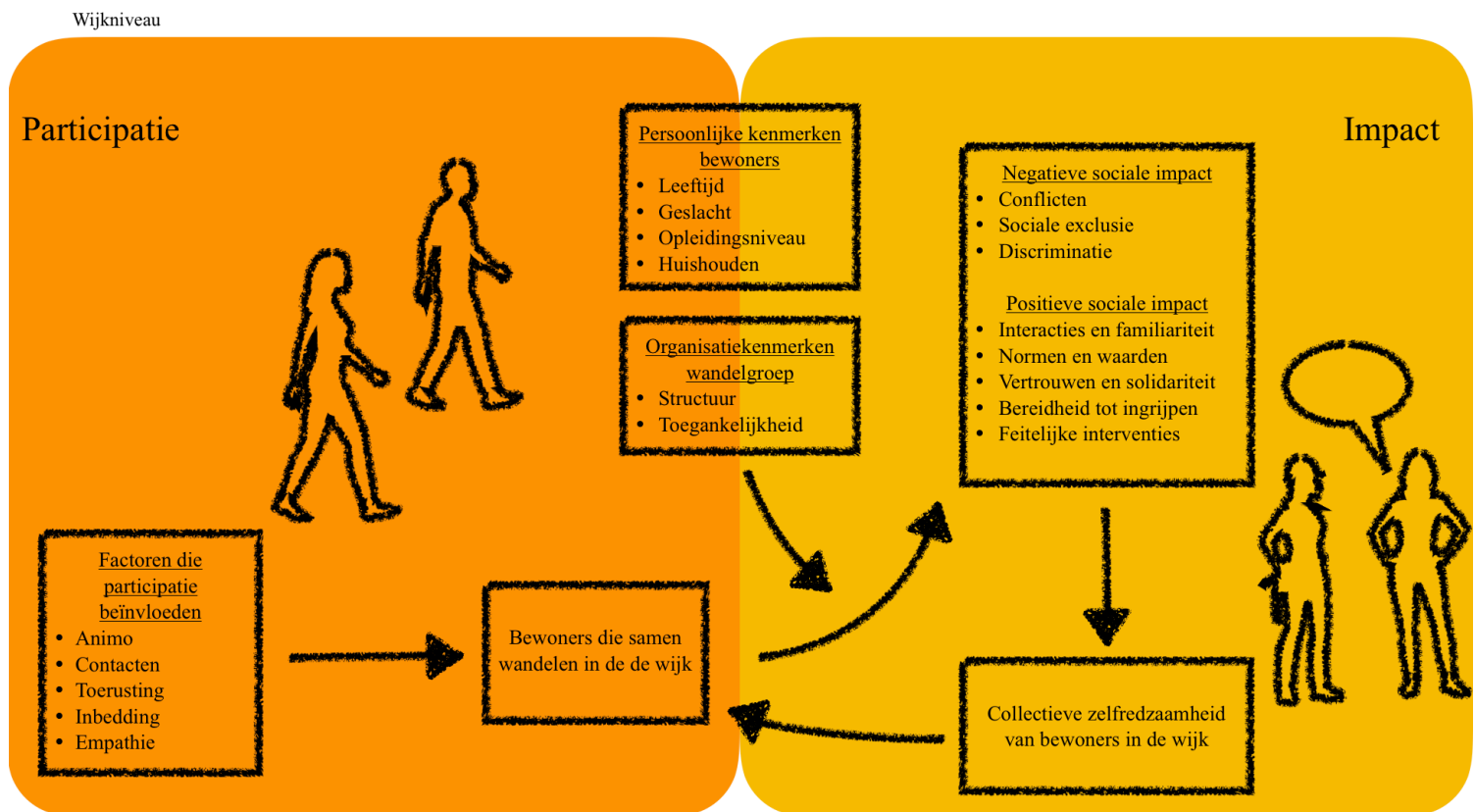
invloed hebben op de binding tussen deelnemers (Van den Berg et al., 2011). Elmore-Osterlund & Van der Roest (2017) vinden echter dat de duur van het lidmaatschap van een sportgroep geen significante rol speelt in het sociaal vertrouwen binnen deze groep. Hiernaast vinden Hoye et al. (2015) dat de periode en intensiteit van betrokkenheid bij sport geen invloed heeft op de sociale verbondenheid. Voor bewonersinitiatieven geldt dat de bestaansduur van het initiatief en persoonlijke kenmerken van deelnemers een belangrijke rol kunnen spelen in de impact van het initiatief (Igalla & Van Meerkerk, 2015). Het is belangrijk om in dit onderzoek rekening te houden met deze factoren die van invloed kunnen zijn op de sociale impact van de wandelgroep.

Tot slot dient er rekening gehouden te worden met negatieve sociale impact die zowel sport als bewonersinitiatieven kunnen hebben. Zoals in paragraaf 2.5.1 en 2.5.2 besproken is, kan sport leiden tot sociale exclusie en discriminatie (Deelen et al., 2015; Spaaij, 2009; Taylor et al., 2015) en kan actieve participatie in bewonersinitiatieven leiden tot splijting en voor conflicten zorgen in een gemeenschap (Hurenkamp & Tonkens, 2008).

2.6 Conceptueel model

In het conceptueel model bij dit onderzoek worden de verschillende theorieën die besproken zijn in het theoretisch kader samengevoegd tot één model (figuur 2). Door dit model te testen in de praktijk kan een antwoord gevonden worden op hoofdvraag en de daarbij behorende deelvragen van dit onderzoek.

Factoren die participatie in wandelgroepen beïnvloeden en de sociale impact van deze initiatieven in de wijk

Figuur 2 | Conceptueel model

3. Methodologie

In dit hoofdstuk worden de onderzoeksmethoden die gebruikt zijn voor het uitvoeren van dit onderzoek uiteengezet. Voor dit onderzoek zijn zowel kwalitatieve als kwantitatieve methodes gebruikt, wat de mogelijkheid biedt om ervaringen en percepties van initiatiefnemers en deelnemers van wandelgroepen in Assen vanuit hun eigen perspectief te onderzoeken. Daarnaast kunnen ook statistische verbanden gelegd worden tussen de verschillende belangrijke factoren in dit onderzoek, zoals besproken in hoofdstuk 2 (Hennink et al., 2011). Binnen dit onderzoek zijn drie soorten methoden gebruikt. Ten eerste zijn er observaties gedaan door mee te wandelen met de groepen. Vervolgens zijn er interviews afgenomen met de initiatiefnemers van de verschillende wandelgroepen. Tenslotte zijn er enquêtes afgenomen bij deelnemers van de wandelgroepen. Deze onderzoeksmethoden zijn gekozen om de hoofdonderzoeksvraag te beantwoorden: *‘Waarom participeren bewoners in wandelgroepen in de gemeente Assen en wat is de sociale impact van deze initiatieven?’*

3.1 Onderzoeksgebied

Dit onderzoek heeft plaatsgevonden in de gemeente Assen. De stad Assen, onderdeel van de gemeente, is de hoofdstad van de provincie Drenthe en had begin 2019 67.970 inwoners (CBS, 2019). Het eerste initiatief om samen wandelingen te maken begon in de wijk Assen-Oost met het initiatief ‘Wandelen en Buurtbakkie’. Dit is een laagdrempelige activiteit waarbij bewoners samen gaan wandelen en aansluitend wat gaan drinken. Het doel hiervan is om zowel de positieve gezondheid, als de sociale cohesie in de wijk te bevorderen (Tintengroep, 2019). De pijlers van positieve gezondheid zijn lichaamsfuncties, mentale functies en -beleving, spiritueel-existentiële dimensies, kwaliteit van leven, sociaal-maatschappelijke participatie en dagelijks functioneren (Huber, 2013). In dit onderzoek is vooral gekeken naar de sociaal-maatschappelijke participatie.

Na het succes van dit eerste initiatief, zijn er meerdere wandelgroepen opgericht in verschillende wijken in Assen. De welzijnsorganisatie Vaart Welzijn heeft, naar de vraag en behoefte van bewoners, wandelgroepen opgericht, waarvan sommige wandelgroepen later zijn overgenomen door bewoners. Tevens zijn er initiatieven die helemaal door bewoners zelf zijn opgezet (Vaart Welzijn, 2018). In dit onderzoek zijn zowel wandelgroepen meegenomen die zijn opgericht door Vaart Welzijn, als wandelgroepen die door bewoners zelf zijn opgezet, zoals uitgelegd in paragraaf 2.2.

3.2 Casestudy

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden zijn de wandelgroepen onderzocht met behulp van een meervoudige casestudy. Casestudies richten de aandacht op een enkel voorbeeld van een sociaal verschijnsel, zoals een bepaalde stad of groep (Babbie, 2013). Met deze methode is een klein aantal wandelgroepen intensief onderzocht. Met behulp van deze methode kan inzicht verkregen worden in waarom bewoners deelnemen aan wandelgroepen en wat de sociale impact is van deze bewonersinitiatieven.

Volgens O’Leary (2004) kan een case omschreven worden doordat sommige aspecten verschillen van andere cases. In dit onderzoek verschillen de ruimtelijke grenzen, namelijk de gemeente Assen van andere cases buiten de gemeente. Hiernaast zijn de wandelgroepen ook te onderscheiden van andere bewonersinitiatieven. Er kunnen zo theorieën ontwikkeld worden die gebaseerd zijn op deze specifieke situatie (Ragin & Becker, 1992). Kritiek op deze

methode is de beperkte generaliseerbaarheid van wat in een enkele case wordt waargenomen. Dit risico kan gereduceerd worden, door meer dan één case te onderzoeken (Babbie, 2013). Daarom worden er in dit onderzoek meerdere wandelgroepen onderzocht. Hierdoor kan er een breder beeld gekregen worden over waarom bewoners in Assen deelnemen aan de wandelgroepen en de bijdrage van deze initiatieven. Dit zorgt ervoor dat de kans dat de bevindingen generaliseerbaar zijn voor de gemeente Assen vergroot zijn.

Casestudies kunnen de basis vormen voor de ontwikkeling van meer algemene theorieën over een specifieke ruimtelijke situatie, maar ze kunnen ook het doel hebben om gebreken in bestaande theorieën te ontdekken, om deze theorieën aan te passen of te verbeteren, zoals met dit onderzoek in de gemeente Assen (Babbie, 2013). Kennis over verschillende wandelgroepen in Assen kan ervoor zorgen dat het ontstaan en deelnemen in deze bewonersinitiatieven eenvoudiger wordt en kan de inzichten in de bijdrage van deze initiatieven voor de deelnemers en de leefomgeving vergroten. Hiernaast geeft het onderzoek naar verschillende wandelgroepen ook inzicht in de wensen, eigen kracht en het organiserend vermogen van bewoners en hoe dit eventueel versterkt kan worden. Hierdoor kunnen professionals en de overheid gerichter beleid maken en gerichte acties ondernemen om wandelgroepen te faciliteren en te ondersteunen. De selectie van de cases in Assen moet niet willekeurig gebeuren, maar moet op een pragmatische of theoretische basis worden uitgevoerd wat een uitgebreide interne sampling methode vereist (O’Leary, 2004; Rice, 2010). De pragmatische basis waarop de selectie van de verschillende wandelgroepen gebaseerd is, wordt onderbouwd in paragraaf 3.4.

Uit bovenstaande blijkt dat door middel van casestudies gedetailleerde, diepgaande en rijke informatie binnen de natuurlijke situatie verkregen kan worden. Hiernaast geeft het een holistisch beeld over de wandelgroepen in Assen. Daardoor is het meer geschikt dan andere onderzoeksmethoden, waarbij de onderzochte wandelgroepen uit de natuurlijke context gehaald zouden worden. Hierdoor kan de bestaande literatuur herzien en aangevuld worden en kunnen er concrete aanbevelingen voor professionals en beleidsmakers gedaan worden.

3.3 Datacollectie

In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van gemengde methodes. Het wordt gebaseerd op zowel kwalitatieve als kwantitatieve data. Door gebruik te maken van zowel observaties, interviews en enquêtes kan een breed en diep begrip over het onderwerp verkregen worden. Kwantitatieve en kwalitatieve standpunten, gegevensverzameling, analyse en inferentietechnieken, die gecombineerd zijn in overeenstemming met de logica van gemengde methoden zorgen ervoor dat er inzicht wordt verkregen in factoren die participatie beïnvloeden en de sociale impact van wandelgroepen (Johnson et al, 2007). Tashakkori & Creswell (2007) definiëren gemengde methoden, als ook gebruikt wordt in dit onderzoek, als volgt: “...een onderzoek waarin de onderzoeker data verzamelt en analyseert, de resultaten integreert, en conclusies trekt, gebruikmakend van zowel kwalitatieve en kwantitatieve benaderingen of methodes in een enkele studie of onderzoeksprogramma” (Tashakkori & Creswell, 2007, p.4, vrij vertaald). Deze gemengde methodes zorgen ervoor dat het mogelijk is om ervaringen en percepties van deelnemers in wandelgroepen vanuit hun eigen perspectief te onderzoeken, maar ook om statistische verbanden te kunnen leggen tussen de deelname, persoonlijke en organisatorische kenmerken en de sociale impact (Hennink et al., 2011). Tabel 6 geeft per onderzoeksvraag de verschillende datacollectie technieken weer.

De eenheden van analyse in dit onderzoek zijn individuen. In dit onderzoek worden deze gekarakteriseerd aan de hand van hun lidmaatschap of deelname aan wandelgroepen. Deelnemers van wandelgroepen zijn hier onderzocht om deze sociale groepen en hun

interacties te beschrijven en te verklaren, door middel van het samenvoegen van de informatie van meerdere initiatiefnemers en deelnemers van wandelgroepen (Babbie, 2013).

Het conceptueel model (zie figuur 2) presenteert de benodigde data om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. Hiervoor is eerst een literatuuronderzoek gedaan, waarbij de wetenschappelijke- en vakliteratuur uiteengezet is om bij te dragen aan het wetenschappelijke debat over welke factoren het participeren in bewonersinitiatieven beïnvloeden en over de sociale impact van deze initiatieven. Bovendien verschaft het literatuuronderzoek een gedegen basis voor de empirische analyse van dit onderzoek en een antwoord op de eerste deelvraag. De literatuur heeft informatie verschaft over het onderwerp en de context van het onderzoek. Na de secundaire datacollectie zijn er primaire data verzameld door middel van observaties, interviews en enquêtes.

3.3.1 Observaties

Observaties zijn het eerste deel van primaire datacollectie voor dit onderzoek en kunnen bijdragen aan het systematisch onderzoeken en observeren van gedrag, acties en interacties van initiatiefnemers en deelnemers van wandelgroepen. Hierbij moet de onderzoeker tijdens de observatie systematisch kijken, luisteren, het ter discussie stellen en in zich opnemen van het gedrag, expressies en interacties van de deelnemers en initiatiefnemers. Hiernaast moet ook de sociale omgeving, locatie of context opgemerkt worden waarin de participanten zich bevinden (Hennink et al., 2011). De vorm van observatie die in dit onderzoek gebruikt is wordt ‘deelnemers observatie’ genoemd. De onderzoeker heeft actief deelgenomen aan de wekelijkse wandeling van de groepen, waarbij door middel van betrokkenheid en deelname aan wandelingen in Assen het proces van leren en onderzoeken in gang is gezet (Schensul et al., 1999). De onderzoeker heeft van tevoren een lijst opgesteld met belangrijke punten waar tijdens de observatie opgelet moest worden (Appendix F). Dit heeft ervoor gezorgd dat bij elke wandeling dezelfde aandachtspunten geobserveerd zijn en het onderzoek ook herhaald zou kunnen worden. Aan het eind van de wandeling zijn er per wandelgroep notities van de observaties gemaakt zodat dit later alsnog bekeken kan worden.

Er is tijdens een reguliere wandeling van de wandelgroep meegelopen. Op deze manier heeft de onderzoeker kunnen ervaren hoe het is om mee te wandelen, kon er gesproken worden met de deelnemers en initiatiefnemers en konden het gedrag en interacties van de wandelaars geobserveerd worden. De observaties zorgden er in dit onderzoek voor dat er op een laagdrempelige manier kennis gemaakt kon worden met de initiatiefnemers en deelnemers van de wandelgroep. Door dit te doen kon er een eerste indruk gekregen worden van hoe de wandelgroep georganiseerd is, waarom bewoners deelnemen en initiatiefnemers de groep opzetten, en van de bijdrage voor zowel de deelnemers als de omgeving. Bovendien konden de observaties gebruikt worden als extra input tijdens het interview, door gedane observaties te bespreken met de initiatiefnemers.

3.3.2 Interviews

Ook zijn er semigestructureerde diepte-interviews uitgevoerd. De interviews zijn gehouden met initiatiefnemers, ofwel bewoners of professionals van Vaart Welzijn die het initiatief hebben opgezet. Semigestructureerde interviews staan het stellen van open vragen toe en geven de initiatiefnemers de mogelijkheid om een open antwoord in hun eigen woorden te geven. Aangezien het interview niet gestructureerd is, biedt het de initiatiefnemers de mogelijkheid om zelf te komen met factoren die participatie beïnvloeden en de sociale impact die zij ervaren (Hennink et al., 2011). Om ervoor te zorgen dat de interviews semigestructureerd gehouden worden, is er een interview guide gemaakt (appendix A), die

ervoor zorgt dat alle belangrijke kwesties gevraagd worden aan alle initiatiefnemers en het zorgt ervoor dat de discussie openstaat (Longhurst, 2013). De interview guide is gebruikt als checklist en gaf structuur aan het interview. Tijdens de interviews werden de vragen soms in een andere volgorde gesteld, aangezien de onderzoeker de volgorde volgt waarin de initiatiefnemer de verschillende onderwerpen bespreekt (Hennink et al., 2013).

Door middel van deze interviews is onderzocht hoe wandelgroepen georganiseerd zijn in de wijk, welke factoren participatie beïnvloeden en wat de sociale impact is, vanuit het perspectief van de initiatiefnemer. Voorafgaand aan het interview is een korte online enquête gestuurd naar de initiatiefnemer met praktische vragen over de wandelgroep (appendix B). De antwoorden op deze vragen konden gebruikt worden als extra input voor het interview. De vragen in deze enquête hebben vooral betrekking op deelvraag twee, over de organisatie van de wandelgroep.

Tijdens het interview zijn deze organisatorische kenmerken uit de online enquête meegenomen en werden er vragen gesteld over: motivaties en drijfveren van de initiatiefnemer, contacten en netwerken, toerusting en vaardigheden, inbedding en ondersteuning, empathie en het belang en bijdrage van de wandelgroep voor de deelnemers en de wijk. De operationalisatie van deze concepten in specifieke vragen is verder uiteengezet in de interview guide (appendix A). Met behulp van geluidsopnames en aantekeningen zijn de bevindingen uit de interviews vastgelegd, wat de mogelijkheid bood om het later nog een keer door te nemen.

Volgens Longhurst (2013) is het belangrijk dat de interviews afgenomen worden in een neutrale, informele, en toegankelijke plaats. Daarom is ervoor gekozen om de interviews met professionals van Vaart Welzijn af te nemen op het kantoor van de initiatiefnemer. De interviews met bewoners die een wandelgroep hebben opgezet hebben plaatsgevonden in een wijkcentrum in de betreffende wijk. Tijdens de interviews waren er geen andere personen aanwezig.

3.3.3 Enquêtes

Tenslotte zijn er enquêtes afgenomen bij de deelnemers van de wandelgroepen. Aan de hand van deze enquête is er een antwoord gezocht op de derde en vierde deelvraag, met betrekking tot waarom bewoners deelnemen en wat de sociale impact is van de wandelgroep. Enquêtes bieden de meest effectieve manier om het wandelen in de wijk te beschrijven en geven gedetailleerde informatie over de heterogene groep deelnemers van de wandelgroepen (Straits & Singleton, 2011). Door wandelaars een gestandaardiseerde enquête in te laten vullen kan er inzicht verkregen worden over karakteristieken, gedragingen en houdingen van deelnemers. Deze methode was vooral behulpzaam om data te verkrijgen over de houding en mening van deelnemers over de motivatie en sociale impact van deelname (McLafferty, 2010). Hierdoor zijn data over de wandelgroepen verkregen die de mogelijkheid bieden om patronen en algemene verbanden te analyseren. In de enquêtes zijn vragen gesteld over de motivaties om deel te nemen, de randvoorwaarden om deel te nemen en de sociale impact. Aansluitend zijn er vragen over de deelname in de wandelgroep en de enquête sluit af met vragen over persoonlijke demografische kenmerken. Het is van belang om van deze abstracte concepten naar concrete operationalisaties te gaan om de concepten daadwerkelijk te kunnen meten (Straits & Singleton, 2011) De concrete vragen die gesteld zijn om de concepten uit het conceptueel model te operationaliseren zijn terug te vinden in appendix C.

De enquête is aan de deelnemers uitgedeeld na het wandelen. Deelnemers konden kiezen om de enquête direct na het wandelen in te vullen of om de enquête thuis in te vullen en de volgende wandeling weer mee te nemen. Hiernaast is er ook een digitale online enquête gemaakt voor respondenten die de enquête liever digitaal wilden invullen.

<i>Waarom participeren bewoners in wandelgroepen in de gemeente Assen en wat is de sociale impact van deze initiatieven?</i>				
Vraag	Informatie	Bron	Datacollectie	Analyse
1. Welke factoren beïnvloeden de participatie in bewonersinitiatieven gericht op gezondheid en bewegen en welke mechanismen beïnvloeden de sociale impact van deze initiatieven?	Bestaande kennis over factoren die participatie in bewonersinitiatieven beïnvloeden, en over sociale impact van initiatieven en sport en bewegen en hoe dit wordt beïnvloed	Wetenschappelijke- en vakliteratuur en overheidsrapporten over bewonersinitiatieven, informele sportgroepen, sport en bewegen, en sociale impact	(Academische) online zoekmachines (WorldCat, Google Scholar, Google, Web of Science)	Literatuuronderzoek
2. Hoe zijn de wandelgroepen in Assen georganiseerd?	Inzichten vanuit de literatuur over de organisatie van bewonersinitiatieven en informele sportgroepen	Wetenschappelijke- en vakliteratuur en overheidsrapporten over organisatie van bewonersinitiatieven en informele sportgroepen	(Academische) online zoekmachines (WorldCat, Google Scholar, Google, Web of Science)	Literatuuronderzoek
	Informatie van participanten over hoe wandelgroepen in Assen zich organiseren	Bewoners en professionals van Vaart Welzijn die een initiatief hebben opgezet	Korte online enquête, semigestructureerde interviews en observaties	Transcriberen en coderen in ATLAS.ti, beschrijvende statistiek en regressieanalyses in SPSS
3. Welke factoren beïnvloeden participatie van bewoners in deze wandelgroepen?	Inzichten vanuit de literatuur over welke factoren bewoners beïnvloeden om deel te nemen aan bewonersinitiatieven	Wetenschappelijke- en vakliteratuur en overheidsrapporten over participatie in sport en bewonersinitiatieven	(Academische) online zoekmachines (WorldCat, Google Scholar, Google, Web of Science)	Literatuuronderzoek
	Informatie van respondenten waarom ze participeren in een	Bewoners die deelnemen in wandelgroepen	Enquêtes en observaties	Beschrijvende statistiek en regressieanalyses in SPSS

	wandelgroep en waardoor dit beïnvloed wordt			
	Informatie van participanten welke factoren het initiatief nemen een deelname in de wandelgroep beïnvloeden	Bewoners en professionals van Vaart Welzijn die een initiatief hebben opgezet	Semigestructureerde interviews en observaties	Transcriberen en coderen in ATLAS.ti
4. Wat is de sociale impact in de wijk van deze wandelgroepen?	Inzichten vanuit de literatuur over de sociale impact van bewonersinitiatieven en gezondheid en bewegen	Wetenschappelijke- en vakliteratuur en overheidsrapporten over de sociale impact van bewonersinitiatieven, sport en bewegen, en informele sportgroepen	(Academische) online zoekmachines (WorldCat, Google Scholar, Google, Web of Science)	Literatuuronderzoek
	Informatie van respondenten over de sociale impact die zij ervaren van het deelnemen aan wandelgroepen	Bewoners die deelnemen in wandelgroepen	Enquêtes en observaties	Beschrijvende statistiek en regressieanalyses in SPSS
	Informatie van participanten over de bijdrage die zij ervaren dat de wandelgroep opbrengt	Bewoners en professionals van Vaart Welzijn die een initiatief opgezet hebben	Semigestructureerde interviews en observaties	Transcriberen en coderen in ATLAS.ti
5. Hoe kunnen professionals van Vaart Welzijn en beleidsmakers de participatie in wandelgroepen en de positieve sociale impact van wandelgroepen in Assen versterken?	Informatie over hoe de participatie in en de positieve sociale impact van wandelgroepen in Assen vergoot kan worden en negatieve sociale impact gereduceerd kan worden	Informatie uit interviews, enquêtes, observaties en wetenschappelijke-/vakliteratuur en overheidsrapporten	Semigestructureerde interviews, enquêtes en (academische) online zoekmachines (Google Scholar, Google)	Transcriberen en coderen in ATLAS.ti, beschrijvende statistiek, regressieanalyses in SPSS, en literatuuronderzoek

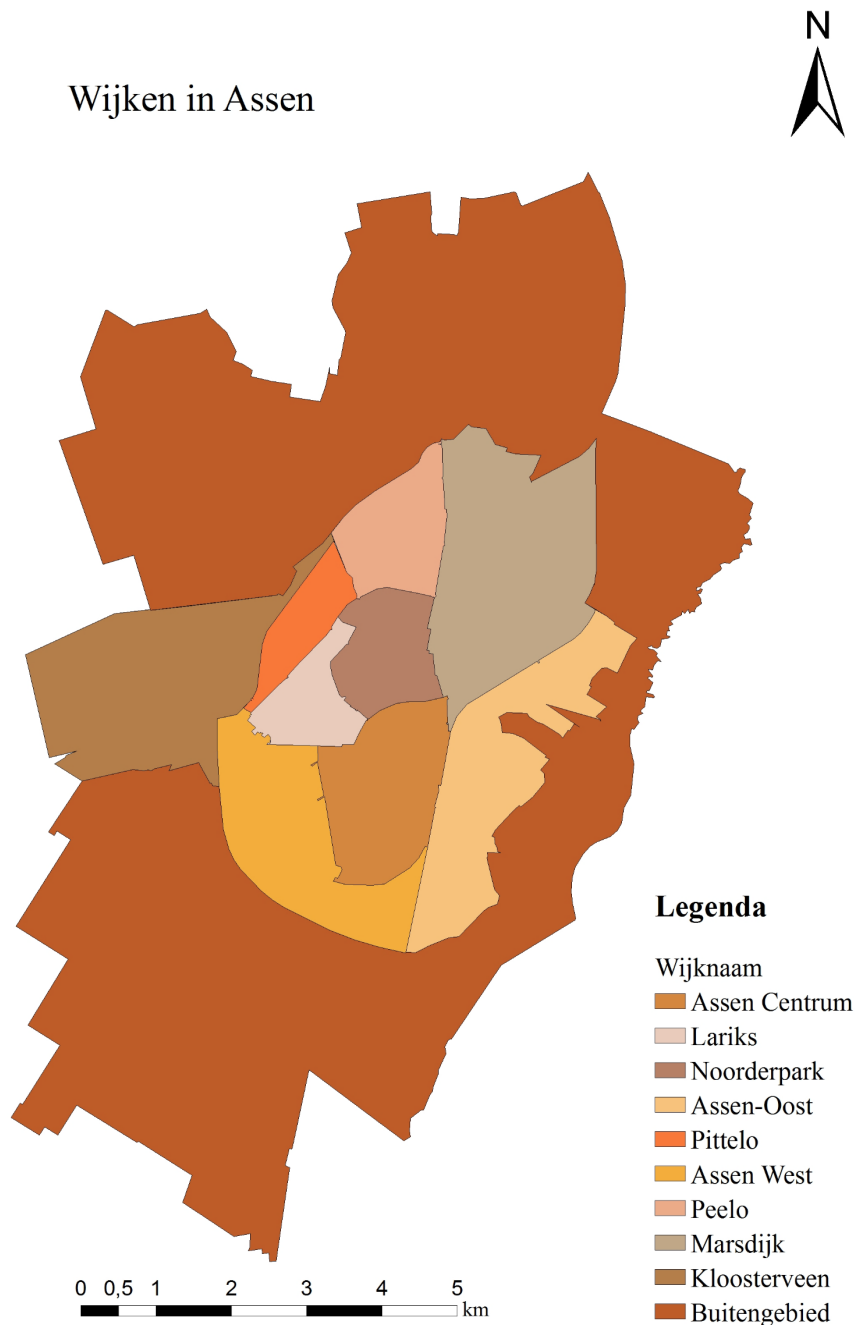
Tabel 6 | Methoden van datacollectie per deelvraag

3.4 Case selectie

Voor dit onderzoek zijn er zes cases geselecteerd, welke één voor één geselecteerd zijn, waarbij er gestopt is met nieuwe cases te onderzoeken toen data saturatie was bereikt. Dit was bereikt nadat er geen nieuwe informatie meer naar voren kwam. Hiernaast maakt dit aantal onderzochte cases generalisaties mogelijk en ondertussen is het ook mogelijk om diepgaande informatie te verzamelen (Rice, 2010). Ondanks dat het selecteren van cases dezelfde twee doelstellingen heeft als de willekeurige steekproefmethode, namelijk het verkrijgen van een representatieve steekproef en een bruikbare variatie op de theoretische dimensies, is bij het selecteren van een klein aantal cases het nemen van een willekeurige steekproef niet rendabel. Om deze reden is ervoor gekozen om cases te selecteren op basis van diversiteit. Deze methode zorgt ervoor dat de cases een divers bereik van vooraf bepaalde indicatoren illustreren, wat de representativiteit van de steekproef vergroot, en hiermee een belangrijk voordeel is van deze methode (Seawright & Gerring, 2008).

Alle wandelgroepen die geselecteerd zijn bevinden zich in de gemeente Assen. Er zijn van tevoren indicatoren geselecteerd om ervoor te zorgen dat alle geselecteerde wandelgroepen geschikt zijn voor dit onderzoek en dat de mate van diversiteit tussen verschillende wandelgroepen zo groot mogelijk is, om de representativiteit te vergroten. Er is gekeken naar wie het initiatief heeft genomen om de wandelgroep op te zetten en de wijk(en) waarin de wandelgroep is opgezet. Uiteindelijk heeft dit ertoe geleid dat er zes cases geselecteerd zijn, waarvan er vier zijn opgezet door Vaart Welzijn en twee door bewoners zelf, verdeeld over vijf verschillende wijken in Assen. Figuur 3 geeft een kaart van de verschillende wijken in Assen weer. Tabel 7 geeft een overzicht van de geselecteerde wandelgroepen gebaseerd op de vooraf bepaalde indicatoren.

Wijken in Assen

Figuur 3 | Wijken in Assen | Kaart gemaakt met ArcGIS | Databron: CBS (2018b)

Wandelgroep	Initiatiefnemer	Wijk
Wandelgroep A	Vaart Welzijn	Marsdijk
Wandelgroep B	Vaart Welzijn	Lariks
Wandelgroep C	Bewoners	Oorspronkelijk Noorderpark, nu door heel Assen
Wandelgroep D	Vaart Welzijn	Assen-Oost
Wandelgroep E	Bewoners	Assen Centrum (Asserbos), 1x per maand elders
Wandelgroep F	Vaart Welzijn	Assen Centrum

Tabel 7 | Overzicht van de geselecteerde cases

3.5 Werving participanten en respondenten

De studiepopulatie in dit onderzoek zijn initiatiefnemers en deelnemers van wandelgroepen in de gemeente Assen. Een steekproef van deze studiepopulatie is geselecteerd, zoals beschreven in paragraaf 3.4. Formele netwerken en advertenties zijn gebruikt als wervingsmethoden (Babbie, 2013; Hennink et al., 2011). Voor het werven van participanten voor de interviews en respondenten voor de enquêtes is er eerst een inventarisatie gemaakt van alle wandelgroepen die er zijn in Assen. Hiervoor is een oproep geplaatst in de nieuwsbrief en in een weekmail naar alle buurtteams van Vaart Welzijn en op de algemene sociale media van de organisatie. Deze oproep is hierna ook meerdere keren gedeeld door organisaties en bewoners van Assen. Deze inventarisatie heeft uiteindelijk geleid tot een lijst met twaalf wandelgroepen die voldeden aan de inclusiecriteria van de studiepopulatie, waarvan er twee niet meer bleken te bestaan. Uit deze overgebleven tien wandelgroepen zijn er zes geselecteerd om deel te nemen in dit onderzoek, waarbij geselecteerd is op een zo divers mogelijke steekproef op basis van het soort initiatiefnemer en de wijk. Na zes interviews werd data saturatie bereikt, doordat er geen nieuwe informatie meer naar voren kwam, waarna is gestopt met het selecteren van wandelgroepen.

De respondenten voor de enquêtes zijn bereikt door na het meewandelen enquêtes uit te delen aan de deelnemers van de wandelgroep die mee wilden werken aan het onderzoek. In totaal zijn er 53 enquêtes ingevuld, waarvan er negen digitaal zijn ingevuld. In totaal hebben de wandelgroepen samen 80 deelnemers, dit betekent een responspercentage van 66,25%.

3.6 Datavoorbereiding

Voordat de data uit de enquêtes gebruikt kunnen worden voor de analyse dienen de data voorbereid te worden. De aanpassingen die gemaakt dienden te worden was het hercoderen van bepaalde variabelen. Op vraag één en twee in de enquête over motivaties konden er meerdere antwoorden ingevuld worden door de respondenten. Van elk van deze antwoordmogelijkheden is een dummy gemaakt. De dummy (ja/nee) geeft aan of een respondent deze motivatie wel of niet aangekruist heeft.

Vragen drie tot en met acht en twaalf tot en met achttien, over motivaties, randvoorwaarden om deel te nemen en de sociale bijdrage, zijn op een schaal van een tot zeven ingevuld. Deze konden in de regressies gebruikt worden als ratiovariabelen.

Op vraag negentien tot en met 27, over hoe sociale aspecten veranderd zijn, konden de respondenten aangeven of bepaalde aspecten minder geworden, gelijk gebleven of meer geworden zijn. De categorieën minder geworden en gelijk gebleven zijn samengevoegd. Hiervan is een dummy (ja/nee) gemaakt, die aangeeft of mensen meer geworden of gelijk gebleven/minder geworden hebben ingevuld.

Als laatste zijn van vraag 38 en 39, over de samenstelling van het huishouden en de hoogst afgeronde opleiding, dummy's gemaakt. Huishoudenssamenstelling is opgedeeld in alleenstaand of samenwonend. Hoogst afgeronde opleiding is opgedeeld in hoogopgeleid, middelbaar opgeleid en laagopgeleid. Van deze drie categorieën zijn dummy's (ja/nee) gemaakt of een respondent wel of niet in een bepaalde opleidingscategorie valt.

De precieze vraagstelling en antwoordmogelijkheden zijn terug te vinden in de enquête (appendix C). Door het voorbereiden van de data kunnen de gegevens overzichtelijker gepresenteerd worden en kan de data beter geïnterpreteerd worden.

3.7 Analyse

De interviews zijn opgenomen en woordelijk (ad verbum) getranscribeerd. De transcripten van de interviews zijn in het softwareprogramma ATLAS.ti geïmporteerd. In dit programma zijn de transcripten gecodeerd door middel van open codering. Een voordeel hiervan is dat het de mogelijkheid geeft om patronen en categorieën te identificeren. Ook kunnen verschillende connecties gelegd worden tussen de verkregen informatie van verschillende participanten (Hennink et al., 2011).

Voor het coderen van de data is zowel een deductieve als inductieve methode gebruikt. Het coderingsschema is eerst deductief opgesteld. Deze deductieve codes zijn gebaseerd op de concepten uit de theorie, waardoor er gelijkenissen tussen de deductieve codes en de antwoorden van de participanten onderzocht kunnen worden. Vervolgens zijn er inductieve codes toegevoegd. Hierdoor kunnen er belangrijke kwesties die door de participanten opgevoerd worden en die niet in het theoretisch kader aanwezig zijn meteen toegevoegd worden. Het voordeel van inductieve codering is dat er meteen informatie van de participanten verkregen wordt zonder van tevoren opgestelde categorieën of theoretische perspectieven op te leggen. De uitdaging is dat het moeilijker is om een volledig begrip van de context te krijgen en om sleutelcategorieën te identificeren. Daarom is het nuttig om ook deductieve codes te ontwikkelen. Dit heeft het voordeel dat bestaande literatuur ondersteund en uitgebreid kan worden, resulterend in een vollediger begrip van het onderwerp (Hsieh & Shannon, 2005).

Voor het interpreteren van de data is een bottom-up benadering gebruikt. Dit betekent dat eerst veel codes met lage frequenties zijn ontwikkeld. Hierna zijn verschillende van deze codes beter geconceptualiseerd en samengevoegd, de zogenaamde sub-codes. Deze kleinere codes zijn ondergebracht in supercodes. Deze supercodes behoren tot een bepaald sub-thema, dat weer valt onder een hoofdthema uit het conceptueel model. Het volledige coderingsschema is te vinden in appendix E. Het codeboek (appendix F) geeft inzicht in de supercodes met interpretaties.

De enquêtes zijn geanalyseerd door middel van beschrijvende statistiek en statistische analyses. Om verbanden te analyseren tussen demografische kenmerken van deelnemers, organisatiekenmerken van de wandelgroep, motivaties van deelnemers en de sociale impact is gebruik gemaakt van meervoudige lineaire regressies en meervoudige logistische regressies. In totaal zijn er twee lineaire regressies uitgevoerd en 27 logistische regressies. In de lineaire regressies zijn de onafhankelijke variabelen in hoeverre respondenten denken dat iedereen zich welkom voelt (ratio) en in hoeverre ze denken dat er bewoners zijn die denken dat de wandelgroep niet voor hen is (ratio). De afhankelijke variabelen zijn het aantal deelnemers (ratio) en het karakter van de wandelgroep (binair). In de logistische regressies zijn de onafhankelijke variabelen de negen verschillende aspecten van sociale impact (binair). In de eerste negen modellen zijn de demografische kenmerken leeftijd (ratio), geslacht (binair), opleiding middelbaar (binair), opleiding hoog (binair) en huishoudenssamenstelling als afhankelijke variabelen meegenomen. In de volgende negen regressies zijn de motivaties

gezondheid verbeteren, sociale vaardigheden, organisatorische vaardigheden, contacten krijgen, gezellige wijk creëren en veilige wijk creëren (allen ratio) meegenomen. In de laatste negen regressies zijn de organisatiekenmerken, bestaansduur (ratio), frequentie (ratio), aantal deelnemers (ratio) en wie de initiatiefnemer is (binair) als afhankelijke variabelen meegenomen.

Aan de hand van deze regressies konden er verbanden onderzocht worden tussen de demografische kenmerken, motivaties, organisatiekenmerken en de sociale impact van de wandelgroepen. Het voorbereiden en de analyse van de data zijn uitgevoerd door middel van het gebruik van het softwareprogramma IBM Statistics 23.

3.8 Ethische overwegingen

Ethiek in deze context betreft het toepassen van ethische principes in wetenschappelijk onderzoek. Er zijn vier probleemgebieden geïdentificeerd met betrekking tot de ethische behandeling van mensen in onderzoek: potentiële schade, gebrek aan geïnformeerde toestemming, misleiding en bedrog en schending van de privacy (Straits & Singleton, 2011). ‘The National Commission for the Protection of Human Subjects of Biomedical and Behavioural Research’ heeft fundamentele ethische principes opgesteld voor het onderzoeken van menselijke proefpersonen om deze bovenstaande probleemgebieden het hoofd te bieden. In dit rapport zijn drie relevante ethische principes vermeld: respect van personen, beneficie en gerechtigheid. Respect betekent dat het welzijn van de participanten altijd het meest belangrijk is in het onderzoek. Beneficie betekent dat potentiële risico’s voor de participanten geminimaliseerd moeten worden en dat de onderzoeker ernaar moet streven om de voordelen te maximaliseren voor de maatschappij en de participanten. Gerechtigheid verwijst naar de onderzoeksprocedures. Deze procedures moeten eerlijk, niet uitbuitend en weloverwogen zijn (National Commission for the Protection of Human Subjects of Biomedical and Behavioural Research, 1979). Tijdens dit onderzoek is er rekening gehouden met deze drie principes. Bij de toepassing van deze principes moeten belangrijke overwegingen in ogenschouw genomen worden, zoals toestemmingsverklaring, zelfbeschikking, minimalisering van schade, anonimiteit en vertrouwelijkheid (Hennink et al., 2011).

Eerst ontvingen de participanten van de interviews een toestemmingsverklaring nadat ze hadden aangegeven deel te willen nemen aan het onderzoek (appendix D). Dit toestemmingsverklaringsformulier voorziet de participanten van voldoende en begrijpelijke informatie over het onderzoek. In de toestemmingsverklaring staat vermeld dat de participanten vrijwillig deelnemen en dat ze de mogelijkheid hebben om te stoppen, totdat het onderzoek voltooid is, ook als de deelname al begonnen was. Dit zorgt ervoor dat de participanten zelfbeschikking behouden. Hiernaast zijn de interviews opgenomen indien de participant hiermee ingestemd heeft. Hiervoor is toestemming gevraagd voordat het interview begon. Tijdens de enquêtes was het ook mogelijk om vragen niet in te vullen of om te stoppen met de enquête tijdens het invullen.

Als tweede mag het onderzoek de participanten geen schade toebrengen. Daarom zijn de vragen bedachtzaam opgesteld en gevoelige vragen met zorg opgesteld. Tijdens het interview en de enquêtes was het mogelijk om vragen te stellen of om meer uitleg te vragen mocht dit nodig zijn. Het is belangrijk dat de participant zich op zijn gemak voelt.

Als derde, om anonimiteit en vertrouwelijkheid te waarborgen, zijn de namen van de participanten niet gelinkt aan wat er gezegd is in het interview en zijn de enquêtes anoniem afgenomen. De transcripten van de interviews zijn geanonimiseerd en persoonlijke informatie is weggelaten bij citaten. Alle verzamelde gegevens en informatie wordt vertrouwelijk bewaard en alleen gebruikt voor dit onderzoek.

Tenslotte is er rekening gehouden met de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek, waarbij er gekeken is naar de mate waarin de metingen in dit onderzoek adequaat de werkelijke betekenis van de concepten weergeven. Aangezien er bij de concepten in dit onderzoek geen redelijke meeteenheden zijn die geen tot weinig uitleg nodig hebben en ook geen mate waarin de metingen betrekking hebben op een extern criterium, zijn validiteit op zicht en criterium (gedragscriteria) voor dit onderzoek niet geschikt om de validiteit te meten. Om de metingen te valideren in dit onderzoek is er gekeken naar begrips- en inhoudsvaliditeit. Er is gekeken naar hoe de concepten, theoretisch, in relatie staan tot andere variabelen, bijvoorbeeld hoe motivaties in relatie staan tot het opzetten van een wandelgroep. Hiernaast is er gekeken in welke mate de meting de verschillende betekenissen omvat waaruit een concept bestaat, bijvoorbeeld door gebruik te maken van verschillende databronnen, methoden en theorieën. Het hele proces van dataverzameling en de data is (anoniem) gearhiveerd, zodat het gehele onderzoek op precies dezelfde manier nog een keer gedaan zou kunnen worden (Babbie, 2013).

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de data-analyse uiteengezet. Aan de hand van de resultaten die verkregen zijn uit de interviews en de enquêtes is er een poging gedaan om een antwoord te krijgen op de hoofdonderzoeksvraag: *‘Waarom participeren bewoners in wandelgroepen in de gemeente Assen en wat is de sociale impact van deze initiatieven?’*

Uit de interviews en enquêtes kwamen verschillende thema's naar voren die de participatie in wandelgroepen, de motivaties, de organisatiekenmerken en de impact van wandelgroepen typeren. In de eerste paragraaf worden de karakteristieken en kenmerken van de wandelgroepen en respondenten besproken. In de tweede paragraaf worden de resultaten van de analyses bediscussieerd omtrent het thema participatie, wat antwoord geeft op deelvraag drie. In de derde paragraaf worden de resultaten van de analyses bediscussieerd omtrent het thema organisatie, wat antwoord geeft op deelvraag twee. De vierde paragraaf bespreekt de resultaten van de analyses omtrent het thema impact en beantwoordt deelvraag vier.

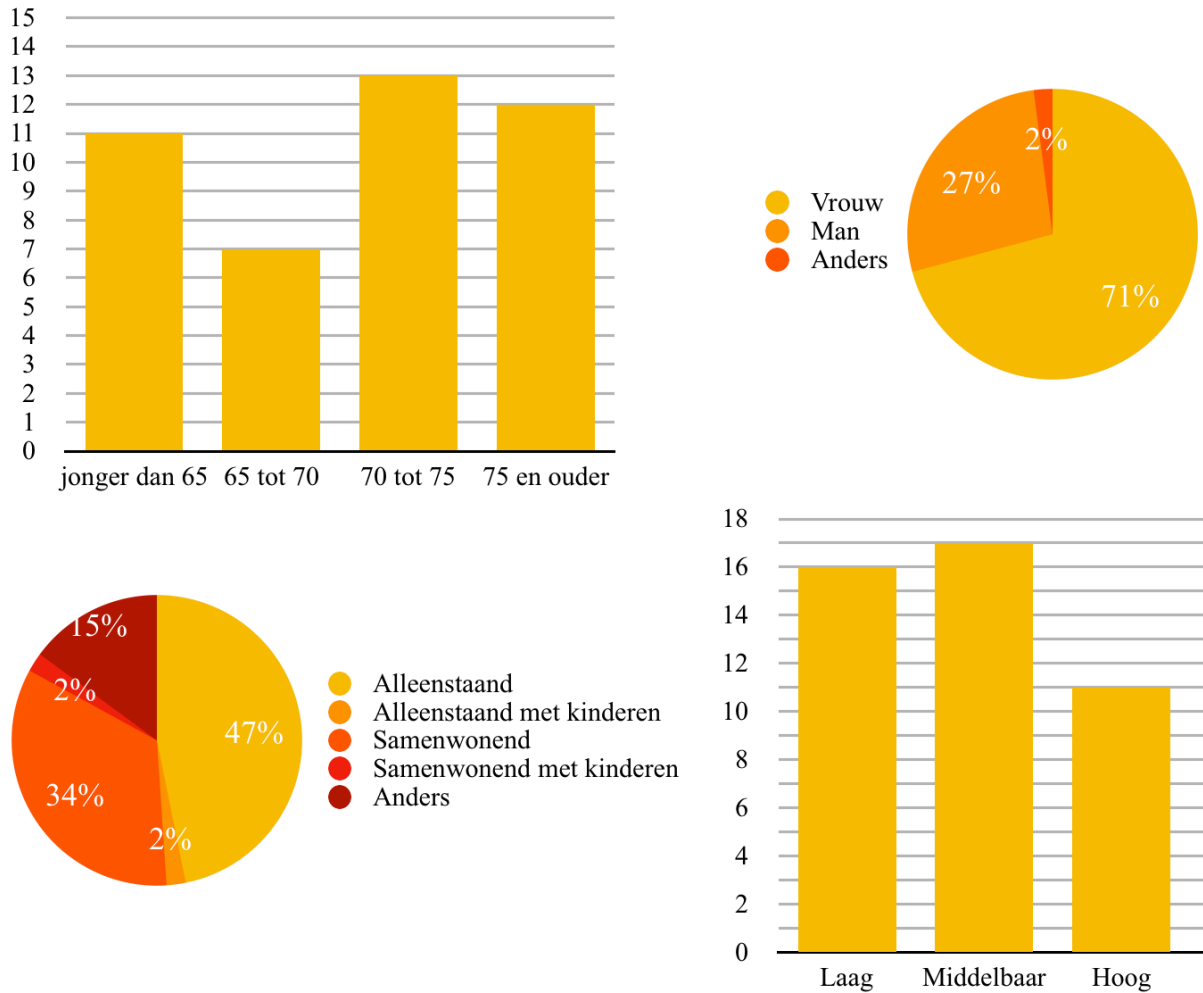
4.1 Karakteristieken en kenmerken wandelgroepen en respondenten

De zes wandelgroepen hebben verschillende kenmerkende karakteristieken. De wandelgroepen verschillen in hun bestaansduur, aantal deelnemers, routes, sociale media en nevenactiviteiten. De oudste wandelgroep bestaat acht jaar en de jongste bestaat acht maanden. Het aantal deelnemers van de wandelgroepen verschilt van acht deelnemers in de kleinste wandelgroep tot 25 deelnemers in de grootste. De routes worden door verschillende wandelgroepen in verschillende wijken gelopen. Bij sommige wandelgroepen bedenkt elke keer de initiatiefnemer de wandeling, bij andere wandelgroepen elke keer dezelfde deelnemer of elke keer een andere deelnemer. De wandelgroepen geven aan rekening te houden met afwisseling van de routes, maar sommige wandelgroepen houden ook rekening met een tussenstop, esthetische aspecten van het landschap, het eindpunt en de begaanbaarheid. Tenslotte gebruiken twee van de zes wandelgroepen sociale media om contact te onderhouden en zijn de activiteiten die de wandelgroepen organiseren divers, van een barbecue, tot een museumbezoek en deelname aan de nationale opschoondag.

De onderzochte wandelgroepen komen overeen in frequentie, aantal initiatiefnemers, karakter en fysieke plek. Vijf van de zes wandelgroepen hebben tussen de één en drie initiatiefnemers, de andere wandelgroep heeft er zes. De vier wandelgroepen van Vaart Welzijn hebben allemaal een open karakter, waarbij iedereen welkom is om deel te nemen. Eén wandelgroep van bewoners heeft een gesloten karakter en wil geen nieuwe deelnemers, waarbij de andere wandelgroep opgezet door bewoners een open karakter heeft maar niet actief op zoek is naar nieuwe deelnemers. Tenslotte hebben vijf van de zes wandelgroepen een fysieke plek om samen te komen. De andere wandelgroep heeft geen vaste fysieke plek om samen te komen, maar vindt altijd een locatie waar ze samen kunnen komen. De karakteristieken per wandelgroep zijn te vinden in tabel 8.

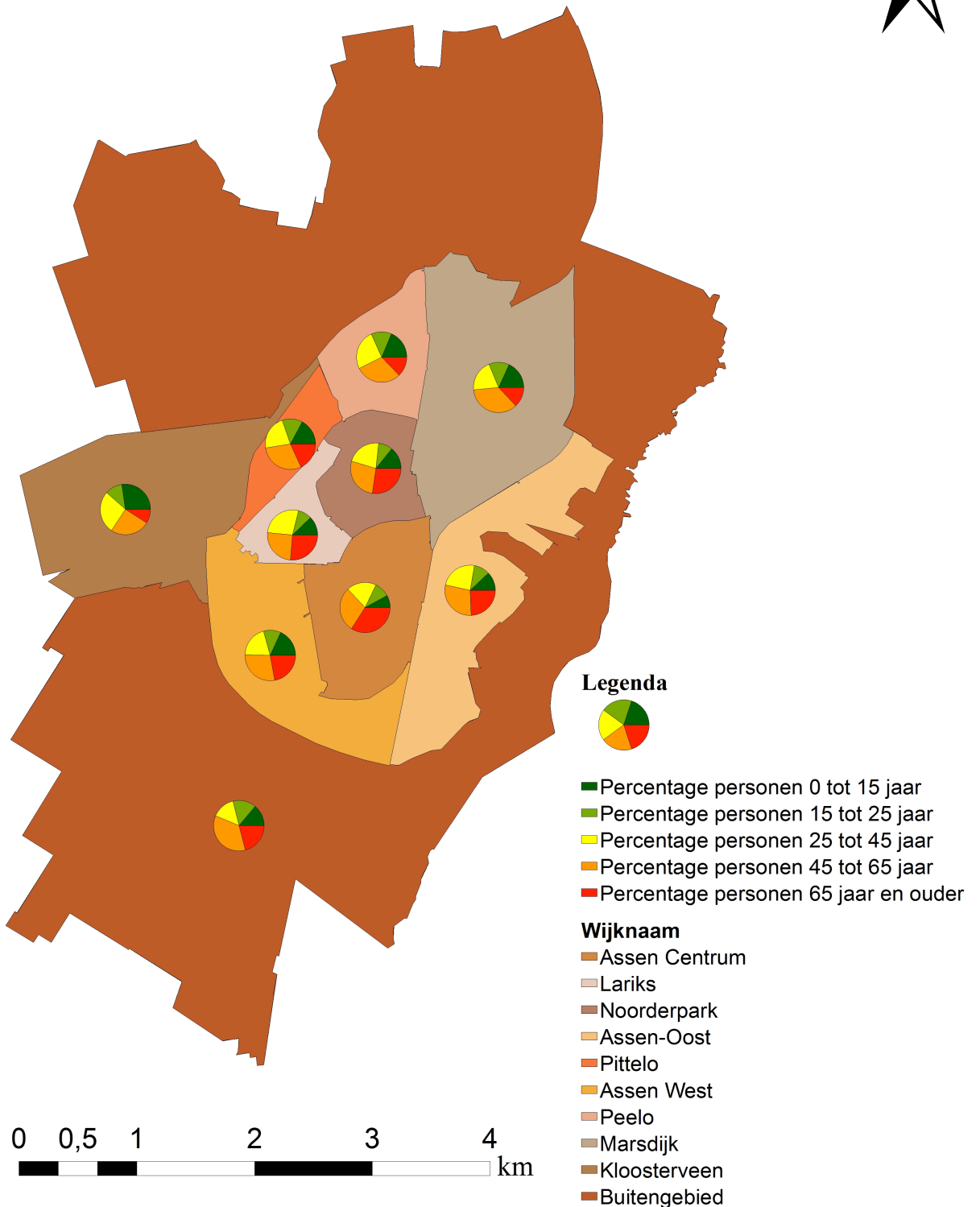
De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 69 jaar. De jongste respondent is 41 jaar en de oudste respondent is 82 jaar. Van de respondenten zijn er 34 vrouw (71%), dertien man (27%) en één schaart zich in de categorie anders (2%). De meeste respondenten zijn alleenstaand of samenwonend en hebben geen kinderen meer thuis wonen. Het opleidingsniveau van de respondenten is redelijk gelijk verdeeld. Bovenstaande komt niet overeen met het gemiddelde in Assen en in de onderzochte wijken. In de gemeente Assen is 50,57% vrouw en 49,43% man. In de wijken Centrum, Lariks en Noorderpark is het percentage vrouwen ook iets hoger dan het percentage mannen. In de wijken Assen-Oost en Marsdijk zijn er iets meer mannen. In dit onderzoek is 74,44% van de respondenten 65 jaar of

ouder en 25,56% is jonger dan 65 jaar. In de gemeente Assen ligt dit percentage op respectievelijk 19,33% en 80,67% (CBS, 2018b). De leeftijdsverdeling is te verklaren uit het feit dat in Nederland, zowel in sport- als recreatief verband, vooral meer ouderen wandelen in vergelijking met jongeren (Stichting Wandelnet, 2016). De kenmerken van de respondenten zijn te vinden in figuur 4. Figuur 5 laat het percentage bewoners per leeftijdsgroep per wijk in Assen zien.

Figuur 4 | Kenmerken van de respondenten

Percentage leeftijdsgroepen per wijk in Assen

Figuur 5 | Percentage bewoners per leeftijdsgroep per wijk in Assen | Kaart gemaakt met ArcGIS | Databron: CBS (2018b)

Wandelgroep	Bestaansduur	Frequentie	Deelnemers	Initiatiefnemers	Routes	Karakter	Sociale media	Fysieke plek	Nevenactiviteit
A	8 maanden	1 keer per week, een uur	25	2	Deelnemer, afwisseling	Open	Nee	Wijkcentrum	Deelname nationale opschoon dag
B	1 jaar	1 keer per twee weken, 3-4 km.	15	3	Initiatiefnemer, afwisseling, halverwege zelfde tussenstop	Open	Nee	Zorgcentrum en kantoor Vaart Welzijn	Nee
C	1 jaar	1 keer per week, 5 km.	10	1	Deelnemers, afwisseling en mooie route, eindpunt met koffie	Gesloten	WhatsApp	Wijkcentrum of café	Film, biljart, museum, eten
D	2,5 jaar	1 keer per twee weken, 1 uur	8	1	Deelnemers, afwisseling, soms koppeling met moestuin of beeldentuin	Open	Nee	Hippe kringloop	Haakavond, langere afstand wandelen
E	8 jaar	1 keer per week, 1 uur	10	6	Deelnemers, 1x per maand ergens anders	Open, maar niet actief op zoek	WhatsApp	Nee	1x per jaar uiteten
F	9 maanden	1 keer per twee weken, 45 minuten	12	2	Deelnemers of initiatiefnemers, begaanbaarheid, afstand, afgestemd op samenstelling groep	Open	Nee	Kantoor Vaart Welzijn	Barbecue

Tabel 8 | Karakteristieken van de onderzochte case

4.2 Participatie

4.2.1 Animo

Een belangrijk aspect van participatie in wandelgroepen is animo. Hierin kwamen de motivaties van zowel de initiatiefnemers als de deelnemers naar voren.

4.2.1.1 Motivaties van deelnemers

Deelnemers hebben verschillende motivaties om mee te wandelen. In de interviews en enquêtes werden de volgende redenen genoemd: gezondheid, sociaal, de dag fijn beginnen, voldoening, plezier, naar buiten komen, opstap om deel te nemen aan de maatschappij.

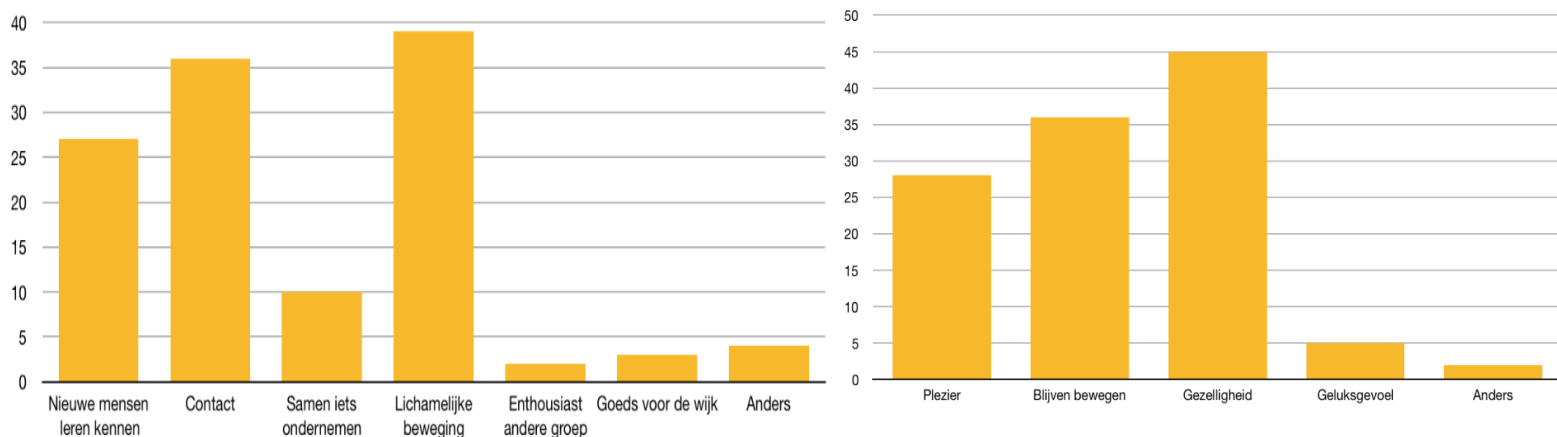
Ten eerste kwam gezondheid naar voren als motivatie. Initiatiefnemers geven aan dat bewoners het belangrijk vinden om te blijven bewegen. Deelnemers willen blijven bewegen om gezond en fit te blijven of om te revalideren na een blessure of val. In de enquête gaven 39 respondenten aan dat ze zijn aangesloten bij de wandelgroep voor lichamelijke beweging en 36 respondenten gaven aan dat ze blijven deelnemen om in beweging te blijven. Op een schaal van 1 tot 7 scoort het belang het verbeteren van de gezondheid door middel van de wandelgroep een 5,69. Dit valt te verklaren door de leeftijdsopbouw van de deelnemers, waarbij vooral ouderen deelnemen aan de wandelgroepen (figuur 4).

Ten tweede kwam het sociale aspect naar voren als motivatie. Initiatiefnemers geven aan dat het wandelen een laagdrempelige manier is voor deelnemers om contact te onderhouden met andere bewoners. Dit uit zich in de gesprekken, de gezelligheid en het plezier tijdens de wandeling. Initiatiefnemers zien ook dat het voor veel deelnemers een fijne stap is om te beginnen met de week of de dag. Dit sociale aspect komt tot uitdrukking doordat *“ze onder de mensen zijn, dat ze contact hebben, een wekelijks momentje van gezellig samen even koffiedrinken en wandelen”* (Participant wandelgroep b). Eenzaamheid onder ouderen kan op deze manier tegengegaan worden door bewoners in contact met elkaar te brengen. In de enquête gaven 27 respondenten aan dat ze zijn aangesloten bij de wandelgroep om nieuwe mensen te leren kennen en 36 respondenten gaven aan dat dit voor het contact met andere mensen is. Ze blijven deelnemen omdat 28 respondenten plezier halen uit het wandelen en 45 voor de gezelligheid. Op een schaal van 1 tot 7 scoort het belang om contacten te krijgen door middel van de wandelgroep een 5,32 en het belang om sociale vaardigheden op te doen een 4,84.

Ten derde kwam het naar buiten komen en een opstap om deel te nemen aan de maatschappij naar voren als motivatie. Wandelgroepen die bewoners uit het verzorgingstehuis meenemen gaven dit aan. Deze mensen zijn vaak zelf niet in staat om alleen naar buiten te gaan. Bij de vrijwilligers die hiervoor nodig zijn, om bijvoorbeeld rolstoelen te duwen, wordt opgemerkt dat de wandelgroep voor de vrijwilligers een opstap is om deel te gaan nemen aan de maatschappij. Door middel van de wandelgroep komen ze onder de mensen, hebben ze een activiteit om de dag te besteden en zijn ze minder eenzaam. Dit zou vrijwilligers kunnen helpen om in de toekomst naar werk te kijken en hun bestaan weer op te bouwen.

Tenslotte wordt de combinatie van in beweging zijn en het sociale contact als zinvol beschouwd door de initiatiefnemers. Doordat je via het wandelen op een laagdrempelige manier in contact met elkaar komt en hiernaast ook mensen die alleen zijn en niet alleen willen wandelen aan de wandel krijgt: *“Wandelen zorgt ervoor dat je op een hele laagdrempelige manier in contact komt met elkaar, gewoon lekker wandelen, bewegen en gezelligheid, dat is het gewoon”* (Participant wandelgroep f).

Figuur 6 en 7 geven de motivaties van deelnemers uit de enquête weer. Tabel 9 geeft weer hoe belangrijk bepaalde motivaties voor de deelnemers zijn op een schaal van 1 tot 7.

Figuur 6 en 7 | Redenen van deelnemers om aan te sluiten bij de wandelgroep en redenen om te blijven deelnemen

Motivaties	Verbeteren van de gezondheid	Meer contacten krijgen	Sociale vaardigheden op doen	Gezellige wijk creëren	Veilige wijk creëren	Organisatorische vaardigheden op doen
Gemiddelde cijfer	5,69	5,32	4,84	4,21	3,98	2,83

Tabel 9 | Het belang voor deelnemers van verschillende motivaties op een schaal van 1 tot 7

4.2.1.2 Motivaties van de initiatiefnemers

Initiatiefnemers hebben ook verschillende redenen om een wandelgroep op te zetten en betrokken te blijven. Motivaties die naar voren kwamen in de interviews zijn: verbinden bewoners, bewoners uit sociaal isolement halen, bewoners samen laten bewegen, contact met bewoners, problemen signaleren, zichtbaarheid, vraag van bewoners, eigen behoefte. Deze motivaties zijn deels gericht op het verbeteren van de wijkgemeenschap. Dit geeft aan dat de motivaties van de initiatiefnemers meer strategisch zijn en gericht op het bereiken van een maatschappelijk effect.

Ten eerste beïnvloedt de samenstelling van de groep en de bewoners de motivaties van de initiatiefnemers. In sommige wijken wonen veel kwetsbare mensen, kwetsbare ouderen en bewoners met financiële problemen, psychische problemen of veel nieuwkomers. De wandelgroep wordt gezien als opstap om mensen, zowel letterlijk als figuurlijk, in beweging te laten komen. Letterlijk willen ze de bewoners fysiek in beweging brengen, figuurlijk willen ze de bewoners weer een doel in het leven geven. De wandelgroep kan ervoor zorgen dat kwetsbare bewoners weer op tijd uit hun bed komen, dat ze zich gewaardeerd voelen, meer gaan ondernemen in het dagelijks leven en een bijdrage kunnen leveren aan een succesvol initiatief. Deze kwetsbare groepen staan verder van de maatschappij, hebben een kleiner netwerk en hebben het moeilijker om aansluiting te vinden, daarom willen de initiatiefnemers de bewoners in contact met elkaar brengen. Samen bewegen verbindt de bewoners, haalt ze uit hun sociaal isolement en zorgt voor onderling contact tussen bewoners.

Ten tweede gaven initiatiefnemers aan dat ze door bewoners op het idee zijn gebracht om een wandelgroep op te zetten. Bewoners gaven aan dat er behoefte was aan een leuke wandelgroep, of iets anders om te bewegen. Deze vraag werd gezien als een mooie kans om verschillende doelen, inwoners meer laten bewegen en het versterken van sociale cohesie, aan elkaar te koppelen door middel van het oprichten van een wandelgroep.

Ten derde zijn de twee wandelgroepen opgezet door bewoners en één wandelgroep van Vaart Welzijn opgezet uit eigen behoefte van de initiatiefnemers. Eén van de initiatiefnemers gaf aan zelf niet sportief te zijn, maar wel op zoek te zijn naar een manier om

te bewegen. Al bestaande wandelclubs worden als fanatiek bestempeld met lange afstanden. Deze initiatiefnemer vond dat niet het idee van een leuke wandeltocht en gaf aan dat de gezelligheid met anderen enorm helpt om in beweging te komen: *“Nee, ik ga nooit alleen wandelen, dat krijg ik niet voor elkaar. Maar met de groep ... al pratende loop je ook hé. Dan heb je het ook niet in de gaten dat je zoveel loopt”* (Participant wandelgroep c). De andere wandelgroep opgezet door bewoners was eerst een hardlooptgroep die viel onder een welzijnsorganisatie. Nadat deze welzijnsorganisatie ophield met bestaan, hebben zes van de deelnemers het heft in eigen handen genomen. Hardlopen ging niet meer naarmate ze ouder werden, daarom hebben deze bewoners het initiatief genomen om de wandelgroep op te zetten. Tenslotte is een wandelgroep van Vaart Welzijn uit eigen behoefte van de professionals opgezet, waarbij ze bedacht hadden om na het werk samen te gaan wandelen om fit te blijven. Toen ze begonnen met wandelen leek het ze leuk om bewoners uit te nodigen om mee te wandelen. Dit geeft aan dat niet alleen de vraag van bewoners een trigger kan zijn om een wandelgroep op te zetten, maar ook de eigen behoefte van initiatiefnemers.

Tot slot hebben de wandelgroepen opgezet door professionals van Vaart Welzijn als motivatie om mensen in de wijk te leren kennen. Wandelen wordt gezien als een leuke en laagdrempelige manier om met bewoners in aanraking te komen en samen dingen te doen. En het is een goede manier om contact te onderhouden met de bewoners. Hierdoor horen de professionals wat er speelt in de wijk en kunnen ze vroegtijdig problemen signaleren. Vaart Welzijn is op die manier ook meer zichtbaar in de wijk en bewoners leren zo de organisatie kennen. Daarom wordt het ook vaak gezien als een win-win situatie: *“Dus het is tweedriedelig op die manier. Dat je buiten bent, met de inwoners samen wat doet, en eventueel vragen ophalen, of initiatieven, of stimuleren”* (Participant wandelgroep a). De wijkbewoners hebben op deze manier een contactpersoon met wie ze vragen of signalen over de wijk kunnen bespreken. Er komen vaak vragen uit voort op andere gebieden waar ze hulp bij nodig hebben of feedback op willen. De professionals krijgen op deze manier ook veel kennis over wat er speelt in de wijk.

4.2.2 Contacten

De contacten en samenwerkingen die de wandelgroepen hebben geven aan dat de wandelgroepen streven naar synergie. Door samen te werken en kennis uit te wisselen staan ze sterker dan alleen. Zowel het sociaal kapitaal als de sociale contacten van de wandelgroepen vallen hieronder. Uit de interviews kwam naar voren dat het sociaal kapitaal bestaat uit hulp van professionals, organisaties en andere wandelgroepen. De sociale contacten bestaan uit contact met deelnemers, organisaties en andere wandelgroepen, en daarnaast werden ook knelpunten in dit contact benoemd. Eerst wordt de samenwerking en contact met andere organisaties en professionals besproken, daarna wordt het contact met deelnemers besproken en knelpunten in het contact.

Ten eerste zoeken de initiatiefnemers samenwerkingen met wijkverenigingen en maatschappelijke organisaties die ertoe leiden dat deze organisaties hun activiteiten onder de aandacht kunnen brengen bij de deelnemers van de wandelgroep. Bij deze organisaties wordt van tevoren verzameld en achteraf koffiegedronken. Samenwerkingen met zorgorganisaties en vrijwilligersorganisaties zijn voortgekomen uit het belang van zorgbewoners en vrijwilligers om mee te wandelen. Zorgbewoners komen op deze manier één keer per week buiten en in contact met andere bewoners en vrijwilligers worden gestimuleerd om deze mensen te helpen. De samenwerking met scholen heeft ervoor gezorgd dat leerlingen mee kunnen helpen als vrijwilliger in het kader van een maatschappelijke stage. Tenslotte is er uit de vraag van bewoners om een keer in een andere wijk te wandelen samenwerking gezocht met andere wandelgroepen. Er is voor gekozen om een keer met zijn allen op de fiets naar een

andere wijk te gaan om mee te wandelen met een andere wandelgroep. Door deze samenwerkingen staan de groepen sterker en kunnen ze kennis en activiteiten uitwisselen en op deze manier van elkaar leren.

Ten tweede heeft één van de wandelgroepen opgezet door bewoners contact gehad met professionals van Vaart Welzijn. De professionals hebben meegewandeld met de groep om te kijken hoe het gaat en wat ze doen. Deze wandelgroep heeft ook contact en hulp gehad van een wijkbeheerder van de gemeente. Er is zijn samen folders en flyers gemaakt en verspreid in de wijk en is er vergoeding voor de koffie. Hiernaast heeft de wijkbeheerder op het begin ook geholpen met het bedenken van een route. De andere wandelgroep opgezet door bewoners heeft helemaal geen contact gehad met professionals, organisaties of andere wandelgroepen. Deze wandelgroep zegt dat het mooi is dat het eventueel kan, maar dat ze het niet nodig hebben. Dit geeft aan dat bewoners professionals weten te vinden als het nodig is, maar dat ze over het algemeen onafhankelijk functioneren. In de interviews gaven de bewoners dan ook aan dat het fijn is om het zelf te kunnen organiseren.

Ten derde hebben de wandelgroepen van Vaart Welzijn ook contact en samenwerking met gezondheidscentra en huisartsenpraktijken. Ze zorgen dat daar flyers liggen over de wandelgroepen en huisartsen kunnen eventueel patiënten doorsturen naar een van de wandelgroepen.

Ten vierde bestaat het contact met de deelnemers hoofdzakelijk uit het meewandelen met de groep. Vanuit de groepen van Vaart Welzijn is er soms individueel contact met deelnemers als ze (hulp)vragen hebben of hulp willen bij het opzetten van een eigen initiatief vanuit het buurtteam. Ze hebben ook contact met deelnemers als er problemen gesignaleerd worden. Eén wandelgroep belt weleens met deelnemers of nodigt ze uit voor een kop koffie, om bij te praten over hoe het gaat. Dit zien ze als een manier om een vinger aan de pols te houden. Deze wandelgroepen hebben geen groepsapp, website of Facebook. Dit is ook met de deelnemers overlegd en die hebben aangegeven er geen behoefte aan te hebben, om het vrijblijvende karakter te behouden. Sommige groepen hebben wel een adressenlijst of telefoonnummerlijst gemaakt voor als er echt iets is, of er is aangegeven dat je je telefoonnummer achter kan laten als daar behoefte aan is. Het contact wordt ook onderhouden door aan het eind van de wandeling te vragen of ze er de volgende keer weer zijn en dat ze het leuk zouden vinden om de deelnemers weer te zien. Hierbij wordt wel benoemd dat het geheel vrijblijvend is, er zijn dan ook 'no hard feelings' als de deelnemer besluit niet meer te komen. De wandelgroepen die opgezet zijn door bewoners hebben allebei een WhatsApp-groep waarin contact met de deelnemers wordt onderhouden. Hierbij wordt aangegeven dat dit een ideaal communicatiemiddel is om contact met de groep te onderhouden. Hier wordt het beginpunt van de route besproken en kunnen deelnemers aangeven dat ze niet komen. Er worden ook persoonlijke en gezellige gesprekken gevoerd en er wordt aangekondigd als er iets anders te doen is waar ze eventueel heen kunnen. Dit geeft aan dat contact met deelnemers tot een minimum beperkt wordt, omdat het een last kan zijn voor de deelnemers, die aangeven de vrijblijvendheid prettig te vinden. Aan de andere kant kan het contact met deelnemers ook zinnig zijn voor het signaleren van zaken die spelen in de wijk, het helpen van bewoners en het organiseren van andere activiteiten.

Ten vijfde zijn er, ondanks dat de meeste initiatiefnemers aangaven geen knelpunten te ervaren in het contact, obstakels in het contact naar voren gekomen in de interviews. Ervaren knelpunten zijn dat het lastig is om bewoners te bereiken die geïsoleerd leven. Deze bewoners vinden het spannend om op iets nieuws af te komen en leven op zichzelf, waardoor het krijgen van contact lastig is. Er wordt dus aangegeven dat het vooral lastig is om contact te krijgen met mensen die nog niet in beeld zijn. Tenslotte loopt het contact met vrijwilligers soms stroef en ervaren initiatiefnemers dat het moeilijk is om op die groep mensen te bouwen.

Soms is een vrijwilliger er wel en dan de andere keer weer niet. Dit maakt het lastig om afspraken te maken.

4.2.3 Toerusting

Er zijn bepaalde middelen nodig voor het opzetten en het blijven bestaan van de wandelgroepen. In de interviews kwamen de volgende benodigde middelen naar voren: menselijk kapitaal, beschikbare tijd, financieel kapitaal, materiaal, vaardigheden deelnemers, vaardigheden initiatiefnemers.

Ten eerste hebben de wandelgroepen die deelnemers uit het verzorgingstehuis meenemen menselijk kapitaal nodig. Deze wandelgroepen hebben voldoende vrijwilligers nodig om iedereen in een rolstoel, of deelnemers die moeilijk ter been zijn, te kunnen begeleiden. Er werd aangegeven dat het vinden van voldoende vrijwilligers tijd nodig heeft, maar dat er momenteel voldoende vrijwilligers beschikbaar zijn. Er is ook mankracht nodig om bijvoorbeeld de organisatie op te zetten, mee te wandelen, voor het maken van flyers en het promoten. Elke wandelgroep gaf aan dat dit meer dan voldoende aanwezig is. Dit wordt geborgd doordat er voldoende professionals of bewoners zijn die de rol van initiatiefnemer over kunnen nemen. Vrijwilligers worden behouden door ze te stimuleren en te enthousiasmeren.

Ten tweede is er tijd nodig om de wandelgroep op te zetten, te organiseren en te begeleiden. Professionals van Vaart Welzijn gaven aan dat deze tijd beschikbaar is vanuit het buurtwerk. Deze tijd wordt zo ook gebruikt om door middel van het wandelen meer zichtbaar te zijn in de wijk. De bewoners die initiatieven hebben opgezet gaven aan dat ze de mogelijkheid hebben om voldoende tijd te steken in het opzetten en de organisatorische taken. Dit komt waarschijnlijk doordat de meeste ouderen met pensioen zijn en niet meer werken. De initiatiefnemers gaven aan dat het een kleine tijdsinvestering is, waar je heel veel voor terug krijgt.

Ten derde lijkt financieel kapitaal niet nodig te zijn voor het ontstaan en blijven bestaan van de wandelgroepen. Vijf van de zes wandelgroepen gaan na het wandelen samen iets drinken. Deelnemers van twee van de wandelgroepen moeten de consumptie zelf betalen. Eén van de wandelgroepen krijgt hiervoor geld van de gemeente. De andere twee wandelgroepen drinken hun consumptie op kosten van Vaart Welzijn. De wandelgroepen geven aan dat het mooi is dat het kan, maar dat het niet noodzakelijk is.

Ten vierde hebben de wandelgroepen die deelnemers van het verzorgingstehuis meenemen materiaal nodig, zoals leenrolstoelen. Dit materiaal wordt meestal beschikbaar gesteld door de zorgorganisaties zelf. Als dit materiaal niet aanwezig is dan kunnen ze minder mobiele mensen niet allemaal meenemen met de wandeling. De initiatiefnemers gaven ook nog grappend aan dat het handig is om goede schoenen te hebben, maar niet noodzakelijk. Voor de promotie is het handig om posters en flyers te kunnen of laten drukken.

Tot slot blijkt dat deelnemers bepaalde vaardigheden dienen te hebben. Deelnemers dienen te beschikken over sociale vaardigheden in de zin van dat je rekening kunt houden met elkaar, je jezelf kunt inleven in de groep en anderen, en niet te snel een oordeel vormt over anderen. De meeste groepen bestaan uit een grote diversiteit aan mensen, dat maakt het belangrijk dat je ruimdenkend bent: *“Je moet wel dingen kunnen accepteren van andere mensen. Je moet dus een beetje ruimdenkend zijn ... de mensen die meedoen zijn toch vaak mensen die heel wat hebben meegemaakt, en als je daar heel snel een mening over vormt en daar niet overheen kan stappen, ja dan kan je niet mee, dan is het niks voor jou”* (Participant wandelgroep, b). Er wordt aangegeven dat je niet sociaal hoeft te zijn in de zin van gezellig zijn of veel praten. Er zijn ook deelnemers die bijna nooit wat zeggen, maar het fantastisch vinden en goed mee kunnen in de groep. Het begrip voor andere deelnemers is dus vooral

belangrijk. Aansluitend moet je rekening met elkaar kunnen houden. In sommige groepen zijn er snellere en langzamere wandelaars, daar moet je rekening mee houden en sociaal zijn naar elkaar toe. Dit laat zien dat de deelnemers zich thuis moeten voelen en in de groep moeten passen.

De benodigde vaardigheden van de initiatiefnemers worden besproken onder de structuur van de wandelgroepen in paragraaf 4.3.1.

4.2.4 Inbedding

Inbedding in organisatorische structuren van de wandelgroepen was nodig om bewoners te laten deelnemen aan de wandelgroepen. Dit heeft vooral te maken met hoe bewoners gemobiliseerd kunnen worden om deel te nemen. In de interviews kwamen structurele condities en toegankelijke kanalen naar voren die de inbedding van de wandelgroep kenmerken. De volgende structurele condities zijn genoemd: bewoners uitnodigen, initiatief van professionals, drempel voor bewoners. De volgende toegankelijke kanalen zijn genoemd: wijkkrant, sociale media, flyers, mond-op-mond reclame.

Ten eerste werd door de initiatiefnemers genoemd dat bewoners actief uitgenodigd moeten worden. Het initiatief om bewoners actief uit te nodigen moet door de professional of initiatiefnemer genomen worden. De meeste bewoners komen niet zelf naar de initiatiefnemers toe om te vragen of er een groep is om samen te bewegen of samen gezellig iets te doen. Daarom werd aangegeven dat bewoners actief uitgenodigd moeten worden. Er moet voor gezorgd worden dat mensen gaan zien dat de wandelgroepen er zijn en dat ze er bekend mee raken.

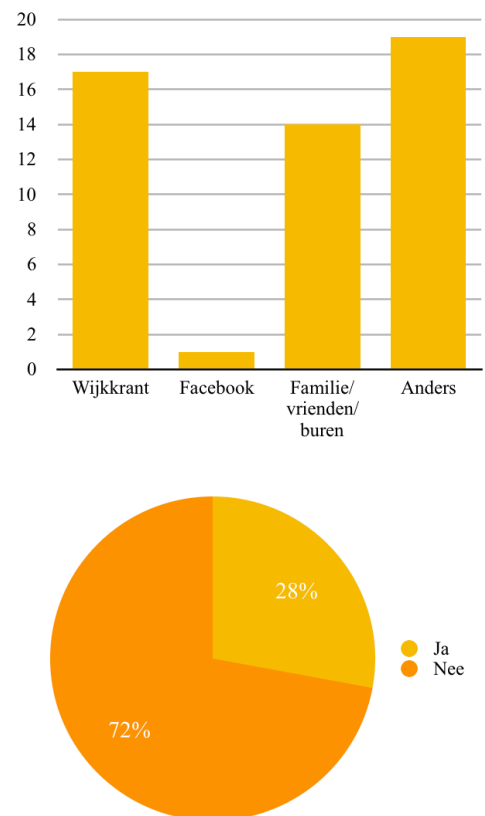
Ten tweede gaven de initiatiefnemers aan dat er voor sommige bewoners een drempel is om deel te gaan nemen aan een groep. Het kan een drempel voor bewoners zijn om naar bepaalde plekken te komen of om zich in een nieuwe groep te mengen. Er werd aangegeven dat het in het begin vaak lastig was om mensen over de drempel te krijgen om echt mee te gaan: *“Sommige mensen vinden het zo spannend om te komen, om die drempel over te gaan. Ik zeg wel steeds laagdrempelig, maar voor sommige mensen is het helemaal niet laagdrempelig om de deur uit te gaan en mee te doen” (Participant wandelgroep d)*. Initiatiefnemers geven daarom vaak aan de deelnemers en bewoners aan dat ze altijd welkom zijn of dat ze ook thuis opgehaald kunnen worden. Op deze manier proberen ze de drempel voor bewoners te verlagen.

Ten derde benoemden de initiatiefnemers toegankelijke kanalen via welke bewoners uitgenodigd worden en de wandelgroepen meer bekendheid krijgen. Wandelgroepen die opgezet zijn door Vaart Welzijn maken hier veel gebruik van. In de wijkkrant die naar alle huishoudens gaat worden advertenties gezet met wanneer de wandelgroep loopt en met de vermelding dat iedereen welkom is om deel te nemen. Uit de enquêtes kwam naar voren dat zeventien van de 51 respondenten op deze vraag de wandelgroep heeft leren kennen door een advertentie in de wijkkrant. De initiatiefnemers van Vaart Welzijn zetten ook oproepen en advertenties op de sociale media van de buurtteams. Door middel van tekst en foto's van de wandelgroep worden bewoners geattendeerd op het bestaan van de wandelgroep. Uit de enquêtes blijkt dat één van de 51 respondenten de wandelgroep heeft leren kennen via Facebook. Doordat de leeftijd van de deelnemers relatief hoog is kan het zijn dat Facebook niet een geschikt communicatiemiddel is om deze doelgroep te bereiken. Tenslotte maken initiatiefnemers gebruik van flyers en mond-op-mond reclame. Op deze manier proberen ze ruchtbaarheid te geven aan de wandelgroepen. De flyers worden opgehangen of neergelegd bij verschillende organisaties zoals: buurthuizen, huisartsen, sportverenigingen, scholen, winkelcentra en zorginstellingen. Door het bij zoveel mogelijk verschillende organisaties neer

te leggen en het via mond-op-mond reclame door te geven proberen ze zoveel mogelijk bewoners te bereiken.

Ten vierde heeft één van de wandelgroepen opgezet door bewoners ook gebruik gemaakt van flyers. De flyers werden in de wijk door de brievenbus verspreid. Nadat de wandelgroep door de flyers niet van de grond kwam is er mond-op-mond reclame gebruikt en ook buiten de betreffende wijk naar deelnemers gezocht. De andere wandelgroep opgezet door bewoners heeft weinig tot geen gebruik gemaakt van dit soort kanalen. De deelnemers zijn er via-via bijgekomen en deze groep heeft nooit actief naar deelnemers gezocht. Als de groep wandelt en ze komen andere wandelaars tegen dan maken ze vaak een praatje en geven ze aan dat ze altijd een keer mee mogen komen wandelen. Dus, ondanks dat deze wandelgroep niet actief op zoek is naar nieuwe deelnemers is iedereen welkom en heeft de groep een open karakter. Uit de enquête blijkt dat veertien van de 51 respondenten de wandelgroep hebben leren kennen via familie, vrienden of burens. Negentien respondenten gaven aan kennisgemaakt te hebben met de wandelgroep op een andere manier, bijvoorbeeld door een flyer in het wijkgebouw, vrijwilligers in het wijkgebouw, via het verzorgingstehuis of wooncentrum, folder van Vaart Welzijn, mondeling via Vaart Welzijn, of uit een al bestaande hardlooptgroep.

Tenslotte blijkt uit de enquête dat 31 van de respondenten niet persoonlijk gevraagd is om deel te nemen aan de wandelgroep, maar dat ze zich uit eigen beweging aangemeld hebben. Twaalf respondenten gaven aan wel persoonlijk gevraagd te zijn om deel te nemen aan de wandelgroep. Van deze twaalf respondenten gaven er vier aan dat ze niet zouden deelnemen als ze niet gevraagd waren, de andere acht zouden ook deelnemen als ze niet persoonlijk uitgenodigd waren. Dit geeft aan dat vooral adverteren in de wijkkrant en mondelinge verspreiding via familie, vrienden en burens goede manieren zijn om bewoners uit te nodigen voor wandelgroepen. Sociale media, ondanks dat dit ook veel gebruikt wordt door initiatiefnemers, is voor deze doelgroep waarschijnlijk geen geschikt middel om bewoners uit te nodigen. Figuur 8 laat zien hoe de bewoners de wandelgroep hebben leren kennen en welk percentage er persoonlijk uitgenodigd is.

Figuur 8 | Hoe hebben de deelnemers de wandelgroep leren kennen | Zijn de deelnemers persoonlijk uitgenodigd

4.2.5 Empathie

Vanuit de initiatiefnemers, organisaties en bewoners is empathie nodig voor het ontstaan en blijven bestaan van de wandelgroepen. Empathie bestaat uit de culturele condities die de wandelgroep vormen. Dit zijn voorwaarden die een belangrijke invloed hebben op het ontstaan van de wandelgroep en het deelnemen van bewoners. De volgende culturele condities zijn benoemd: flexibiliteit, enthousiasme, reactiesnelheid, steun, verwachtingen, continuering.

Ten eerste kwam in de interviews naar voren dat bewoners aan initiatiefnemers hebben aangegeven dat ze de flexibiliteit van zowel de wandelgroep als de initiatiefnemer waarderen.

De flexibiliteit van de wandelgroep uit zich vooral in het feit dat het niet als een verplichting voelt om te komen. Deelnemers kunnen zelf beslissen wanneer ze wel of niet komen of wanneer ze willen stoppen met de wandeling. Hierbij gaven bewoners van de wandelgroepen van Vaart Welzijn aan dat ze daarom ook liever geen WhatsApp-groep hebben of elkaars adressen of telefoonnummers uitwisselen. Dit zorgt ervoor dat het vrijblijvende karakter van groepen gewaarborgd blijft. Flexibiliteit van de initiatiefnemers bestaat bijvoorbeeld uit het flexibel zijn in de route. Bewoners geven aan het fijn te vinden om een andere route te lopen, langs een bepaalde plek te wandelen of onderweg ergens koffie te drinken. Dit maakt de flexibiliteit en reactiesnelheid van de initiatiefnemers erg belangrijk, dat ze hier adequaat, flexibel en enthousiast op reageren. Uit de enquêtes komt het belang van flexibiliteit ook naar voren. Het belang van de randvoorwaarde dat de respondent zelf kan kiezen wanneer die meewandelt scoort een 5,02 op een schaal van 1 tot 7. De randvoorwaarde dat de respondent zelf kan kiezen wanneer die stopt met deelnemen scoort een 5,00. Tenslotte scoort de randvoorwaarde dat de respondent zelf kan kiezen wanneer die stopt met wandelen tijdens de wandeling een 4,36.

Ten tweede is de steun van bewoners belangrijk voor het ontstaan en blijven bestaan van de wandelgroepen. Deze steun uitte zich vanaf het begin in het enthousiasme van bewoners: *“De bewoners waren enthousiast, en ze waren er gelijk. En dat het ook vrij snel opschaalde. De mensen hadden er zin in. Al was het heel koud en al regende het, ze liepen [...] Heel enthousiast waren ze”* (Participant wandelgroep a). Ondanks dat alle wandelgroepen steun van bewoners ervoeren, ervoeren ze niet allemaal direct de bereidwilligheid van bewoners om mee te wandelen. Er kwam vaak naar voren dat bewoners het een fantastisch initiatief vinden, maar dat het lastig is in het begin om mensen over de drempel te krijgen om mee te gaan: *“De mensen waren enthousiast en vinden het een hartstikke leuk initiatief en hebben de intentie om mee te doen, maar uiteindelijk komen ze dan niet”* (Participant wandelgroep b). Het over de drempel krijgen van bewoners heeft tijd nodig en als er een paar mensen bij de groep zijn aangesloten volgden er vanzelf meer. Eén wandelgroep, opgezet door bewoners, gaf aan in eerste instantie geen steun van bewoners te ervaren. Deze wandelgroep had, in samenwerking met de gemeente, in de wijk huis-aan-huis geflyerd en flyers bij wijkcentra neergelegd. Hierop kwam geen enkele respons van bewoners. Uiteindelijk is deze groep via mond-op-mond reclame opgezet. De andere wandelgroep opgezet door bewoners ontving wel meteen steun. Nadat deze groep niet meer verder kon als hardloopgroep zijn ze om de tafel gaan zitten om te kijken wat ze dan zouden kunnen doen. Zij kregen hierbij geen steun meer van de organisatie en trainer die in eerste instantie de hardloopgroep hadden opgezet. De bewoners hebben hier samen een oplossing voor bedacht: *“Dat is vanuit de groep naar boven gekomen. Laten we eens proberen elke week te wandelen. Kijken hoe het gaat. Nou het gaat fantastisch”* (Participant wandelgroep e). Als laatste heeft één wandelgroep van Vaart Welzijn een bewoner die als sleutelfiguur fungeert en waar ze vanaf het begin steun van kregen. Deze bewoner deelt flyers uit en vraagt mensen persoonlijk in de wijk om mee te gaan wandelen. Deze bewoner haalt ook mensen op en loopt samen naar het verzamelpunt van de wandelgroep. Deze steun wordt als fijn beschouwd, omdat een bewoner zelf misschien toch dichterbij de bewoners staat dan een professional van Vaart Welzijn, en op deze manier ook voor bekendheid en deelname van de wandelgroep kan zorgen.

Ten derde gaven organisaties door middel van samenwerking steun. Er moest bijvoorbeeld met het wijkgebouw en de maatschappelijke werkplek waar koffiedronken wordt afgestemd worden wanneer er genoeg ruimte en vrijwilligers beschikbaar zijn om dit te faciliteren. Doordat er vanuit deze organisaties steun en enthousiasme kwam ging dit vaak gemakkelijk. De steun uitte zich ook in het feit dat er altijd koffie en thee klaarstaat en er genoeg vrijwilligers waren. Steun vanuit organisaties bestond ook uit het meewandelen,

bijvoorbeeld met cliënten, om aan hen te laten zien dat zij als vrijwilliger mee zouden kunnen wandelen met de groep. Bij één wandelgroep zijn begeleiders van het verzorgingstehuis die nog steeds elke keer meelopen met de groep voor ondersteuning. Eén van de wandelgroepen opgezet door bewoners ontving steun van de gemeente en Vaart Welzijn bij het flyeren en vinden van deelnemers.

Ten vierde zijn verwachtingen en afspraken die gemaakt zijn over de wandelgroep een aspect van empathie. De initiatiefnemers gaven in de wandelgroep aan dat er van tevoren geen afspraken worden gemaakt. Dit karakteriseert de flexibiliteit van de wandelgroepen. Naarmate de tijd vorderde zijn er bij sommige wandelgroepen verwachtingen en afspraken naar voren gekomen. Er zijn afspraken over wie de routes bepaalt, wie het startpunt van de route doorgeeft en het afmelden als je niet komt. De routes worden door de initiatiefnemers of bewoners bepaald en sommige wandelgroepen wisselen elke keer. Aangezien de wandelgroep bedoeld is voor de bewoners is dit een stap richting de zelfredzaamheid van de wandelgroep. De wandelgroepen opgezet door bewoners hebben de afspraak dat je je van tevoren afmeldt als je niet komt. Dit zorgt ervoor dat ze weten dat ze compleet zijn en niet lang staan te wachten. Bij de wandelgroepen van Vaart Welzijn zijn er geen afspraken gemaakt over het afmelden. Deze groepen vertrekken op het afgesproken tijdstip met de mensen die dan aanwezig zijn. Er wordt aangegeven dat er niet zoveel van elkaar wordt verwacht, alles mag en alles kan. Als nieuwe mensen zich aanmelden of informatie willen, wordt er wel aangegeven hoelang ze wandelen en of er bijvoorbeeld stevig doorgewandeld wordt. Op deze manier weten bewoners of ze in de groep passen en meekunnen. De wandelgroep die bewoners uit het verzorgingstehuis meeneemt heeft afspraken over dat je mee moet kunnen komen met de groep of er moeten genoeg vrijwilligers zijn om rolstoelen te duwen. De afspraak die is gemaakt is dat alles wat je zelf nog kunt, je ook zoveel mogelijk zelf moet doen. Er wordt zo gestimuleerd om mensen toch nog een stuk te laten lopen mochten ze dit zelf kunnen.

Ten vijfde werd de continuering van de wandelgroep benoemd. Initiatiefnemers bedoelen dat de wandelgroep er constant is, dat het altijd door blijft gaan en dat dit op vaste tijden en dagen plaatsvindt. Er wordt aangegeven dat het belangrijk is dat de wandelgroep er structureel is en dat de mensen blijven komen. Dit zorgt voor duidelijkheid zowel bij de initiatiefnemers als de deelnemers.

Tenslotte scoren het belang van de randvoorwaarden dat er iemand is die de respondent motiveert om mee te wandelen en dat er een kartrekker is die de leiding neemt over de groep, respectievelijk een 4,60 en een 5,06 op een schaal van 1 tot 7. Dit geeft aan dat enthousiasme en motivatie vanuit de katrekkers gewaardeerd wordt.

4.3 Organisatie

De organisatie van de wandelgroepen zorgt voor het ontstaan en blijven bestaan van de groepen. De organisatie kan ook invloed hebben op de eventuele impact van de wandelgroepen. De organisatie bestaat uit de structuur en de toegankelijkheid.

4.3.1 Structuur

De structuur van de wandelgroepen bestaat uit: het aantal initiatiefnemers, de vaardigheden van de initiatiefnemers, samenhang, plek voor samenkomen, betrokkenheid van de initiatiefnemer. De karakteristieken van de wandelgroepen kunnen teruggevonden worden in tabel 8.

Ten eerste valt het op dat de wandelgroepen een kleine kern initiatiefnemers hebben. Bij bewonersinitiatieven is er meestal maar een beperkt aantal personen dat het kernteam

vormt. Kleinschalige initiatieven hebben meestal minder dan vijf initiatiefnemers en initiatieven op wijkniveau worden vaak geleid door één of twee initiatiefnemers. Dit blijkt ook uit de wandelgroepen, waarbij twee wandelgroepen door één initiatiefnemer zijn opgezet, twee wandelgroepen door twee initiatiefnemers zijn opgezet, één wandelgroep door drie initiatiefnemers is opgezet, en één wandelgroep door zes initiatiefnemers is opgezet. Deze laatste wandelgroep, opgezet door bewoners, heeft in vergelijking met de andere groepen een groot aantal initiatiefnemers. Dit kan verklaard worden uit het feit dat deze wandelgroep is ontstaan uit een al bestaande hardloopgroep en hierdoor al uit een groter kernteam bestond.

Ten tweede zijn vaardigheden van de initiatiefnemers onderdeel van de structuur. De initiatiefnemers benoemden de volgende vaardigheden: organisatorisch, sociaal, doorzetten, aanpakken, enthousiasme, verantwoordelijkheid weggeven, creativiteit. Het opzetten van de wandelgroep vergt organisatorische vaardigheden, vooral dat je als initiatiefnemer er zelf op af moet gaan en het moet beginnen. Er moet een plan gemaakt en uitgevoerd worden. De initiatiefnemer moet overzicht houden, zodat iedereen aan hetzelfde plan werkt. Daarnaast is het als initiatiefnemer handig om te weten hoe je bewoners kunt bereiken. De sociale vaardigheden die benoemd werden hebben te maken met het contact leggen met bewoners en organisaties. Sociale vaardigheden kunnen ook tijdens het wandelen nodig zijn. De initiatiefnemer moet met iedereen een praatje maken en de groep in de gaten houden. Er wordt tijdens de wandeling ook naar de dynamiek van de groep gekeken. Op deze manier proberen ze mensen aan elkaar te koppelen om een gesprek aan te gaan. Dit wordt vooral gedaan omdat sommige mensen dit lastig vinden om uit zichzelf te doen en ook zodat niet de hele tijd dezelfde mensen samen wandelen. Voor het opzetten van de wandelgroep benoemden de initiatiefnemers dat je moet kunnen aanpakken en doorzetten en je moet je niet te snel laten ontmoedigen. Vanuit de wandelgroepen van Vaart Welzijn werd benoemd dat het soms nodig is om niet te wachten tot bewoners komen met een idee, omdat het anders niet gebeurt. De ideale situatie wordt meestal bestempeld om vanuit de buurtbewoners te inventariseren waar er behoefte aan is en welke ideeën zij hebben, maar dat is niet altijd de manier. Meerdere activiteiten worden op deze manier georganiseerd: *“We zijn het gewoon gaan proberen. Zo doe ik heel veel dingen. Dan doe ik eerst gewoon een pilot, kijken of het werkt. Werkt het wel, dan ga je er mee door. Werkt het niet, dan stop je er weer mee”* (Participant wandelgroep f). Hieruit blijkt ook dat initiatiefnemers creatief moeten zijn. De meeste wandelgroepen zijn opgezet omdat er behoefte was aan meer beweging en sociale contacten in de wijk. Door creativiteit kan je bekijken hoe je dat gaat aanpakken en eventueel kan combineren. Als de wandelgroep niet meteen van de grond komt dan moeten de initiatiefnemers geduld hebben. Bewoners hebben aan initiatiefnemers aangegeven dat ze het enthousiasme waarderen. Dit moedigt de bewoners aan om te blijven komen. Tot slot werd benoemd door de initiatiefnemers van Vaart Welzijn dat ze een deel van de verantwoordelijkheid ook weg moeten kunnen geven. Op deze manier willen ze bereiken dat de wandelgroep uiteindelijk door de bewoners overgenomen kan worden. Initiatiefnemers dragen verschillende taken, zoals bijvoorbeeld het bedenken van de routes of het organiseren van een activiteit, over aan deelnemers. Vaart Welzijn is de motor om de wandelgroepen op te starten, maar uiteindelijk wordt er zoveel mogelijk aan de bewoners overgelaten. De volledige verantwoordelijkheid voor de organisatie weggeven wordt vaak nog als niet haalbaar omschreven, omdat de groep nog klein is, de kans groter is dat de groep uit elkaar valt als er geen kartrekker is, en het de vraag is of bewoners het dan echt blijven doen. De meeste groepen willen er naartoe werken dat de professionals uiteindelijk zelf niet meer aanwezig hoeven te zijn bij de wandelgroep. Bij de twee wandelgroepen opgezet door bewoners is hier geen sprake van.

Ten derde bestaat de structuur van de wandelgroep uit de samenhang. De samenhang van de groep bestaat uit de volgende aspecten: hechtheid van de deelnemers, contact, beroep

doen op elkaar en bestaansduur. De hechtheid van de deelnemers, contact en het beroep doen op elkaar komen ook terug in de sociale impact van de wandelgroep en worden in paragraaf 4.4.1 besproken. De bestaansduur van de wandelgroep is het laatste aspect van de samenhang. In de bestaansduur zijn er grote verschillen tussen de wandelgroepen. De wandelgroep die het kortst bestaat, is er acht maanden. De wandelgroep die het langst bestaat, is er acht jaar. Uit de enquête blijkt dat bewoners in de wandelgroep die het langst bestaat gemiddeld vaker aangeven dat de sociale aspecten meer geworden zijn dan bewoners in de wandelgroep die het kortst bestaat. Gemiddeld zijn van de wandelgroep die acht jaar bestaat 2,56 van de 8 gemeten sociale aspecten meer geworden en van de wandelgroep die acht maanden bestaat zijn dit er gemiddeld 1,85. In paragraaf 4.4.4 is statistisch getest of de bestaansduur invloed heeft op de sociale impact van de wandelgroepen.

Ten vierde benoemden initiatiefnemers dat de wandelgroepen een plek hebben om samen te komen, zowel fysiek als digitaal. Vijf van de zes wandelgroepen hebben een fysieke plek om samen te komen. Deze plekken zijn het wijkcentrum, café, zorgcentrum, maatschappelijke werkplaats, of het kantoor van Vaart Welzijn. Op deze plekken wordt vaak achteraf, of tijdens de pauze van de wandeling koffiegedronken. De groep die geen fysieke plek heeft om samen te komen gaat meestal niet samen wat drinken na het wandelen. De twee wandelgroepen die opgezet zijn door bewoners hebben ook een digitale plek om samen te komen, een WhatsApp-groep. In deze groep bespreken ze het startpunt van de wandeling en kunnen deelnemers zich afmelden. Via de appgroep vragen ze ook hulp aan elkaar en worden er activiteiten besproken die ze zouden kunnen bezoeken.

Tenslotte valt de betrokkenheid van de initiatiefnemer onder de structuur. Deze betrokkenheid wordt gekarakteriseerd door: opzetten, meelopen, problemen signaleren, zichtbaarheid, promoten, verbinden, deelnemer zijn. Het eerste, meest voor de hand liggende onderdeel van betrokkenheid was het opzetten van de wandelgroep. De initiatiefnemers zijn de groep begonnen en hebben de grote lijnen en het plan van aanpak uiteengezet. Zowel het werven van deelnemers en vrijwilligers, het bedenken van routes en de gehele organisatie en samenwerking met andere partijen vallen hieronder. Initiatiefnemers blijven vooral betrokken door het meewandelen met de groep. Twee wandelgroepen van Vaart Welzijn hebben hiervoor een schema gemaakt, waardoor de initiatiefnemers afwisselen wie er wanneer meeloopt. Bij de andere vier wandelgroepen lopen altijd dezelfde initiatiefnemer(s) mee. Bewoners geven aan dat ze het fijn vinden dat er begeleiding is, vooral bij de groepen met weinig deelnemers. Deze groepen hebben vaak iemand nodig die ze stimuleert om te gaan wandelen. De betrokkenheid van de initiatiefnemers uit zich verder in het signaleren van problemen en de zichtbaarheid in de wijk. Dankzij de wandelgroep horen ze wat er speelt in de wijk en door het meewandelen zijn ze ook zichtbaar in de wijk. Op deze manier raken de bewoners bekend met Vaart Welzijn. Deze twee soorten van betrokkenheid kwamen alleen bij de initiatiefnemers vanuit Vaart Welzijn naar voren en zijn besproken onder de motivaties van de initiatiefnemers in paragraaf 4.2.1.2. De betrokkenheid bestaat hiernaast uit het promoten van de wandelgroep. Dit gebeurt vooral bij de wandelgroepen van Vaart Welzijn. Door het maken van folders en flyers, sociale media en mond-op-mond reclame worden deze wandelgroepen gepromoot om meer bekendheid onder bewoners te verkrijgen. Tot slot zien initiatiefnemers hun rol vaak als verbindende spil. Zij leggen de verbinding tussen verschillende betrokken organisaties, vrijwilligers en deelnemers. De initiatiefnemers van de wandelgroepen die door bewoners zijn opgezet zien zichzelf ook als deelnemer: *“Nou, we zijn nu gewoon deelnemer allebei en dat is eigenlijk de betrokkenheid die we hebben, anders is het niet” (Participant wandelgroep e).*

4.3.2 Toegankelijkheid

Toegankelijkheid van de wandelgroepen bestaat uit: inclusiviteit, exclusiviteit en het aantal deelnemers. In tabel 8 kunnen deze karakteristieken ook per wandelgroep teruggevonden worden.

Ten eerste hebben inclusieve wandelgroepen geen gerichte doelgroep en is iedereen welkom in deze groepen. Vijf van de zes wandelgroepen hebben geen gerichte doelgroep. Opvallend is dat de leeftijd van de deelnemers vaak boven de 60 jaar ligt. De wandelgroepen geven aan dat deze leeftijdsgrens geen voorwaarde is, jongeren zijn ook welkom. De wandelgroepen wandelen allemaal doordeweeks overdag, dit maakt het moeilijker om een jongere doelgroep aan te spreken, aangezien die meestal werken of studeren op deze tijden. Hiernaast zijn vier van deze vijf wandelgroepen, de wandelgroepen van Vaart Welzijn, vaak wel op een bepaalde wijk gericht. Dit is ook geen voorwaarde, mensen uit andere wijken mogen ook mee wandelen: *“Het is voornamelijk bedoeld voor de buurtbewoners uit het centrum, maar als anderen ook deel willen nemen, waarom niet? Het is een mooie manier om zo ook andere mensen te leren kennen”* (Participant wandelgroep f). De initiatiefnemers benoemden de diversiteit van de groepen. Dit geeft aan dat iedereen welkom is bij de groepen.

Ten tweede hebben exclusieve wandelgroepen een gerichte doelgroep. Als gerichte doelgroep wordt vaak 60-plus genoemd. Dit is vooral omdat oudere mensen het meest thuis zitten en daardoor de kans groter is dat ze kunnen komen. Eén wandelgroep heeft aangegeven dat ze nu een vaste groep hebben en ook niet verder willen uitbreiden. Deze groep is een vriendengroep geworden en met tien deelnemers zijn alle activiteiten die ze doen nog goed te organiseren, met zijn tienden kunnen ze een groepsgesprek rond de koffietafel houden. Als de groep groter wordt zijn ze bang dat dit aparte onderonsjes worden en dat de groep versplintert.

Tot slot werd het aantal deelnemers genoemd. De wandelgroepen verschillen in grootte. De kleinste wandelgroep heeft acht deelnemers en de grootste wandelgroep 25. Eén wandelgroep, met tien deelnemers, geeft aan niet meer deelnemers te willen. De andere vijf groepen zijn allemaal bereid om verder uit te breiden. Het verschilt per wandeling hoeveel deelnemers er aanwezig zijn.

Uit de enquêtes blijkt dat de deelnemers het gevoel hebben dat iedereen zich welkom voelt om mee te wandelen. Op een schaal van een tot zeven, in hoeverre ze denken dat iedereen zich welkom voelt om mee te wandelen, van helemaal niet tot helemaal wel, gaven de respondenten gemiddeld een score van 6,10. De vraag in hoeverre de respondenten denken dat er bewoners zijn die denken dat de wandelgroep niet voor hen is scoorde gemiddeld een 3,73. Door middel van een lineaire regressie is gekeken of dit beïnvloed wordt door het aantal deelnemers en het karakter van de wandelgroep. Tabel 10 geeft de resultaten van de regressieanalyse weer. Het aantal deelnemers ($B = -0,053$) is een significante voorspeller voor in hoeverre respondenten denken dat iedereen zich welkom voelt om mee te wandelen op een significantieniveau van $<0,10$. Dit betekent dat naarmate het aantal deelnemers toeneemt de score van de respondenten in hoeverre dat ze denken dat iedereen zich welkom voelt afneemt. Het aantal deelnemers ($B = -0,086$) en het karakter ($B = 3,264$) van de wandelgroep zijn significante voorspellers voor in hoeverre respondenten denken dat er bewoners zijn die denken dat de wandelgroep niet voor hen is, op een significantieniveau van respectievelijk $<0,10$ en $<0,05$. Dit betekent dat naarmate het aantal deelnemers toeneemt de score van de respondenten in hoeverre ze denken dat er bewoners zijn die denken dat de wandelgroep niet voor hen is toeneemt. En dit betekent ook dat als de groep een open karakter heeft de score afneemt in vergelijking tot groepen met een gesloten karakter. Dit laat zien dat des te groter de wandelgroep de deelnemers minder vaak denken dat iedereen zich welkom voelt, maar ze denken ook minder vaak dat er bewoners zijn die denken dat de wandelgroep niet voor hun is.

Deelnemers van groepen met een open karakter denken vaker dat er bewoners zijn die denken dat de wandelgroep niet voor hen is dan deelnemers van groepen met een gesloten karakter.

Variabelen	Iedereen zich welkom voelt	Bewoners die denken dat de wandelgroep niet voor hen is
(Constate)	7,290 (0,000)**	2,299 (0,037)**
Aantal deelnemers	-0,054 (0,056)*	-0,080 (0,089)*
Karakter gesloten (0) open (1)	-0,319 (0,651)	3,134 (0,006)**
Model Statistieken		
R²	0,312	0,442
Adjusted R²	0,058	0,196
F(sig)	2,479 (0,095)*	4,498 (0,018)**

Tabel 10 | Regressieanalyse invloed van aantal deelnemers en het karakter van de wandelgroep op dat respondenten denken dat iedereen zich welkom en dat er bewoners zijn die denken dat de wandelgroep niet voor hen is | Unstandardized B en significantie | ** = significant op 0,05 | * = significant op 0,10

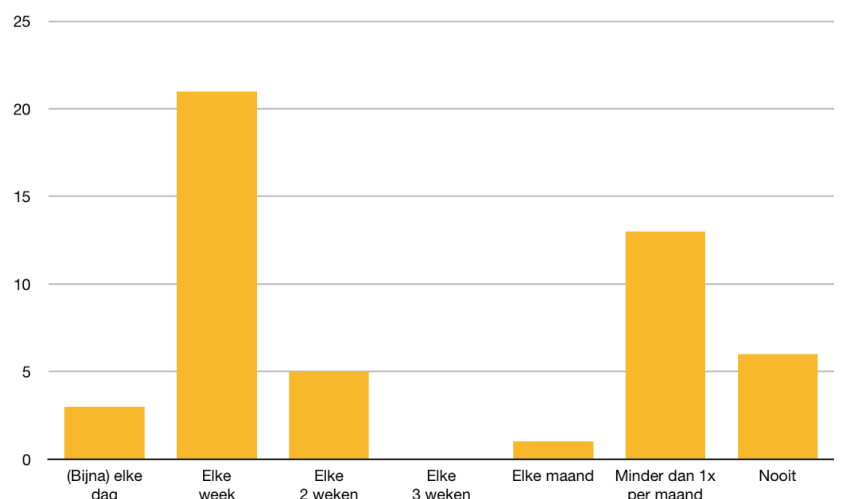
4.4 Impact

Het laatste thema in dit onderzoek is wat de wandelgroepen uiteindelijk teweegbrengen. Dit komt terug in de impact van de groepen. De impact bestaat uit de sociale impact en negatieve impact. Uiteindelijk is gekeken of deze impact kan leiden tot de collectieve zelfredzaamheid van bewoners.

4.4.1 Sociale impact

De sociale impact van de wandelgroepen bestaat uit interacties en publieke familiariteit, gedeelde normen en waarden, onderling vertrouwen en solidariteit, bereidheid om in te grijpen, en feitelijke interventies.

Ten eerste bestaan de interacties en publieke familiariteit uit alledaagse contacten, geregelde ontmoetingen en samen iets ondernemen. In de interviews kwam naar voren dat de initiatiefnemers zien dat de wandelgroepen het contact en ontmoetingen tussen bewoners aanwakkeren. Dit komt doordat je door middel van de wandelgroep meer mensen leert kennen en meer contacten in de buurt hebt: *“Dat past ook een beetje bij mijn slogan: wandelen is een medium, om met elkaar in contact te komen” (Participant wandelgroep e).*

Figuur 9 | Frequentie contact met andere deelnemers buiten het wandelen om

Als je samen iets onderneemt nemen de interacties en publieke familiariteit tussen bewoners toe. Bewoners zien elkaar vaker en herkennen elkaar. Bewoners gaan hierdoor uit zichzelf ook andere activiteiten met elkaar ondernemen. Uit de enquêtes blijkt dat de respondenten buiten het wandelen om ook contact met elkaar hebben. Meer dan de helft van de

respondenten heeft minstens elke twee weken contact met andere deelnemers van de wandelgroep buiten het wandelen om. Figuur 9 laat zien hoe vaak de respondenten contact hebben met andere deelnemers. Zestien respondenten geven aan dat het contact met andere bewoners meer is geworden, 22 respondenten geven aan dat het (her)kennen van andere bewoners is toegenomen en twaalf respondenten geven aan dat ontmoetingen tussen bewoners zijn toegenomen sinds de wandelgroep (zie tabel 11).

Ten tweede zijn de gedeelde normen en waarden tussen de deelnemers benoemd. Deze bestaan uit de sociale regels en de opvattingen over de omgang met elkaar. Hierbij wordt vooral genoemd dat het in de groepen belangrijk is dat mensen niet altijd met dezelfde personen praten, maar dat er ook wisselwerking in de groep is. Dit is om te voorkomen dat er splijting in de groep ontstaat tussen deelnemers in kleinere groepen. In de omgang met elkaar wordt aangegeven dat je andere mensen hetzelfde moet behandelen als dat je zelf behandeld wilt worden en dat je niet te snel een mening moet vormen over anderen. Dit zorgt ervoor dat de groep een open uitstraling houdt voor iedereen en de dynamiek in de groep versterkt wordt. Uit de enquêtes blijkt dat twaalf respondenten hebben aangegeven dat het onderling respect tussen bewoners is toegenomen sinds de deelname aan de wandelgroep (zie tabel 11).

Ten derde is het onderling vertrouwen en de solidariteit tussen de deelnemers onderdeel van de sociale impact. Dit bestaat uit: saamhorigheid, verbinding, voor elkaar zorgen en hulp bieden. De wandelgroep zorgt voor saamhorigheid en verbinding tussen de deelnemers, doordat ze samen iets ondernemen. De saamhorigheid en verbinding tussen de deelnemers zorgt ervoor dat je bij elkaar terecht kunt als er iets is. Door het wandelen met elkaar leer je elkaar beter kennen en op die manier leer je ook waarvoor je bij bepaalde mensen terecht zou kunnen. Initiatiefnemers benoemen dat deelnemers elkaar hulp vragen bij de belastingaangifte, met elektronica, om op de hond te passen, of om de tuin op te knappen. Dit sociale gevoel en het zorgen voor elkaar wordt als heel belangrijk bestempeld door de initiatiefnemers. Bij sommige groepen is de saamhorigheid en verbinding zo groot dat er persoonlijke en vertrouwelijke verhalen besproken worden en dat ze op deze manier steun aan elkaar bieden. De initiatiefnemers geven aan dat ze dit sociale gevoel ook merken tijdens de wandeling. Dit maakt de band van de groep sterker en creëert een echt groepsgevoel. Uit de enquêtes blijkt dat het onderling vertrouwen en solidariteit voor een aantal deelnemers is toegenomen. Tien respondenten geven aan dat het hulp bieden aan andere bewoners is toegenomen en zeven respondenten geven aan dat het vertrouwen in andere bewoners is toegenomen sinds de wandelgroep (zie tabel 11).

Ten vierde is de bereidheid tot ingrijpen onderdeel van de sociale impact. De bereidheid bestaat uit: de bereidheid om zelf initiatief te nemen van bewoners, kwetsbaarheid, stabiliteit, problemen aangeven/meedenken. De meeste initiatiefnemers zien dat bewoners zelf bereid zijn om initiatief te nemen. Het is als initiatiefnemer niet meer altijd nodig om aanwezig te zijn. Dit uit zich vooral in het feit dat deelnemers zelf het initiatief nemen voor het bedenken van routes en de leiding nemen tijdens de wandeling. De wandeling wordt altijd opgepakt door een deelnemer mocht de initiatiefnemer niet aanwezig kunnen zijn. Eén van de initiatiefnemers ruimt tijdens het wandelen stukken vuil op. Dit leidde ertoe dat bewoners dit ook gingen doen en sommige bewoners gingen uit eigen initiatief vuilniszakken meenemen om het vuil op te ruimen. Er zijn ook deelnemers die erover nadenken om andere groepen op te richten, zoals bijvoorbeeld een biljartclub, een koor, of spelletjesgroep. Doordat er deelnemers zijn die de potentie hebben om het te organiseren en ervoor te zorgen dat de wandelgroep blijft werken kunnen de wandelgroepen steeds meer losgelaten worden door de initiatiefnemers. De initiatiefnemers van Vaart Welzijn geven aan dat de bereidheid om in te grijpen wordt beïnvloed door kwetsbaarheid en stabiliteit. Er zijn wandelgroepen die minder stabiel zijn doordat de groep weinig deelnemers heeft of deelnemers vaak afhaken. De kwetsbaarheid van deelnemers uit zich erin dat er in bepaalde wijken niet vanzelf door

bewoners initiatief wordt genomen. Deze bewoners zijn tijdens de wandeling ook minder bereid om initiatief te nemen. Initiatiefnemers merken dit doordat deelnemers vaak naar de initiatiefnemers kijken, dat ze ervan uitgaan dat zij het organiseren en regelen. Deze instabiliteit zorgt ervoor dat sommige initiatiefnemers het nog geen tijd vinden om de groep los te laten, omdat ze denken dat de groep dan misschien makkelijker uit elkaar zou kunnen vallen. Tot slot wordt de bereidheid tot ingrijpen gekenmerkt doordat deelnemers problemen aangeven en meedenken over wat er in de wijk zou kunnen gebeuren. Dit kwam vooral naar voren bij de wandelgroepen van Vaart Welzijn. Als de deelnemers iets signaleren of opmerken komen ze naar de initiatiefnemer toe om dit te bespreken. Zo heeft bijvoorbeeld een bewoner samen met Vaart Welzijn een avond georganiseerd waarin andere bewoners mee konden denken over de wijk: *“Dan zijn er bij zo ’n bijeenkomst iets van zes mensen [...] nog geen twee maanden later stonden er nieuwe onderdelen voor de speeltuin en een nieuw volleybalnet en is er een rolstoelpad gemaakt. Hierdoor hebben de deelnemers dus ook een signaleringsfunctie in de wijk”* (Participant wandelgroep d). Uit de enquête komt de toename in bereidwilligheid om actie te ondernemen ook terug. Zeventien respondenten geven aan dat hun bereidwilligheid om actie te ondernemen in de wijk is toegenomen en veertien respondenten geven aan dat interesse in activiteiten in de wijk is toegenomen sinds de wandelgroep (zie tabel 11).

Ten vijfde zijn de feitelijke interventies onderdeel van de sociale impact. De feitelijke interventies worden gekenmerkt door: nieuwe initiatieven van bewoners, collectieve zelfredzaamheid, kwetsbaarheid en stabiliteit. Bewoners zetten samen met elkaar nieuwe initiatieven op en organiseren activiteiten. Deelnemers nemen bijvoorbeeld het initiatief om in een andere wijk te wandelen, samen met een andere groep te wandelen of om buiten de reguliere wandeling een keer met elkaar te wandelen. Eén van de wandelgroepen heeft meegegaan aan de nationale opschoondag. Initiatiefnemers van Vaart Welzijn gaven ook aan dat er deelnemers en vrijwilligers zijn die zich sinds het begin van de wandelgroep meer gewaardeerd voelen en meer zelfvertrouwen hebben gekregen, en hierdoor uiteindelijk zelf initiatieven gaan opzetten. Er is bijvoorbeeld door een deelnemer een haakgroep opgezet en een andere deelnemer heeft een spelmiddag opgezet. Eén van de wandelgroepen van Vaart Welzijn gaf ook aan dat er een bewoner is die de wandelgroep altijd ziet lopen en toen heeft bedacht dat er ook een fietsgroep opgezet kan worden. Er ontstaan door de wandelgroepen dus ook initiatieven in de wijk door bewoners die niet deelnemen aan de wandelgroep. Er zijn deelnemers die vrijwilliger zijn geworden bij één van de wandelgroepen die ondersteuning nodig hebben bij het wandelen met ouderen. Van één van de wandelgroepen opgezet door bewoners zijn verschillende deelnemers een biljartclub, koor en spelletjesgroep begonnen. Collectieve zelfredzaamheid werd door de initiatiefnemers van Vaart Welzijn aangegeven als uiteindelijk doel voor de wandelgroepen. Het doel is dat bewoners op eigen kracht dit soort groepen gaan opzetten en al bestaande wandelgroepen voort gaan zetten. Initiatiefnemers zien dat dit in sommige wijken lastig kan zijn, bijvoorbeeld in wijken waar veel mensen met financiële of psychische problematiek of kwetsbare ouderen wonen. Er wordt aangegeven dat collectieve zelfredzaamheid in deze wijken moeilijker te bereiken is en dat professionals de motor moeten zijn of iets moeten initiëren om bewoners in beweging te brengen. Er wordt door de initiatiefnemers opgemerkt dat naarmate de tijd vordert ze meer achterover kunnen leunen en het gedeeltelijk los kunnen laten. Ondanks dat ze aangeven dat collectieve zelfredzaamheid het doel is, denken ze dat het belangrijk is om eens in de zoveel tijd mee te blijven wandelen met de groepen. Op deze manier kan er in de gaten gehouden worden hoe het gaat met de wandelgroepen en kan er geholpen worden als het even iets langzamer of minder goed gaat. Tot slot worden de feitelijke interventies van bewoners en de collectieve zelfredzaamheid van de wandelgroepen beïnvloed door de kwetsbaarheid en stabiliteit van

bewoners en de groep. Deze aspecten zijn hierboven benoemd onder de bereidheid tot ingrijpen.

Tot slot hebben alle respondenten in de enquête aangegeven dat ze verwachten dat de wandelgroep nog lang blijft bestaan. Dit verwachten ze om de volgende redenen: gemotiveerde groep, enthousiasme, gezelligheid, positieve mensen, vrijwillig, staat geen druk op, betrokkenheid, goede sfeer, hechte groep.

<i>Variabelen</i>	Minder geworden	Gelijk gebleven	Meer geworden
Contact met andere bewoners	1	25	16
(Her)kennen van andere bewoners	0	22	22
Hulp bieden aan elkaar	1	32	10
Ontmoetingen tussen bewoners	1	31	12
Vertrouwen in anders bewoners	0	35	7
Onderling respect tussen bewoners	1	32	12
Bereidwilligheid om actie te ondernemen in de wijk	0	23	17
Interesse in activiteiten in de wijk	0	24	14
Ervaren veiligheid in de wijk	0	34	4

Tabel 11 | In hoeverre zijn voor de respondenten sociale aspecten veranderd sinds de wandelgroep

Met behulp van logistische regressies is onderzocht welke factoren de verandering in deze sociale aspecten beïnvloeden. Er is gekeken naar persoonlijke kenmerken en motivaties van de deelnemers en de organisatiekenmerken van de wandelgroep. De grootte van de steekproef ($n = 53$) heeft ertoe geleid dat het niet mogelijk is om regressiemodellen te maken met een oneindig aantal onafhankelijke variabelen. Het aantal onafhankelijke variabelen dient maximaal plusminus 10% van het aantal cases te zijn. Op basis van de literatuur is een keuze gemaakt welke organisatiekenmerken mee zijn genomen in de regressies. De gevonden verbanden tussen de variabelen zijn te interpreteren, gegeven de andere variabelen in het model.

4.4.2 Persoonlijke kenmerken en sociale impact

Negen logistische regressies zijn uitgevoerd met elk aspect van sociale impact als afhankelijke variabele en de persoonlijke kenmerken als onafhankelijke variabelen. Tabel 12 geeft de resultaten van de regressies weer, gegeven alle variabelen in het model. Hierin is af te lezen of er een significant verband is en welke richting en sterkte ($\text{Exp}(B)$) dit verband heeft.

De eerste regressie toont aan dat middelbaar opleidingsniveau ($\text{Exp}(B) = 0,80$) een significante voorspeller is voor het contact met andere bewoners. Dit betekent dat respondenten met een middelbaar opleidingsniveau 0,80 keer zo waarschijnlijk zijn om in te vullen dat het contact met andere bewoners is toegenomen dan respondenten met een laag opleidingsniveau. Leeftijd, geslacht, hoog opleidingsniveau en huishoudenssamenstelling tonen geen significant verband met contact met andere bewoners.

De tweede en derde regressie tonen geen significant verband aan tussen de persoonlijke kenmerken, en het (her)kennen van andere bewoners en het bieden van hulp.

De vierde regressie toont aan dat hoog opleidingsniveau ($\text{Exp}(B) = 123,710$) een significante voorspeller is voor ontmoetingen tussen bewoners. Dit betekent dat respondenten met een hoog opleidingsniveau 123,710 keer zo waarschijnlijk zijn om in te vullen dat ontmoetingen tussen bewoners zijn toegenomen dan respondenten met een laag opleidingsniveau. Leeftijd, geslacht, middelbaar opleidingsniveau en huishoudenssamenstelling tonen geen significant verband met ontmoetingen tussen bewoners.

De vijfde regressie toont geen significant verband aan tussen de persoonlijke kenmerken en het vertrouwen in andere bewoners.

De zesde regressie toont aan dat hoog opleidingsniveau ($\text{Exp}(B) = 7,401$) een significante voorspeller is voor respect tussen bewoners. Dit betekent dat respondenten met een hoog opleidingsniveau 7,401 keer zo waarschijnlijk zijn om in te vullen dat het respect tussen bewoners toegenomen is dan respondenten met een laag opleidingsniveau. Leeftijd, geslacht, middelbaar opleidingsniveau en huishoudenssamenstelling tonen geen significant verband met respect tussen bewoners.

De zevende regressie toont aan dat hoog opleidingsniveau ($\text{Exp}(B) = 11,70$) en huishoudenssamenstelling ($\text{Exp}(B) = 0,055$) significante voorspellers zijn voor de bereidwilligheid om actie te ondernemen in de wijk. Dit betekent dat respondenten met een hoog opleidingsniveau 11,70 keer zo waarschijnlijk zijn om in te vullen dat hun bereidwilligheid om actie te ondernemen is toegenomen dan respondenten met een laag opleidingsniveau. Respondenten die samenwonen zijn 0,055 keer zo waarschijnlijk om in te vullen dat hun bereidwilligheid om actie te ondernemen is toegenomen dan respondenten die alleenstaand zijn. Leeftijd, geslacht en middelbaar opleidingsniveau tonen geen significant verband met de bereidwilligheid om actie te ondernemen.

De achtste regressie toont aan dat hoog opleidingsniveau ($\text{Exp}(B) = 8,454$) en huishoudenssamenstelling ($\text{Exp}(B) = 0,078$) significante voorspellers zijn voor de interesse in activiteiten in de wijk. Dit betekent dat respondenten met een hoog opleidingsniveau 8,454 keer zo waarschijnlijk zijn om in te vullen dat hun interesse in activiteiten in de wijk is toegenomen dan respondenten met een laag opleidingsniveau. Respondenten die samenwonen zijn 0,078 keer zo waarschijnlijk om in te vullen dat hun interesse in activiteiten in de wijk is toegenomen dan respondenten die alleenstaand zijn. Leeftijd, geslacht en middelbaar opleidingsniveau tonen geen significant verband met de interesse in activiteiten in de wijk.

De negende regressie toont geen significante verbanden aan tussen de persoonlijke kenmerken en de ervaren veiligheid in de wijk.

<i>Variabelen</i>	1 Contact	2 (Her)kennen	3 Hulp bieden	4 Ontmoetingen	5 Vertrouwen	6 Respect	7 Bereidwilligheid tot actie	8 Interesse in activiteiten	9 Veiligheid
(Constate)	3,101 (0,809)	0,852 (0,971)	0,001 (0,180)	0,000 (0,126)	0,340 (0,822)	0,004 (0,235)	2274,410 (0,163)	2198,070 (0,174)	0,027 (0,639)
Leeftijd	0,983 (0,777)	1,001 (0,983)	1,082 (0,290)	1,084 (0,255)	0,981 (0,766)	1,051 (0,407)	0,896 (0,147)	0,891 (0,131)	1,002 (0,982)
Geslacht vrouw (0) man (1)	0,646 (0,703)	3,240 (0,249)	1,094 (0,928)	0,098 (0,117)	0,595 (0,700)	0,324 (0,300)	3,120 (0,282)	1,826 (0,578)	10,844 (0,130)
Opleiding middelbaar (ref. laag)	0,80 (0,041)**	0,237 (0,122)	2,416 (0,402)	7,912 (0,124)	2,064 (0,588)	1,087 (0,934)	0,539 (0,544)	1,190 (0,871)	0,896 (0,945)
Opleiding hoog (ref. laag)	1,503 (0,677)	4,054 (0,192)	5,417 (0,156)	123,710 (0,004)**	5,129 (0,224)	7,401 (0,067)*	11,700 (0,055)*	8,454 (0,087)*	3,469 (0,471)
Huishouden alleen (0) samen (1)	1,542 (0,679)	0,815 (0,825)	1,009 (0,993)	1,260 (0,846)	0,994 (0,996)	4,399 (0,142)	0,055 (0,028)**	0,078 (0,040)**	0,790 (0,890)
<i>Model statistieken</i>									
Chi-square	10,747	7,755	3,054	18,247	2,862	9,369	12,681	9,975	3,277
Vrijheidsgraden	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Significantie	0,057*	0,170	0,692	0,003**	0,721	0,095*	0,027**	0,076*	0,657

Tabel 12 | Logistische regressieanalyse sociale impact en demografische kenmerken respondenten | Exp(B) en significantie | ** = significant op 0,05 | * = significant op 0,10

4.4.3 Motivaties en sociale impact

Negen logistische regressies zijn uitgevoerd met elk aspect van sociale impact als afhankelijke variabele, en de motivaties van respondenten als onafhankelijke variabelen. Tabel 13 geeft de resultaten van de regressies weer. Hierin is af te lezen of er een significant verband is en welke richting en sterkte ($\text{Exp}(B)$) dit verband heeft.

De eerste regressie toont aan dat er geen significant verband is tussen de motivaties van de respondenten en het contact tussen bewoners.

De tweede regressie toont aan dat organisatorische vaardigheden ($\text{Exp}(B) = 1,728$) en een gezellige wijk creëren ($\text{Exp}(B) = 1,721$) significante voorspellers voor het (her)kennen van andere bewoners. Dit betekent dat als een respondent het belang van het ontwikkelen van organisatorische vaardigheden door middel van de wandelgroep één punt hoger geeft, is het 1,728 keer zo waarschijnlijk dat deze respondent heeft aangegeven dat het (her)kennen van bewoners is toegenomen dan respondenten die dit één punt lager geven. Als een respondent het belang van het creëren van een gezellige wijk door middel van de wandelgroep één punt hoger geeft dan is het 1,721 keer zo waarschijnlijk dat deze respondent heeft aangegeven dat het (her)kennen van bewoners is toegenomen in vergelijking met respondenten die dit één punt lager geven. De gezondheid verbeteren, sociale vaardigheden, contacten krijgen, een veilige wijk creëren tonen geen significant verband met het (her)kennen van bewoners.

De derde regressie toont aan dat gezondheid verbeteren ($\text{Exp}(B) = 6,101$) een significante voorspeller is voor hulp bieden aan andere bewoners. Dit betekent dat als een respondent het belang van het verbeteren van de gezondheid door middel van de wandelgroep één punt hoger geeft dan is het 6,101 keer zo waarschijnlijk dat deze respondent heeft aangegeven dat hulp bieden aan andere bewoners is toegenomen dan respondenten die dit één punt lager geven. Sociale vaardigheden, organisatorische vaardigheden, contacten krijgen, een gezellige wijk creëren en een veilige wijk creëren tonen geen significant verband met hulp bieden.

De vierde, vijfde, zesde, zevende, achtste en negende regressie tonen aan dat er geen significant verband is tussen de motivaties van de respondenten, en de ontmoetingen tussen bewoners, het vertrouwen in bewoners, het respect tussen bewoners, de bereidwilligheid tot actie, de interesse in activiteiten en de ervaren veiligheid.

<i>Variabele</i>	1. Contact	2. (Her)kennen	3. Hulp bieden	4. Ontmoetingen	5. Vertrouwen	6. Respect	7. Bereidwilligheid tot actie	8. Interesse in activiteiten	9. Veiligheid
(Constante)	0,074 (0,259)	0,045 (0,219)	0,000 (0,050)**	0,004 (0,080)*	0,002 (0,080)*	0,087 (0,303)	0,545 (0,761)	0,047 (0,198)	0,000 (0,985)
Gezondheid verbeteren	1,001 (0,997)	0,817 (0,508)	6,101 (0,068)*	1,326 (0,502)	1,323 (0,454)	0,804 (0,496)	1,267 (0,490)	1,899 (0,178)	49,921e^48 (0,986)
Sociale vaardigheden	1,041 (0,871)	1,635 (0,104)	0,661 (0,370)	2,058 (0,092)*	1,221 (0,610)	1,625 (0,113)	0,950 (0,863)	0,913 (0,774)	0,000 (0,992)
Organisatorische vaardigheden	1,089 (0,721)	1,728 (0,054)*	1,171 (0,710)	0,588 (0,867)	1,237 (0,478)	0,944 (0,824)	1,446 (0,191)	1,066 (0,812)	3,588e^11 (0,989)
Contacten krijgen	1,190 (0,555)	1,086 (0,796)	1,371 (0,555)	0,518 (0,787)	1,561 (0,307)	0,843 (0,588)	0,863 (0,613)	0,862 (0,628)	2,020e^12 (0,987)
Gezellige wijk creëren	1,380 (0,414)	1,721 (0,184)*	0,782 (0,650)	2,453 (0,087)*	1,079 (0,881)	1,134 (0,855)	1,105 (0,810)	1,159 (0,732)	0,018 (1,000)
Veilige wijk creëren	0,847 (0,611)	0,565 (0,118)	0,472 (0,696)	0,485 (0,121)	0,770 (0,577)	1,188 (0,771)	0,700 (0,320)	0,835 (0,623)	3,365e^17 (0,995)
<i>Model statistieken</i>									
Chi-square	1,936	11,197	11,2238	8,213	3,625	5,727	3,576	3,595	20,476
Vrijheidsgraden	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Significantie	0,925	0,082**	0,081*	0,223	0,727	0,454	0,734	0,731	0,002**

Tabel 13 | Logistische regressieanalyse sociale impact en motivaties respondenten | Exp(B) en significantie | ** = significant op 0,05 | * = significant op 0,10

4.4.4 Organisatiekenmerken en sociale impact

Negen logistische regressies zijn uitgevoerd met elk aspect van sociale impact als afhankelijke variabele, en de organisatiekenmerken van de wandelgroep als onafhankelijke variabelen. Tabel 14 geeft de resultaten van de regressies weer. Hierin is af te lezen of er een significant verband is en welke richting en sterkte ($\text{Exp}(B)$) dit verband heeft.

De eerste regressie toont aan dat het aantal deelnemers ($\text{Exp}(B) = 10,868$) een significante voorspeller is voor het contact tussen bewoners. Dit betekent dat als het aantal deelnemers van een wandelgroep met één toeneemt de respondenten van die wandelgroep 10,868 keer zo waarschijnlijk zijn om aan te geven dat het contact tussen bewoners is toegenomen dan wandelgroepen waarbij het aantal deelnemers één minder is. De bestaansduur, frequentie en wie de initiatiefnemer is tonen geen significant verband met het contact tussen bewoners.

De tweede regressie toont aan dat de bestaansduur ($\text{Exp}(B) = 0,970$) en de frequentie ($\text{Exp}(B) = 3,047$) significante voorspellers zijn voor het (her)kennen van andere bewoners. Dit betekent dat als de bestaansduur met één jaar toeneemt de respondenten van die wandelgroep 0,970 keer zo waarschijnlijk zijn om aan te geven dat het (her)kennen van bewoners is toegenomen dan respondenten van een wandelgroep die één jaar minder lang bestaat. Als de frequentie van het aantal keer wandelen met één keer in de maand toeneemt de respondenten van die wandelgroep 3,047 keer zo waarschijnlijk zijn om aan te geven dat het (her)kennen van bewoners is toegenomen dan respondenten van een wandelgroep die één keer per maand minder wandelen. Het aantal deelnemers en wie de initiatiefnemers is tonen geen significant verband met het (her)kennen van bewoners.

De derde, vierde, vijfde, zesde en zevende regressie tonen aan dat er geen significant verband is tussen de structuur van de wandelgroep, en het bieden van hulp aan andere bewoners, ontmoetingen tussen bewoners, het vertrouwen in andere bewoners, het respect tussen bewoners.

De zevende regressie toont aan dat bestaansduur ($\text{Exp}(B) = 0,965$), frequentie ($\text{Exp}(B) = 2,990$) en aantal deelnemers ($\text{Exp}(B) = 0,807$) significante voorspellers zijn voor de bereidwilligheid tot actie. Dit betekent dat als de bestaansduur met één jaar toeneemt de respondenten van die wandelgroep 0,965 keer zo waarschijnlijk zijn om aan te geven dat de bereidwilligheid tot actie is toegenomen dan respondenten van een wandelgroep die één jaar minder lang bestaat. Als de frequentie van het aantal keer wandelen met één keer in de maand toeneemt zijn de respondenten van die wandelgroep 2,990 keer zo waarschijnlijk om aan te geven dat de bereidwilligheid tot actie is toegenomen dan respondenten van een wandelgroep die één keer per maand minder wandelen. Als het aantal deelnemers van een wandelgroep met één toeneemt de respondenten van die wandelgroep 0,807 keer zo waarschijnlijk zijn om aan te geven dat de bereidwilligheid tot actie is toegenomen dan wandelgroepen waarbij het aantal deelnemers één minder is. Wie de initiatiefnemer is toont geen significant verband met de bereidwilligheid tot actie.

De achtste en negende regressie tonen aan dat er geen significant verband is tussen de structuur van de wandelgroep, en de interesse in activiteiten in de wijk en de ervaren veiligheid.

<i>Variabele</i>	1. Contact	2. (Her)kennen	3. Hulp bieden	4. Ontmoetingen	5. Vertrouwen	6. Respect	7. Bereidwilligheid tot actie	8. Interesse in activiteiten	9. Veiligheid
(Constante)	8,938 (0,263)	0,083 (0,184)	9,016 ^{e^59} (0,994)	6,866 (0,342)	27,711 (0,378)	1,776 (0,773)	0,748 (0,892)	0,796 (0,915)	0,000 (0,999)
Bestaansduur	0,987 (0,406)	0,970 (0,067)*	1,013 (0,341)	0,993 (0,612)	0,990 (0,470)	1,008 (0,532)	0,965 (0,064)*	0,910 (0,472)	0,998 (1,000)
Frequentie	1,134 (0,780)	3,047 (0,031)**	0,000 (0,995)	0,726 (0,552)	0,290 (0,397)	0,928 (0,878)	2,990 (0,050)*	2,775 (0,281)	44,594 (1,000)
Aantal deelnemers	10,868 (0,036)**	0,892 (0,133)	0,004 (0,994)	0,980 (0,800)	1,146 (0,589)	0,920 (0,235)	0,807 (0,008)**	0,874 (0,448)	3,162 (0,999)
Initiatiefnemers bewoners (0) professionals (1)	0,482 (0,560)	4,162 (0,269)	0,000 (0,996)	0,166 (0,157)	0,021 (0,314)	0,684 (0,734)	1,476 (0,789)	0,696 (0,878)	11,739 (1,000)
Model statistieken									
Chi-square	8,623	10,555	24,671	5,304	4,069	7,957	12,250	8,903	6,599
Vrijheidsgraden	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Significantie	0,071*	0,032*	0,000**	0,257	0,397	0,124	0,016**	0,064*	0,159

Tabel 14 | Logistische regressieanalyse sociale impact en organisatiekenmerken | Exp(B) en significantie | ** = significant op 0,05 | * = significant op 0,10

4.4.5 Negatieve impact

De negatieve impact van de wandelgroepen is dat er binnen de groep een splijting kan ontstaan. Er werd vooral benoemd dat het verschil in wandeltempo soms tot ergernis binnen de groep kan leiden. Bijvoorbeeld bij de wandelgroep die vuil is gaan oprapen tijdens het wandelen. Dit zorgde in de groep voor ergernis, doordat de mensen die niet mee vuil gingen oprapen de hele tijd moesten wachten op de anderen. Dit is uiteindelijk opgelost door af te spreken dat er maar op één wandeling in de maand samen vuil opgeruimd wordt. Dan kunnen de mensen die geen vuilnis willen prikken die dag thuisblijven, of samen met een andere groep gaan wandelen. Hiernaast leidt ook het reguliere verschil in wandeltempo van de deelnemers soms tot ergernis binnen de groepen. Dit komt doordat een deel van de groep moet wachten, en het deel van de groep dat langzamer loopt voelt zich dan vaak opgelaten. Dit zorgt er ook voor dat deelnemers uiteindelijk sneller afhaken. Dit heeft ertoe geleid dat veel van de wandelgroepen zijn opgesplitst in een snelle en een langzame groep.

5. Discussie en reflectie

In dit hoofdstuk worden de resultaten bediscussieerd, inclusief een reflectie op het onderzoek.

5.1 Discussie

5.1.1 Factoren die participatie beïnvloeden

In de literatuur kwamen vijf thema's naar voren die participatie in bewonersinitiatieven beïnvloeden. Uit het ACTIE-model van Denters et al. (2013a; 2013b) bleken animo, contacten, toerusting, inbedding en empathie belangrijke factoren voor participatie van bewoners.

Animo bestaat uit de motivaties en drijfveren van zowel de deelnemers als de initiatiefnemers. Hurenkamp & Tonkens (2008) gaven aan dat mensen participeren als zij of hun kinderen hierdoor een beter perspectief krijgen. Volgens de WRR (2012) participeren mensen omdat ze iets willen veranderen in de wijk, het niet eens zijn met de wijze van besluitvorming, omdat ze gevraagd worden, of doordat ze persoonlijke voldoening eruit halen. Het onderzoek van Rauws et al. (2017) geeft aan dat bewoners participeren: om een concreet probleem op te lossen, omdat ze enthousiast zijn geraakt over een ander project, omdat ze een direct eigen belang hebben, omdat ze worden aangezet door een verandering in de omgeving, of omdat ze plezier hebben in het organiseren en genieten van de opgeleverde contacten. Volgens Van den Berg et al. (2011) participeren mensen in informele sportgroepen, omdat deze groepen flexibel zijn, weinig sociale verplichtingen hebben en ze competitie leuk vinden. Minder getrainde informele sportgroepen vinden vooral de sociale interactie, het contact na afloop en het samen bewegen belangrijk. In dit onderzoek naar wandelgroepen lijken voor de deelnemers vooral het sociale aspect en de gezondheid het belangrijkste, zoals aangegeven door Van den Berg et al. (2011). De hoofdredenen om aan te sluiten bij de wandelgroep zijn dan ook: om nieuwe mensen te leren kennen, voor meer contact met andere bewoners en voor lichamelijke beweging. Dit komt waarschijnlijk doordat er vooral veel ouderen deelnemen in de wandelgroepen. Samen iets ondernemen, enthousiasme over een andere groep, of iets goeds doen voor de wijk, of het opdoen van organisatorische vaardigheden werd minder of bijna niet benoemd als belangrijke motivatie. Hiernaast werd er aangegeven dat deelnemers blijven deelnemen omdat ze plezier halen uit het wandelen, om te blijven bewegen en voor de gezelligheid. Dit is ook in overeenstemming met Van den Berg et al. (2011) en gedeeltelijk met Rauws et al. (2017). De motivaties van initiatiefnemers van Vaart Welzijn waren vooral om iets goeds te doen of te veranderen in de wijk, zoals ook wordt aangegeven door de WRR (2012) en Rauws et al. (2017). De motivaties van bewoners als initiatiefnemers kwamen overeen met de motivaties van de deelnemers, waar dus vooral het sociale aspect en de gezondheid voorop staan. Dit toont aan dat bewoners vooral persoonlijk belang hebben. Initiatiefnemers vanuit organisaties willen de wijkgemeenschap verbeteren en hebben strategische belangen gericht op een maatschappelijk effect.

Contacten bestaan uit het sociaal kapitaal en sociale contacten die belangrijk zijn voor de initiatieven. In de literatuur komt naar voren dat contacten of samenwerking met organisaties of andere groepen belangrijk kunnen zijn voor de ondersteuning van het initiatief. Goede contacten met deze organisaties zijn nodig voor een succesvol initiatief. Knelpunten in het contact kunnen dit succes beïnvloeden (Denters et al, 2013a; Lowndes et al., 2006). Uit dit onderzoek kwam naar voren dat wandelgroepen ook deze contacten en samenwerkingen aangaan, zowel met bewoners als organisaties. De samenwerking met wijkverenigingen of maatschappelijke organisaties is belangrijk, zodat de groep hier kan verzamelen en achteraf

samen iets kan drinken. Samenwerking met zorgorganisaties en vrijwilligersorganisaties worden bewerkstelligd, zodat ook deze doelgroep (minder mobiele ouderen) de mogelijkheid heeft om mee te doen aan deze initiatieven. Hiernaast zijn er organisaties die helpen met de promotie van de wandelgroep. Wandelgroepen opgezet door bewoners geven aan dat deze contacten en samenwerkingen voor hun niet noodzakelijk zijn. Knelpunten in het contact hebben vooral te maken met dat het moeilijk is om sommige bewoners te bereiken, omdat deze mensen erg geïsoleerd zijn. Hiernaast worden er soms knelpunten in het contact met vrijwilligers aangegeven. Dit zou het succes van de wandelgroepen kunnen beïnvloeden, doordat er bijvoorbeeld niet voldoende deelnemers zijn of omdat er niet voldoende vrijwilligers zijn om mensen uit het verzorgingstehuis mee te nemen.

Toerusting bestaat uit de middelen die nodig zijn om een initiatief op te zetten en voor het blijven bestaan van het initiatief. Uit de literatuur komt naar voren dat menselijk kapitaal, financieel kapitaal en beschikbare tijd hiervoor belangrijk zijn (Denters et al., 2013a). Uit dit onderzoek kwam naar voren dat de wandelgroepen die langs het verzorgingstehuis gaan menselijk kapitaal en mankracht nodig hebben. Deze wandelgroepen hebben voldoende vrijwilligers nodig om minder mobiele mensen te ondersteunen. Er werd aangegeven dat het lastig is om genoeg mankracht bij elkaar te krijgen. Het menselijk kapitaal, de vaardigheden van initiatiefnemers, voor het opzetten van de wandelgroepen was in voldoende mate aanwezig. Vaardigheden van deelnemers die nodig zijn, is dat je sociaal ruimdenkend moet zijn en anderen moet respecteren, anders kan je in de meeste groepen niet meekomen. Dit geldt ook voor de beschikbare tijd. De initiatiefnemers van Vaart Welzijn gaven aan dat deze tijd beschikbaar is vanuit hun werkzaamheden als buurtwerker. De bewoners die initiatief hebben genomen gaven aan dat ze voldoende vrije tijd hebben om dit te organiseren. In tegenstelling tot de literatuur is financieel kapitaal niet belangrijk voor wandelgroepen. Er is aangegeven dat er helemaal geen geld nodig is voor het opzetten en blijven bestaan van de groepen. Aanvullend gaven de wandelgroepen die langs het verzorgingstehuis gaan aan dat voldoende materiaal erg belangrijk is. Er zijn voldoende rolstoelen en/of rollators nodig om iedereen mee te kunnen nemen.

Inbedding bestaat uit de structurele condities van organisaties richting de bewoners. Dit heeft vooral te maken met welke toegankelijke kanalen en procedures er zijn (Denters et al., 2013a). In overeenstemming met de literatuur zijn structurele condities belangrijk voor het succes van de wandelgroep. Hierin werd aangegeven dat het belangrijk is dat bewoners actief uitgenodigd worden, omdat de meeste bewoners niet zelf op een initiatief afkomen. Uit dit onderzoek blijkt dat de wijkkrant en mond-op-mond reclame de meest effectieve manieren zijn om bewoners uit te nodigen. Er werd aangegeven dat er gekeken moet worden naar manieren om de drempel te verlagen, omdat het voor sommige mensen spannend is om zomaar deel te nemen in een nieuwe groep. In tegenstelling tot Denters et al. (2013a) wordt in dit onderzoek aangegeven dat dit initiatief en het creëren van deze condities vooral vanuit de initiatiefnemer moet komen en niet vanuit overheden of andere organisaties.

Als laatste aspect kwam empathie naar voren. Empathie zijn de culturele condities die belangrijk zijn bij het opzetten en blijven bestaan van een initiatief. Volgens Denters et al. (2013b) bestaat dit uit de verwachtingen, positieve houding en sfeer, en begrip en inlevingsvermogen. Uit dit onderzoek blijkt dat naast deze factoren ook de flexibiliteit en vrijblijvendheid van zowel de wandelgroep als de initiatiefnemer erg belangrijk is voor de deelnemers. Hierbij wordt benoemd dat het belangrijk is dat bewoners zelf kunnen beslissen wanneer ze komen, wanneer ze stoppen en dat het niet als een verplichting voelt. In overeenstemming met de literatuur van Denters et al. (2013b) zijn enthousiasme en steun, van zowel bewoners, organisaties als initiatiefnemers, sleutelfactoren voor het ontstaan van de initiatieven. Deelnemers gaven aan dat ze iemand nodig hebben die ze motiveert en dat er een kartrekker is die de leiding neemt. In tegenstelling tot de literatuur wordt aangegeven dat

verwachtingen en bepaalde afspraken in mindere mate belangrijk zijn voor de wandelgroepen. De wandelgroepen hebben van tevoren geen verwachtingen of afspraken opgesteld. Aanvullend op deze literatuur laat dit onderzoek zien dat continuering van de wandelgroep zorgt voor het blijven bestaan van de groep. Dit houdt in dat deelnemers weten dat het er altijd is.

5.1.2 Organisatiekenmerken

In de literatuur kwamen twee belangrijke aspecten van de organisatie van initiatieven naar voren: de structuur en de toegankelijkheid.

De structuur van bewonersinitiatieven bestaat uit het aantal initiatiefnemers, kwaliteiten van de initiatiefnemers, mate van samenhang, looptijd, het aantal activiteiten en de aanwezigheid van een website of een fysieke plek (Denters et al., 2013b; Hurenkamp et al., 2006; Igalla & Van Meerkerk, 2015; Rauws et al., 2017). In de literatuur kwam naar voren dat bewonersinitiatieven meestal een beperkt aantal personen hebben die het kernteam vormen, waarbij op wijkniveau initiatieven vaak geleid worden door één of twee initiatiefnemers (Rauws et al., 2017). In dit onderzoek kwam ook naar voren dat de meeste wandelgroepen door een klein kernteam gevormd worden, met één, twee of drie initiatiefnemers. Eén van de wandelgroepen heeft zes initiatiefnemers. Dit is te verklaren doordat deze wandelgroep ontstaan is uit een al eerder bestaande hardlooptgroep. Hiernaast geven Verhoef et al. (2018) aan dat de kwaliteiten waarover de initiatiefnemers beschikken noodzakelijk zijn voor het daadwerkelijk ontstaan van het initiatief. Initiatiefnemers hebben brede netwerken, organisatorische vaardigheden, inhoudelijke kennis en ervaring met de bureaucratie nodig. In dit onderzoek kwamen net zoals in deze literatuur de organisatorische vaardigheden naar voren. In tegenstelling tot de literatuur zijn brede netwerken, inhoudelijke kennis en ervaring met de bureaucratie niet benoemd als benodigde vaardigheden. Aanvullend kwam uit dit onderzoek als belangrijke vaardigheden naar voren: sociaal, doorzetten, aanpakken, enthousiasme, verantwoordelijkheid weggeven en creativiteit. Deze vaardigheden kwamen niet terug in de literatuur. Dit kan komen door het informele karakter van de wandelgroepen, waardoor brede netwerken en ervaring met de bureaucratie niet nodig zijn in tegenstelling tot meer formele bewonersinitiatieven. De mate van samenhang wordt gekenmerkt door het contact tussen deelnemers en de periode hoelang deelnemers actief zijn. Hoe vaker er contact is en des te langer deelnemers deelnemen vergroot de mate van samenhang binnen de groep (Hurenkamp et al., 2006). Dit zorgt ervoor dat deelnemers elkaar bezoeken buiten de wandelgroep om, elkaar praktische en emotionele steun bieden en dat ze andere mensen buiten de groep om helpen of iets doen in de wijk (Van den Berg et al., 2011). Bijna de helft van de respondenten geeft aan minstens elke week contact te hebben met andere deelnemers buiten het wandelen om. Daarnaast geeft bijna de andere helft aan minder dan één keer per maand tot nooit contact te hebben met andere deelnemers. Opvallend is dat hierin de verschillen per deelnemer binnen de verschillende wandelgroepen groot is. Dit zou waarschijnlijk verklaard kunnen worden door de tijdsduur dat deelnemers al lid zijn of persoonlijke voorkeuren op het gebied van sociaal contact. Tot slot spreken Igalla & Van Meerkerk (2015) over de aanwezigheid van een website of een fysieke plek om samen te komen als indicatoren voor het ontstaan en blijven bestaan van een initiatief. In dit onderzoek kwam naar voren dat vijf van de zes wandelgroepen beschikken over een fysieke plek om samen te komen. Geen één van de wandelgroepen beschikt over een website of Facebookpagina. De twee wandelgroepen opgezet door bewoners maken wel gebruik van een WhatsApp-groep om te communiceren binnen de groep.

De toegankelijkheid van bewonersinitiatieven bestaat uit de inclusiviteit, exclusiviteit en het aantal deelnemers. Uit de literatuur komt naar voren dat de meeste

bewonersinitiatieven publiek toegankelijk zijn (Rauws et al., 2017; Verhijde & Bosman, 2013). Er zijn ook initiatieven gericht op een bepaalde doelgroep en daardoor niet voor iedereen vrij toegankelijk (Movisie, 2011). In overeenstemming met de literatuur (Rauws et al., 2017; Verhijde & Bosman, 2013) hebben vijf van de zes wandelgroepen een open karakter. Eén wandelgroep heeft een gesloten karakter en wil geen nieuwe deelnemers. Dit is vooral omdat deze groep een hechte vriendengroep is geworden. In overeenstemming met Movisie (2011) kwam er in dit onderzoek ook naar voren dat de wandelgroepen vaak een bepaalde doelgroep hebben, in dit geval ouderen. In tegenstelling tot deze literatuur zijn deze wandelgroepen wel voor iedereen toegankelijk, ook als je niet binnen deze doelgroep valt.

5.1.3 Sociale impact

In de literatuur kwamen vijf aspecten van positieve sociale impact en drie aspecten van negatieve sociale impact naar voren.

Volgens Kleinhans & Bolt (2012) bestaat de positieve sociale impact uit: sociale interacties en publieke familiariteit, gedeelde normen en waarden, onderling vertrouwen en solidariteit, bereidheid om in te grijpen in ongewenste situaties, feitelijke interventies in ongewenste situaties. Bepaalde organisatiekenmerken van de wandelgroep en persoonlijke kenmerken van de deelnemer kunnen invloed hebben op de sociale impact (Igalla & Van Meerkerk, 2015; Van den Berg et al., 2011). In dit onderzoek kwamen deze verschillende aspecten van positieve sociale impact in meer of mindere mate naar voren.

In overeenstemming met Kleinhans & Bolt (2012) bestaan de sociale interacties en publieke familiariteit in dit onderzoek uit alledaagse contacten en geregelde ontmoetingen. Door middel van de wandelgroep leren de deelnemers meer mensen kennen en hierdoor hebben ze meer contact in de buurt en (her)kennen ze andere bewoners. Samen iets ondernemen kwam aanvullend op de literatuur naar voren in dit onderzoek als aspect dat de sociale interacties en publieke familiariteit tussen bewoners vergroot.

In dit onderzoek zijn ook de gedeelde normen en waarden naar voren gekomen. In overeenstemming met Kleinhans & Bolt (2012) waren de sociale regels en opvattingen over de omgang tussen de deelnemers belangrijk. Er werd aangegeven dat respect en met elkaar rekening houden een sleutelaspect zijn voor het blijven bestaan van de wandelgroep.

Het onderling vertrouwen en solidariteit bestond naast het vertrouwen in elkaar en in de regels van het sociale verkeer benoemd door Kleinhans & Bolt (2012) in dit onderzoek ook uit saamhorigheid, verbinding, en voor elkaar zorgen en hulp bieden. Door het wandelen met elkaar, door het samen iets ondernemen, neemt de saamhorigheid en verbinding tussen bewoners in de wijk toe. In sommige gevallen zorgt dit ervoor dat bewoners elkaar hulp en steun bieden.

De bereidheid om in te grijpen in ongewenste situaties uitte zich in dit onderzoek uit het feit dat deelnemers problemen in de wijk gingen aangeven en mee gingen denken over oplossingen. Dit wordt in overeenstemming met Kleinhans & Bolt (2012) beïnvloed door signalen van verval in de wijk, bijvoorbeeld een kapot volleybalnet, vervallen speeltuin of afval op de straat. In tegenstelling tot de literatuur blijkt de bereidheid van andere bewoners niet belangrijk, aangezien in dit onderzoek vaak individuen met het probleem aan kwamen zetten en individueel gingen helpen met het oplossen.

De feitelijke interventies bestonden uit nieuwe initiatieven van bewoners. Dit komt overeen met de handelingsbereidheid die Kleinhans & Bolt (2012) beschrijven. Sommige deelnemers van de wandelgroepen hebben zelf nieuwe initiatieven en groepen opgezet. Dit leidt uiteindelijk, zoals ook beschreven in deze literatuur, tot collectieve zelfredzaamheid van de bewoners. Bewoners kunnen zichzelf redden in het opzetten van initiatieven en het oplossen van problemen in de wijk.

Volgens Van den Berg et al., (2011) zijn er organisatiekenmerken (frequentie, bestaansduur, organisatie) die de sociale impact beïnvloeden. Dit onderzoek toont aan dat het aantal deelnemers van de wandelgroep een positief verband heeft met het contact tussen bewoners. De frequentie van wandelen en de bestaansduur van de wandelgroep heeft een positief verband hebben met het (her)kennen van andere bewoners. Het aantal deelnemers, de frequentie en de bestaansduur van de wandelgroep hebben een positief verband met de bereidwilligheid tot actie. In overeenstemming met Van den Berg et al. (2011) hebben de organisatiekenmerken invloed op bepaalde aspecten van de sociale impact, maar ze beïnvloeden niet alle aspecten van de sociale impact.

Igalla & Van Meerkerk (2015) geven aan dat de leeftijd van het initiatief en persoonlijke kenmerken van de deelnemers de sociale impact kunnen beïnvloeden. Dit onderzoek toont aan dat er een positief verband is tussen middelbaar opleidingsniveau in vergelijking met laag opleidingsniveau en het contact tussen bewoners. Er is positief verband tussen hoog opleidingsniveau in vergelijking met laag opleidingsniveau en ontmoetingen tussen bewoners. Er is een positief verband tussen hoog opleidingsniveau in vergelijking met laag opleidingsniveau en het respect tussen bewoners. Er is een positief verband tussen huishoudenssamenstelling, hoog opleidingsniveau in vergelijking met laag opleidingsniveau en de bereidwilligheid tot actie van bewoners. Tot slot is er een positief verband tussen huishoudenssamenstelling, hoog opleidingsniveau in vergelijking met laag opleidingsniveau en de interesse in activiteiten in de wijk. In overeenstemming met Igalla & Van Meerkerk (2015) hebben de persoonlijke kenmerken van de deelnemers invloed op bepaalde aspecten van de sociale impact, maar ze beïnvloeden niet alle aspecten van de sociale impact.

Verschillende onderzoeken (Deelen et al., 2015; Spaaij, 2009; Taylor et al., 2015) gaven aan dat sport kan leiden tot sociale exclusie en discriminatie. Dit kwam niet naar voren in dit onderzoek. Het merendeel van de deelnemers van de wandelgroepen gaf aan dat ze denkt dat iedereen zich welkom voelt in de wandelgroep en dat er weinig bewoners zijn die denken dat de wandelgroep niet voor hen is. Hurenkamp & Tonkens (2008) gaven aan dat actief deelnemen in bewonersinitiatieven kan leiden tot splijting en conflicten in de gemeenschap. In dit onderzoek kwam geen splijting of conflicten in de gemeenschap naar voren, maar wel een splijting binnen de wandelgroepen. Dit komt vooral door het verschil in wandeltempo of doordat er een deel van de groep ondertussen vuilnis op wil raken.

Tot slot kwam in rapporten (Gemeente Assen, 2018; Tintengroep, 2019; Vaart Welzijn, 2018) naar voren dat beleid en interventies van deze organisaties zich richten op de zelfredzaamheid van bewoners. De initiatiefnemers van Vaart Welzijn gaven in de interviews aan dat het uiteindelijke doel is dat de bewoners de wandelgroepen overnemen, maar dat Vaart Welzijn hier altijd betrokken bij zal blijven. Dit komt waarschijnlijk omdat zij op deze manier via de bewoners problemen in de wijk kunnen signaleren en vragen van bewoners op kunnen halen. Hierdoor zullen deze wandelgroepen nooit losstaan van de organisatie en volledig zelfredzaam zijn.

5.2 Reflectie

De uitkomsten van dit onderzoek zijn verkregen door middel van een casestudy in de gemeente Assen. Het doel was om inzicht te verkrijgen in factoren die deelname in wandelgroepen beïnvloeden en om te kijken naar de sociale impact van deze groepen. In dit onderzoek is gekeken naar de ervaringen en meningen van initiatiefnemers en deelnemers van deze wandelgroepen. Dit biedt inzicht in de motivaties van een klein aantal initiatiefnemers en deelnemers. Het kan zijn dat deze context het fenomeen niet volledig verklaart. Het is belangrijk om er rekening mee te houden dat de resultaten van dit onderzoek persoonlijke ervaringen, meningen en motivaties van deze groepen zijn.

De combinatie van observaties, interviews en enquêtes blijkt waardevol te zijn voor dit onderzoek. Ondanks dat er maar zes cases zijn onderzocht gaf dit diepgaande informatie over de factoren die participatie in en het opzetten van wandelgroepen beïnvloeden en de sociale impact van de wandelgroepen. Met behulp van deze methodes zijn zowel informatie van initiatiefnemers en deelnemers verzameld en is door actief deel te nemen van de onderzoeker zelf ervaren welke mechanismen vormgeven aan de groepen.

De wandelgroepen zijn geïnventariseerd door middel van een oproep via de mail naar alle medewerkers van Vaart Welzijn en een oproep op de sociale media van deze organisatie. Dit kan ervoor gezorgd hebben dat er bepaalde bestaande wandelgroepen in Assen niet bereikt zijn, bijvoorbeeld wandelgroepen die opgezet zijn door bewoners of door andere organisaties. Tijdens het maken van de inventarisatie bleek het moeilijk te zijn om initiatieven te vinden die door bewoners zijn opgezet. Zoals aangegeven in de resultaten zijn deze groepen meer gesloten en niet actief op zoek naar deelnemers. Daarom moet er rekening mee gehouden worden dat er mogelijk meer wandelinitiatieven in Assen zijn die niet geïnventariseerd zijn.

De enquêtes zijn ingevuld door 53 van de 80 deelnemers van de onderzochte wandelgroepen. Hierdoor was het niet mogelijk om meer dan zes onafhankelijke variabelen in de logistische regressies toe te voegen. Het aantal onafhankelijke variabelen mag plusminus 10% van het aantal respondenten zijn. Bij de logistische regressies die het verband meten tussen de organisatiekenmerken en de sociale impact heeft dit ertoe geleid dat niet alle organisatiekenmerken meegenomen konden worden in de modellen. Dit betekent dat de modellen een verband meten, gegeven de andere organisatiekenmerken in het model en niet gegeven alle onderzochte organisatiekenmerken. Dit kan een vertekening in het verband tussen organisatiekenmerken en sociale impact geven.

De collectieve zelfredzaamheid van de bewoners is gemeten aan de hand van de sociale impact van de wandelgroep. Ten eerste moet er rekening mee gehouden worden dat de toename van sociale impact ook door iets anders veroorzaakt kan zijn dan door het deelnemen aan de wandelgroep. Er kunnen andere factoren invloed hebben op verandering van de sociale impact, die niet gemeten zijn in dit onderzoek. Bovendien is het in dit onderzoek niet gelukt om een methode te vinden die direct collectieve zelfredzaamheid meet, dit is belangrijk bij het interpreteren van de resultaten. In dit onderzoek is ervan uitgegaan dat als initiatiefnemers en deelnemers alle vijf de aspecten van sociale impact ervaren de bewoners in staat zijn om collectief zelfredzaam initiatieven op te zetten. Het zou kunnen dat het ervaren van deze vijf aspecten door sommige bewoners niet leidt tot collectieve zelfredzaamheid van de hele wijk, maar slechts voor enkele bewoners. Bovendien is er tijdens de observaties en interviews aangegeven dat de sociale impact vooral is toegenomen tussen bewoners die deelnemen aan de wandelgroep en niet tussen deelnemers en andere bewoners.

Tot slot focust het model van Kleinhans & Bolt (2012) op sociale impact en collectieve zelfredzaamheid in de wijk. Uit dit onderzoek blijkt dat de initiatieven opgezet door bewoners wijkoverstijgend zijn. Deze initiatieven vinden niet in een bepaalde wijk plaats met alleen bewoners uit die wijk. Dit onderzoek heeft dus gedeeltelijk gefocust op wijkinitiatieven en gedeeltelijk op wijkoverstijgende initiatieven. Hierdoor waren sommige vooropgestelde interviewvragen niet relevant in alle interviews.

Doordat er geen extensieve kennis over dit specifieke onderwerp beschikbaar is, is het moeilijk om vooraf een heldere onderzoek scope te definiëren. Dit heeft de onderzoeker inzicht gegeven in de essentie om van tevoren een uitvoerbare en beheersbare scope te definiëren, waarbij vooral het proces van het definiëren en operationaliseren van de concepten van belang is.

6. Conclusie en aanbevelingen

Dit onderzoek had het doel om een antwoord te vinden op de vraag: ‘*Waarom participeren bewoners in wandelgroepen in de gemeente Assen en wat is de sociale impact van deze initiatieven?*’. In dit hoofdstuk wordt deze vraag beantwoord en worden er aanbevelingen gedaan voor de praktijk en vervolgonderzoek.

6.1 Conclusie

Door de opkomst van de participatiesamenleving en de wens van de overheid en organisaties om de eigen kracht van bewoners centraal te laten staan, is het onontkoombaar dat het aantal bewonersinitiatieven de komende jaren gaat toenemen (Gemeente Assen, 2018; Rijksoverheid, 2013). Naast de toegenomen verantwoordelijkheid van bewoners voor de eigen leefomgeving worden bewoners gestimuleerd om meer te gaan sporten en bewegen, om overgewicht tegen te gaan en een gezondere samenleving te creëren (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en sport, 2016). Wandelgroepen kunnen hieraan bijdragen. Bewoners moeten meer handvatten krijgen om deze initiatieven op te zetten. In het vorige hoofdstuk is reeds besproken welke aspecten noodzakelijk zijn voor het opzetten van wandelgroepen en voor het blijven deelnemen aan deze groepen. Bovendien is de sociale impact van de wandelgroepen besproken die bijdragen aan verantwoordelijkheid nemen voor de eigen leefomgeving door bewoners. Op basis van deze casestudy is geconcludeerd dat verschillende factoren participatie in wandelgroepen beïnvloeden en dat er verschillende aspecten van sociale impact zijn toegenomen onder de deelnemers.

De hoofdmotivaties van deelnemers en initiatiefnemers van wandelgroepen opgezet door bewoners zijn lichamelijke beweging en het contact met andere bewoners. Iets goeds doen voor de wijk of enthousiasme over een andere groep blijken niet van groot belang. Dit laat zien dat bewoners vooral persoonlijke motivaties hebben, niet gericht op de wijk. De hoofdmotivatie van initiatiefnemers vanuit Vaart Welzijn is om iets toe te voegen aan de wijkgemeenschap en deze te verbeteren. Dit zijn meer strategische motivaties die een maatschappelijk effect moeten bewerkstelligen. Contacten en samenwerkingen van de wandelgroepen met andere organisaties zorgen voor een synergetisch effect. Samen staan de organisaties sterker en kunnen ze meer bewerkstelligen. Ervaren knelpunten in het contact zijn het bereiken van alle bewoners, dus ook bewoners die geïsoleerd leven, en het kunnen bouwen op vrijwilligers. Het blijkt dat daarom voor wandelgroepen vooral menselijk kapitaal een noodzakelijk middel is. Zowel vrijwilligers, initiatiefnemers en bepaalde vaardigheden zijn nodig om de wandelgroep tot een succes te laten worden. Door het informele en kleinschalige karakter van de wandelgroepen is financieel kapitaal niet relevant. De inbedding van de wandelgroepen in systemen laat zien dat het belangrijk is dat bewoners actief uitgenodigd moeten worden en de drempel om deel te nemen verlaagd moet worden. Dit moet vooral gedaan worden door de initiatiefnemers, waarbij overheden en andere organisaties kunnen bijdragen aan passieve uitnodiging van bewoners. Bovendien wordt de vrijblijvendheid, flexibiliteit en continuïteit van de wandelgroepen gewaardeerd door de deelnemers en is er een kartrekker nodig die bewoners motiveert en enthousiasmeert. Door dit te garanderen kunnen succesvolle nieuwe initiatieven opgezet worden en bestaande initiatieven succesvol blijven bestaan.

De organisatiekenmerken die wandelgroepen karakteriseren zijn het informele en open karakter. Om een wandelgroep op te zetten zijn er geen brede netwerken, ervaring met de bureaucratie of financieel kapitaal nodig. Gezond verstand en organisatorische vaardigheden zijn relevant bij het opzetten van de groep. Het open karakter laat zien dat wandelgroepen

bereikbaar zijn voor iedereen en dat het geen gesloten groepen zijn. Als de wandelgroepen wel een gesloten cultuur hebben komt dit vooral doordat de groep is getransformeerd naar een vriendengroep en het stadium van bewonersinitiatief gepasseerd is.

Tot slot heeft het bovenstaande ertoe geleid dat sommige bewoners verschillende sociale aspecten zien veranderen sinds deelname aan de wandelgroep. Sociaal contact, hulp bieden aan elkaar en het (her)kennen van andere bewoners is toegenomen, er is meer vertrouwen en respect naar elkaar, en de bereidheid om actie te ondernemen en interesse in activiteiten in de wijk is toegenomen. Doordat deelnemers van de wandelgroepen elkaar hulp en steun bieden, nadenken over interventies in de wijk en zelf feitelijk nieuwe groepen en initiatieven gaan opzetten heeft dit geleid tot een grotere zelfredzaamheid van de bewoners die deelnemen aan wandelgroepen. Uiteindelijk zal moeten blijken of dit ook tot collectieve zelfredzaamheid van een volledige wijk kan leiden.

6.2 Aanbevelingen

Aanbevelingen voor professionals en beleidsmakers worden gedaan om het stimuleren en faciliteren van bewonersinitiatieven te verbeteren en hierdoor bij te dragen aan succesvolle initiatieven die de zelfredzaamheid van bewoners vergroten. Bovendien worden er aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek.

Ten eerste wijst dit onderzoek op de hoofdmotivatie van bewoners om deel te nemen aan wandelgroepen, namelijk lichamelijke beweging en sociaal contact. Dit komt doordat vooral ouderen deelnemen aan deze initiatieven. Bij het opzetten, de promotie en het blijven bestaan van de wandelgroepen moet er met deze motivaties en doelgroep rekening gehouden worden om het tot een succes te maken.

Voor de praktijk houdt dit in dat professionals voor de promotie en het aantrekken van nieuwe deelnemers zich kunnen richten op bewoners die meer willen bewegen, nieuwe mensen willen leren kennen of meer contact willen. Om dit te bereiken moeten bewoners persoonlijk en actief uitgenodigd worden. Dit werkt het best via de wijkkrant, mond-op-mond-reclame of huisbezoeken. Er moet binnen deze doelgroep vooral gericht worden op mensen die op dit moment nog niet bereikt worden en geïsoleerd leven. Een goed voorbeeld om deze doelgroep te bereiken is de aanpak van de gemeente Rotterdam. Deze gemeente heeft talrijke projecten en initiatieven opgezet voor ouderen, maar ze hebben ook huisbezoeken uitgevoerd bij 75-plussers. Daarnaast wil de gemeente met werkgevers in gesprek gaan, omdat veel ouderen eenzaam worden als zij met pensioen gaan (Kooyman, 2019). Met deze aanpak zou door professionals en beleidsmakers een grotere groep bereikt kunnen worden en kan eenzaamheid onder ouderen tegengegaan worden.

Daarnaast moet de drempel verlaagd worden voor bewoners om deel te nemen aan de wandelgroepen. In het onderzoek kwam naar voren dat de drempel voor sommige bewoners hoog is om alleen op een initiatief af te stappen. De drempel zou verlaagd kunnen worden door bewoners thuis op te halen of door een laagdrempelige eerste kennismaking met alleen de initiatiefnemer. Dit zal de stap voor bewoners kleiner maken, omdat ze niet alleen op de nieuwe groep af hoeven te stappen.

Ook hebben deelnemers aangegeven dat ze de vrijblijvendheid, flexibiliteit en continuïteit van de wandelgroepen waarderen. Deze aspecten moeten gegarandeerd worden om deelnemers te behouden. Dit betekent dat de wandelgroepen elke week of elke twee weken moeten plaatsvinden, dat het vrijblijvend is voor deelnemers om wel of niet te komen en dat de initiatiefnemers flexibel zijn in de routes of waar er gewandeld wordt. Daarnaast gaven bewoners aan dat het fijn is dat er een kartrekker is die ze motiveert om mee te gaan wandelen. Aangezien het doel collectieve zelfredzaamheid is, waarbij de bewoners de wandelgroep overnemen, is het belangrijk dat er bij overname een bewoner is die als

kartrekker fungeert, de leiding neemt en deelnemers stimuleert om mee te gaan. Mocht deze bewoner er niet zijn dan is de kans groter dat de wandelgroep uit elkaar valt.

Initiatiefnemers zeiden dat het lastig is om op vrijwilligers te bouwen en ze te behouden. Deze vrijwilligers zijn cruciaal voor de wandelgroepen die bewoners uit het verzorgingstehuis meenemen. Uit eerder onderzoek is gebleken dat vrijwilligers vooral intrinsieke motivaties hebben om vrijwilliger te zijn. Voor het behouden van vrijwilligers moet er aandacht besteed worden aan erkenning en waardering. Dit is maatwerk, waarbij de organisatie erachter moet komen wat de intrinsieke motivaties van verschillende vrijwilligers zijn. De beste manier is om dit direct te vragen aan de vrijwilliger. Door als professional in te spelen op deze motivaties kan ervoor gezorgd worden dat vrijwilligers langer behouden blijven (Movisie, 2017).

Tot slot zouden professionals en beleidsmakers kunnen kijken naar initiatieven gericht op sport en bewegen die ook andere doelgroepen dan alleen ouderen aantrekken. De beleidswens en het maatschappelijk belang om een gezondere samenleving te creëren waarin de eigen kracht centraal staat is namelijk niet alleen gericht op ouderen. Er zou gekeken kunnen worden naar sport- en beweeginitiatieven die jongeren meer aanspreken en deze buiten school- of werktijden laten plaatsvinden.

Vervolgonderzoek zou zich kunnen richten op vergelijkende onderzoeken in een andere context, bijvoorbeeld in een andere gemeente of met andere informele sportgroepen. Op deze manier kan er gekeken worden of er verschillen en overeenkomsten zijn tussen bijvoorbeeld meer stedelijke en meer rurale gebieden of tussen andere sportgroepen die een andere doelgroep hebben of andere sport uitvoeren. Door te kijken naar factoren die participatie beïnvloeden, organisatiekenmerken en sociale impact in verschillende contexten kunnen er nieuwe inzichten verkregen worden die ook in Assen zouden kunnen bijdragen aan de participatie in bewonersinitiatieven. Daarnaast is het interessant om onderzoek te doen in dezelfde wijken naar bewoners die niet deelnemen aan de wandelgroepen. Op deze manier zou er gekeken kunnen worden welke factoren participatie beïnvloeden vanuit het oogpunt van mensen die niet deelnemen en kunnen er inzichten verkregen worden in wanneer deze bewoners wel deel zouden willen nemen. Ook kan er op deze manier onderzocht worden of bewoners die niet deelnemen een verandering in de sociale aspecten in de wijk ervaren. De kans bestaat dat de aangegeven verandering van de sociale impact niet het gevolg is van deelname aan de wandelgroepen, maar dat andere veranderingen hiervoor gezorgd hebben. Onderzoek zou zich kunnen richten op welke andere factoren invloed kunnen hebben op de toename van sociale aspecten in de wijk.

Referenties

- Arnstein, S. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216-224.
- Babbie, E. (2013). *The Practice of Social Research*. Wadsworth: Cengage Learning.
- Bakker, J., Denters, B., Oude Vrielink, M., & Klok, P. (2012). Citizens' Initiatives: How Local Governments Fill their Facilitative Role. *Local Government Studies*, 38(4), 395-414. doi:10.1080/03003930.2012.698240.
- Berg, E. van den, Houwelingen, P. van, & Hart, P. de (2011). *Informele groepen. Verkenningen van eigentijdse bronnen van sociale cohesie*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).
- Bisschops, S., & Beunen, R. (2018). A new role for citizens' initiatives: the difficulties in co-creating institutional change in urban planning. *Journal of Environmental Planning and Management*, 1-16. doi:10.1080/09640568.2018.1436532
- Boonstra, B., & Boelens, L. (2011). Self-organization in urban development: towards a new perspective on spatial planning. *Urban research & Practice*, 4(2), 99-122. doi:10.1080/17535069.2011.579767.
- CBS (2018a). *100 duizend volwassenen hebben morbide obesitas*. Geraadpleegd op 17-02-2019 via <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/27/100-duizend-volwassenen-hebben-morbide-obesitas>. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- CBS (2018b). *Kerncijfers wijken en buurten 2018*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- CBS (2019). *Bevolkingsontwikkeling; regio per maand*. Geraadpleegd op 02-03-2019 via <https://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=37230ned&D1=0&D2=86&D3=208-221&HDR=G2&STB=G1,T&VW=T>. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Dam, R. van, Duineveld, M., & During, R. (2015). Delineating Active Citizenship: The Subjectification of Citizens' Initiatives. *Journal of Environmental Policy & Planning*, 17(2), 163-179. doi: 10.1080/1523908X.2014.918502.
- Deelen, I., Burgers, N., Jansen, M., & Koelemaij, J. (2015). Sport in sociaalruimtelijk perspectief. *Agora*, 4-7. doi: 10.21825/agora.v3i1i.1997.
- Denters, B. (2016). Community self-organization: potentials and pitfalls. In J. Edelenbos & I. van Meerkerk (Eds.), *Critical Reflections on Interactive Governance: Self-organization and Participation in Public Governance (230-253)*. Edward Elgar Publishing.
- Denters, B., Bakker, J., Oude Vrielink, M., & Boogers, M. (2013a). *Burgerinitiatieven in Overijssel. Een inventarisatie*. Zwolle: Provincie Overijssel.

- Denters, B., Tonkens, E., Verhoeven, I., & Bakker, J. (2013b). *Burgers maken hun buurt*. Den Haag: Platform31.
- Edelenbos, J., Meekerkerk, I. van, & Koppenjan, J. (2016a). The challenge of innovating politics in community self-organization: the case of Broekpolder. *Public Management Review*, 1-20. doi: 10.1080/14719037.2016.1200663
- Edelenbos, J., Meekerkerk, I. van, & Schenk, T. (2016b). The Evolution of Community Self-Organization in Interaction With Government Institutions: Cross-Case Insights From Three Countries. *The American Review of Public Administration*, 1-12. doi: 10.1177/0275074016651142
- Eijk, C. van (2013). Growing access to local decision-making? Explaining variation among Dutch municipalities in the institutional measures to promote citizen participation. *Journal of Urban Affairs*, 36(3), 256-275. doi 10.1111/juaf.12033.
- Florin, P., & Wandersman, A. (1990). An Introduction to Citizen Participation, Voluntary Organizations, and Community Development: Insights for Empowerment Through Research. *American Journal of Community*, 18(1), 41-52.
- Gemeente Assen (2018). *Samen duurzaam verder: Bestuursakkoord 2018-2022*. Assen: Gemeente Assen.
- Geurtz, C., & Wijdeven, T. van de (2010). Making Citizen Participation Work: The Challenging Search for New Forms of Local Democracy in the Netherlands, *Local Government Studies*, 36(4), 531-549. doi: 10.1080/03003930.2010.494110
- Gezondheidsraad (2017). *Beweegrichtlijnen 2017*. Den Haag: Gezondheidsraad.
- Graaf, L. de, Hulst, M. van, & Michels, A. (2015). Enhancing Participation in Disadvantaged Urban Neighbourhoods. *Local Government Studies*, 41(1), 44-62.
- Groot, N. de (2011). *Methodebeschrijving Kan wél! Databank Effectieve sociale interventies*. Utrecht: Movisie.
- Habraken, R., Meijs, L., Schulpen, L., & Temmink, C. (2013). Dutch civil society at crossroads. *Development in Practice*, 23(5-6), 742-754. doi: 10.1080/09614524.2013.801398.
- Hennink, M., Hutter, I., & Bailey, A. (2011). *Qualitative Research Methods*. Londen: Sage Publications.
- Hipp, J.R., & Perrin, A. (2006). Nested Loyalties: Local Networks' Effects on Neighbourhood and Community Cohesion. *Urban Studies*, 43(13), 2503-2523. doi: 10.1080=00420980600970706
- Houwelingen, P. van, Boele, A., & Dekker, P. (2014). *Burgermacht op eigen kracht? Een brede verkenning van ontwikkelingen in burgerparticipatie*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

- Hoye, R., Nicholson, M., & Brown, K. (2015). Involvement in sport and social connectedness. *International Review for the Sociology of Sport*, 50(1), 3-21. doi: 10.1177/1012690212466076
- Hsieh, H., & Shannon, S.E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277-1288.
- Huber, M. (2013). Naar een nieuw begrip van gezondheid: Pijlers voor Positieve Gezondheid. *Tijdschrift voor Gezondheidswetenschappen*, 91(3), 133.
- Hurenkamp, M., & Rooduijn, M. (2009). Kleinschalige burgerinitiatieven in perspectief. In P. Dekker (Eds.), *Vrijwilligerswerk in Meervoud (197-215)*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).
- Hurenkamp, M., & Tonkens, E.H. (2008). *Wat vinden burgers zelf van burgerschap? Burgers aan het woord over binding, loyaliteit en sociale cohesie*. Amsterdam: Nicis Institute.
- Hurenkamp, M., Tonkens, E.H., & Duyvendak, J.W. (2006). Wat burgers bezielt. Een onderzoek naar Burgerinitiatieven. Amsterdam/Den Haag: UvA/Nicis.
- Igalla, M., & Meekerkerk, I. van (2015). De duurzaamheid van burgerinitiatieven. Een empirische verkenning. *Bestuurswetenschappen*, 69(3), 25-53. doi:10.5553/Bw/016571942015069003003.
- Johnson, R.B., Onwuegbuzie, A.J., & Turner, L.A. (2007). Toward a definition of mixed methods research. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(3), 112-133.
- Jupp, E (2011). Rethinking Local Activism: 'Cultivating the Capacities' of Neighbourhood Organising. *Urban Studies*, 49(14), 3027-3044.
- Kooyman, M. (2019). Genoeg plannen, maar hoe bereik je eenzame ouderen. *NRC*, 27-06-2019.
- Kleinhans, R., & Bolt, G. (2010). *Vertrouwen houden in de buurt. Verval, ervaring en collectieve zelfredzaamheid in stadsbuurten*. Amsterdam: Nicis Institute.
- Lenos, S., Sturm, P., & Vis, R. (2006). *Burgerparticipatie in gemeenteland: Quick scan van 34 coalitieakkoorden en raadsprogramma's voor de periode 2006-2010*. Amsterdam: Instituut voor Publiek en Politiek.
- Longhurst, R. (2013). Semi-structured interviews and focus-groups. In N. Clifford, S. French, & G. Valentine (Red.), *Key Methods in Geography* (103-115). Londen: Sage Publications.
- Mattijssen, T.J.M. (2016). *Ideaaltypen en analysekader van groene burgerinitiatieven. Bijlage bij het rapport 'De betekenis van groene burgerinitiatieven: analyse van kenmerken en effecten van 264 initiatieven in Nederlands*. 85. Wageningen: Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu.

- Mattijssen, T.J.M., Buijs, A.E., Elands, B.H.M., & Dam, R.I. de (2015). *De betekenis van groene burgerinitiatieven. Analyse van kenmerken en effecten van 264 initiatieven in Nederland*. 127. Wageningen: Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu.
- McLafferty, S.L. (2010). Conducting Questionnaire Surveys. In N. Clifford, S. French, & G. Valentine (Red.), *Key Methods in Geography* (77-88). Londen: Sage Publications.
- Meerkerk, I. van, Boonsta, B., & Edelenbos, J. (2013). Self-Organization in Urban Regeneration: A Two-Case Comparative Research. *European Planning Studies*, 21(10), 1630-1652. doi:10.1080/09654313.2012.722963
- Michels, A. (2006). Citizen participation and democracy in the Netherlands. *Democratization*, 13(2), 323-339. doi: 10.1080/13510340500524067.
- Michels, A., & Graaf, L. de (2010) Examining Citizen Participation: Local Participatory Policy Making and Democracy. *Local Government Studies*, 36(4), 477-491. doi: 10.1080/03003930.2010.494101
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2016). *Sport en bewegen voor maatschappelijke impact – een inventarisatie*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2018). *Het Nationaal Sportakkoord*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Moor, T. de (2013). *Homo cooperans institutions for collective action and the compassionate society*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Movisie (2011). *Ondersteuning burgerinitiatieven door steunpunten vrijwilligerswerk. Tien inspirerende voorbeelden*. Utrecht: Movisie.
- Movisie (2017). *Vrijwilligers belonen en behouden*. Utrecht: Movisie.
- National Commission for the Protection of Human Subjects of Research (1979). *The Belmont Report: Ethical Principles and Guideline for the Protection of Human Subjects of Research*. Washington D.C.: National Commission for the Protection of Human Subjects of Research.
- Nicholson, M., Brown, K., & Hoye, R. (2014). Sport, community involvement and social support. *Sport in Society*, 17(1), 6-22. doi: 10.1080/17430437.2013.828696.
- NOC*NSF (2018). *Lidmaatschappen en Sportdeelname NOC*NSF over 2017*. Arnhem: Nederlands Olympisch Comité/Nederlandse Sport Federatie (NOC*NSF).
- Okayasu, I., Kawahara, Y., & Nogawa, H. (2010). The relationship between community sport clubs and social capital in Japan: A comparative study between the comprehensive community sport clubs and the traditional community sport clubs. *International Review for the Sociology of Sport*, 45(2), 163-186. doi: 10.1177/1012690210362027
- O’Leary, Z. (2004). *The essential guide to doing research*. Londen: Sage Publications.

- Putnam, R.D. (2000). *Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster Paperbacks.
- Ragin, C.C., & Becker, H.S. (1992). *What is a case? Exploring the foundations of social inquiry*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rauws, W.S., Bouwman, R.D., & Kam, G.R.W. de. (2017). *Wie is aan de buurt? Een analyse van bewonersinitiatieven in vijf Friese plaatsen en de rol van woningcorporatie Accolade*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.
- Rice, S. (2010). Sampling in Geography. In N. Clifford, S. French, & G. Valentine (Red.), *Key Methods in Geography* (230-252). Londen: Sage Publications.
- Rijksoverheid (n.d.). *Sport en gezondheid*. Geraadpleegd op 19-01-2019 via <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/sport-en-bewegen/sport-bewegen-en-gezondheid>. Den Haag: Rijksoverheid.
- Rijksoverheid (2013). *Troonrede 2013*. Den Haag: Rijksoverheid.
- Schensul, S.L., Schensul, J.J., & LeCompte, M.D. (1999). *Essential Ethnographic Methods: Observations, Interviews, and Questionnaires*. Walnut Creek: Altamira Press.
- Seawright, J., & Gerring, J. (2008). Case Selection Techniques in Case Study Research: A menu of qualitative and quantitative options. *Political Research Quarterly*, 61(2), 294-308. doi:10.1177/1065912907313077.
- Seippel, O. (2006). Sport and Social Capital. *Acta Sociologica*, 49(2), 169-183.
- Spaaij, R. (2009). The social impact of sport: diversities, complexities and contexts. *Sport in Society*, 12(9), 1109-1117.
- Straits, B.C., & Singleton, R.A. (2011). *Social Research Approaches and Fundamentals*. 5th. Oxford: Oxford University Press.
- Stichting Wandelnet (2016). *Nationale Wandelmonitor 2016*. Amersfoort: Stichting Wandelnet.
- Tashakkori, A., & Creswell, J.W. (2007). The new era of mixed methods. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(1), 3-7.
- Taylor, P., Davies, L., Wells, P., Gilberston, J., & Tayleur, W. (2015). *A review of the social impacts of culture and sport*. Sheffield: Sheffield Hallam University.
- Tintengroep (2019). *Wandelen en buurtbakkie beschrijving collectieve activiteit*. Gieten: Tintengroep.
- Tonkens, E., & Verhoeven, I. (2011). *Bewonersinitiatieven: proeftuin voor partnerschap tussen burgers en overheid. Een onderzoek naar bewonersinitiatieven in de Amsterdamse wijkaanpak*. Amsterdam: Uva/Stichting Actief Burgerschap.

- Tully, J. (2002). Reimagining Belonging in Circumstances of Cultural Diversity: A Citizen Approach. In U. Hedetoft & M Hjort (Red.), *The Postnational Self Belonging and Identity*. Minneapolis, University of Minnesota Press.
- Vaart Welzijn (2018). *Jaardoelen 2018*. Assen: Vaart Welzijn.
- Verba, S., Schlozman, K., & Brady, H. (1995). *Voice and Equality: Civic Voluntarism in American Politics*, Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Verduin, M., & Puyt, E. (2014). *De BuurtSportVereniging*. Utrecht: Movisie.
- Verhijde, M., & Bosman, M. (2013). *Regel die burgerinitiatieven. Hoe gemeenten en maatschappelijke initiatieven in de openbare ruimte en publiek toegankelijke gebouwen omgaan met aansprakelijkheid*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- Verhoef, J., Ruitenbergh, M., Luttmer, C., Heirweg, D., & Andric, S. (2018). *Burgerinitiatief: Waar een wil is.... Onderzoek naar de rol van overheidsinstanties bij burgerinitiatieven*. 20. Den Haag: De Nationale Ombudsman.
- Verhoeven, I., & Tonkens, E. (2013). Talking Active Citizenship: Framework Welfare State Reform in England and the Netherlands. *Social Policy and Society*, 12(3), 415-426. doi:10.1017/S1474746413000158.
- Vermeulen, J., & Verweel, P. (2009). Participation in sport: bonding and bridging as identity work. *Sport in Society*, 12(9), 1206-1219. doi:10.1080/17430430903137886
- WRR (2012). *Vertrouwen in burgers*. Rapport 88. Den Haag: Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.
- Zhou, R., & Kaplanidou, K. (2017). Building social capital from sport event participation: An exploration of the social impacts of participatory sport events on the community. *Sport Management Review*, 21, 491-503.
- Zwaard, J. van der, Specht, M., Fortuin, K., Vendeloo, H., Schipper, K., & Wieringen, T. van (2018). *Voorbij de pioniersfase van bewonersinitiatieven verduurzaming van plekken van betekenis*. Rotterdam: Specht in de Stad.

Appendices

A. Interview guide

rijksuniversiteit
groningen

vaart welzijn

Interview initiatiefnemer

Introductie

Allereerst hartelijk bedankt voor het deelnemen aan dit onderzoek. Het onderzoek gaat over factoren die deelname in wandelgroepen beïnvloeden en de uitkomsten op sociaal gebied van deze wandelgroepen in de wijk. Tijdens het interview worden vragen gesteld over de motivaties, contacten, toerusting, inbedding en empathie met betrekking tot de wandelgroep.

Dit onderzoek is voor mijn afstudeerscriptie van de master Socio-Spatial Planning aan de Rijksuniversiteit Groningen in samenwerking met Vaart Welzijn. Daarvoor ga ik eerst verschillende initiatiefnemers van wandelgroepen in Assen interviewen. Daarna zal ik bij de deelnemers van de wandelgroep een enquête afnemen.

Ik zal kort nog even uitleggen wat er gebeurt met de informatie die u geeft. Deelname aan dit onderzoek is vrijwillig. Indien u een vraag niet wil beantwoorden is dit mogelijk. Deelname kan gestopt worden totdat mijn scriptie afgerond is. De informatie uit dit interview zal alleen gebruikt worden voor dit afstudeeronderzoek en er zal vertrouwelijk mee omgegaan worden. Naast dat ik toegang heb tot de informatie, kan ik ook mijn scriptiebegeleider en de begeleider van Vaart Welzijn toegang geven. De informatie uit het interview wordt anoniem verwerkt, dus niemand kan achterhalen wat u gezegd heeft aangezien uw naam onbekend blijft. U kunt op elk moment stoppen met de deelname of een pauze nemen tijdens het interview.

Het interview wordt ook opgenomen, zodat ik het later eventueel nog een keer terug kan luisteren om de informatie zo zorgvuldig mogelijk te analyseren. Met het ondertekenen van het toestemmingsformulier stemt u in met bovenstaande afspraken en met het opnemen van het interview. Is alles duidelijk, of heeft u nog vragen?

Introducerende vragen

1. Kan u kort iets over uzelf vertellen? Uzelf introduceren?
Probes: woonplaats, wat doet u in het dagelijks leven
2. Hoelang bent u al betrokken bij de wandelgroep?
3. Op welke manier bent u betrokken bij de wandelgroep? Wat is uw rol in de wandelgroep?

Motivaties

4. Waarom is de wandelgroep opgezet? Hoe ging dat?
5. Waardoor bent u betrokken geraakt?

6. Wat zorgde ervoor dat u daadwerkelijk het initiatief nam?
7. Wat zijn uw motivaties om betrokken te blijven?
8. Waarom denkt u dat de wandelgroep belangrijk is voor de deelnemers?
9. Wat draagt de wandelgroep bij in de wijk? Hoe uit zich dit?

Contacten

10. Hoeveel actieve deelnemers heeft de wandelgroep gemiddeld?
11. Wat is de doelgroep van de wandelgroep? Waarom?
12. Hoe zorgt u ervoor dat er zoveel mogelijk bewoners deelnemen?
En hoe zorgt u ervoor dat deelnemers blijven komen?
13. Heeft u onderling contact buiten het wandelen om met de deelnemers?
Zo ja, op welke manier?
14. Is er contact of samenwerking met andere groepen/vrijwilligers/organisaties?
Hoe ervaart u deze ondersteuning/samenwerking?
15. Ervaart u wel eens knelpunten in het contact met deelnemers/bewoners/organisaties?

Toerusting

16. Welke vaardigheden waren belangrijk bij het opzetten/leiden van de wandelgroep?
Waarom?
Probes: Overleg voeren, organisatorisch, sociaal (netwerken, organisatorische vaardigheden, inhoudelijke kennis, ervaring met de bureaucratie).
17. Heeft de wandelgroep bepaalde middelen nodig om te kunnen bestaan?
(Zowel de initiatienemers als bewoners)
Zo ja, zijn die middelen beschikbaar?
Zo nee, zou het kunnen helpen/bijdragen?
Probes: kennis, geld, tijd

Inbedding

18. Ontvangt de wandelgroep ondersteuning van de gemeente of organisaties?
Zo ja, wat voor ondersteuning? En hoe ervaart u deze ondersteuning?
Zo nee, zou de wandelgroep ondersteuning kunnen gebruiken?
19. Probes: beleid, menskracht, middelen, wegnemen obstakels
20. Heeft u behoefte aan meer ondersteuning van de gemeente of organisaties?
Op welke manier?

Empathie

21. Kreeg u vanaf het begin steun van andere bewoners om de wandelgroep op te zetten?
Hoe uitte zich dit?
22. Kreeg u begrip/steun van organisaties bij het opzetten van de wandelgroep?
Hoe uitte zich dit?
Wordt u voldoende gehoord/serieus genomen door deze organisaties?
23. Zijn er afspraken gemaakt over wat wel en wat niet verwacht wordt van de wandelgroep?
24. Hoe wordt er aandacht besteed aan het onderhouden van contact met organisaties? En met de deelnemers?

Afsluiting

25. Wat vond u van het interview en de vragen?
26. Zijn er nog zaken die niet besproken zijn binnen dit interview die u wel nog graag zou willen bespreken?

27. Zijn er nog zaken waarvan u verwacht had dat ik ze zou vragen, maar die niet gevraagd zijn?
28. Heeft u nog vragen naar aanleiding van het interview/het onderzoek?

B. Online enquête

Online enquête initiatiefnemer

Hartstikke fijn dat u de enquête in wilt vullen. Deze enquête bestaat uit korte open vragen over de praktische zaken met betrekking tot de wandelgroep.

1. Wat is de naam van de wandelgroep?
2. In welke wijk(en) wandelt de groep?
3. Hoelang bestaat de groep?
4. Hoe vaak wandelt de groep?
5. Hoelang wandelt de groep? (afstand of tijd)
6. Hoeveel deelnemers heeft de wandelgroep?
7. Door wie en hoe worden de routes van de wandeling bedacht?
8. Wordt er bij het bedenken van de routes nog rekening gehouden met bepaalde omstandigheden? Denk hierbij bijvoorbeeld aan de omgeving, veiligheid, langs bepaalde voorzieningen, afwisseling van de route
9. Door hoeveel personen is de wandelgroep opgezet?
10. Mag iedereen die wil, deelnemen aan de wandelgroep?
11. Heeft de wandelgroep een website, Facebookpagina, of WhatsApp-groep? Zo ja, wat?
12. Heeft de wandelgroep een fysieke plek om samen te komen? Zo ja, waar? Denk hierbij bijvoorbeeld aan een buurthuis een wijkcentrum
13. Organiseert de wandelgroep buiten het wandelen om ook nog andere activiteiten samen? Zo ja, welke?

Hartelijk bedankt voor het invullen van de enquête. Mochten er nog vragen zijn dan kunt u deze mailen naar: d.c.ruikes@student.rug.nl.

Tot bij het interview!

Vriendelijke groet,

Daniëlle Ruikes

Enquête deelnemers wandelgroepen

Hartstikke fijn dat u deel wilt nemen aan deze enquête. Ik, Daniëlle, ben een student Sociale Planologie aan de Rijksuniversiteit Groningen. In samenwerking met Vaart Welzijn doe ik onderzoek naar waarom bewoners deelnemen aan wandelgroepen. Ook bekijk ik welke betekenis de wandelgroepen hebben voor de wijk. Uw deelname is anoniem en alle gegevens zullen zorgvuldig verwerkt en bewaard worden.

Motivaties en drijfveren

1. Waarom bent u aangesloten bij deze wandelgroep?

Er zijn meerdere antwoorden mogelijk

- Om nieuwe mensen te leren kennen
- Voor het contact met andere mensen
- Om samen met andere bewoners iets te ondernemen
- Voor meer lichamelijke beweging
- Omdat ik enthousiast werd door een andere, bestaande wandelgroep
- Om iets goeds te doen voor de wijk
- Om een andere reden, namelijk:

.....
 .....
 .....

2. Waarom loopt u nog steeds mee met deze wandelgroep?

Er zijn meerdere antwoorden mogelijk

- U haalt plezier uit het wandelen
- U vindt het belangrijk om te blijven bewegen
- U vindt het gezellig om met andere bewoners op pad te zijn
- U krijgt er een geluksgevoel van
- Om een andere reden, namelijk:

.....
 .....
 .....

Hoe belangrijk, op een schaal van 1 tot 7 (van helemaal niet belangrijk tot heel belangrijk), is het voor u om door middel van de wandelgroep:

	Helemaal niet belangrijk					Heel belangrijk	
	1	2	3	4	5	6	7
3. Uw gezondheid te verbeteren	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Sociale vaardigheden op te doen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. Organisatorische vaardigheden op te doen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. Meer contacten te krijgen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

7. Een gezellige wijk te creëren	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8. Een veilige wijk te creëren	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

9. Hoe heeft u deze wandelgroep leren kennen?
Er zijn meerdere antwoorden mogelijk

Via de wijkkrant

Via facebook

Via familie/vrienden/buren

Anders, namelijk:
.....
.....
.....

10. Bent u gevraagd om aan deze wandelgroep deel te nemen?

Ja, door:
.....
.....

Nee, ik heb mezelf aangemeld

11. Zou u ook deelnemen als u niet was gevraagd?

Ja

Nee

Niet van toepassing

Hoe belangrijk, op een schaal van 1 tot 7 (van helemaal niet belangrijk tot heel belangrijk), zijn de volgende randvoorwaarden voor u om mee te wandelen:

	Helemaal niet belangrijk					Heel belangrijk	
	1	2	3	4	5	6	7
12. Dat u zelf kan kiezen wanneer u meewandelt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
13. Dat u zelf kan kiezen wanneer u stopt met deelnemen aan de wandelgroep	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
14. Dat u zelf kan kiezen wanneer u stopt met wandelen tijdens de wandeling	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
15. Dat er iemand is die u motiveert om mee te wandelen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
16. Dat er een kartrekker is die de leiding neemt over de wandelgroep	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Sociale bijdrage van de wandelgroep

In hoeverre, op een schaal van 1 tot 7 (van helemaal niet tot helemaal wel), denkt u:							
	Helemaal niet					Helemaal wel	
	1	2	3	4	5	6	7
17. Dat iedereen zich welkom voelt om mee te wandelen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
18. Dat er bewoners zijn die denken dat de wandelgroep niet voor hun is	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

In hoeverre zijn de volgende aspecten voor u veranderd sinds de wandelgroep:			
	Minder geworden	Gelijk gebleven	Meer geworden
19. (Dagelijks) contact met andere bewoners	☐	☐	☐
20. (Her)kennen van andere bewoners	☐	☐	☐
21. Hulp bieden aan elkaar	☐	☐	☐
22. Ontmoetingen tussen bewoners	☐	☐	☐
23. Het vertrouwen in andere bewoners	☐	☐	☐
24. Onderling respect tussen bewoners	☐	☐	☐
25. De bereidwilligheid om actie te ondernemen in de wijk	☐	☐	☐
26. Uw interesse in activiteiten in de wijk	☐	☐	☐
27. De ervaren veiligheid in de wijk	☐	☐	☐

Deelname aan de wandelgroep

<p>28. Hoelang loopt u al mee met deze wandelgroep?</p> <p>☐ Een maand of korter</p> <p>☐ 1 tot 3 maanden</p> <p>☐ 3 tot 6 maanden</p> <p>☐ 6 maanden tot een jaar</p> <p>☐ Een jaar of langer</p>
<p>29. Hoe vaak wandelt u mee met deze wandelgroep?</p> <p>☐ Elke week</p> <p>☐ 1 keer in de twee weken</p> <p>☐ 1 keer in de drie weken</p> <p>☐ 1 keer per maand</p> <p>☐ Minder dan 1 keer per maand</p>
<p>30. Hoe vaak heeft u contact met andere deelnemers van de wandelgroep buiten het wandelen om?</p> <p>☐ (Bijna) elke dag</p> <p>☐ Elke week</p> <p>☐ Elke twee weken</p> <p>☐ Elke drie weken</p> <p>☐ Elke maand</p> <p>☐ Minder dan een keer per maand</p> <p>☐ Nooit</p>
<p>31. Zijn er sinds u meewandelt met de groep meer mensen die u om hulp zou kunnen vragen?</p> <p>☐ Nee</p> <p>☐ Ja, voor:</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>32. Heeft u wel eens beroep gedaan op iemand van de wandelgroep?</p> <p>☐ Nee</p> <p>☐ Ja, voor:</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>33. Wat zou er verbeterd kunnen worden aan de wandelgroep?</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>34. Verwacht u dat deze wandelgroep nog lang blijft bestaan?</p> <p>☐ Ja</p> <p>☐ Nee</p>
<p>35. Waarom verwacht u dit?</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

Ter afsluiting

36. Wat is uw leeftijd?
.....

37. Wat is uw geslacht?

- Man
- Vrouw
- Anders

38. Wat is de samenstelling van uw huishouden?

- Alleenstaand
- Alleenstaand met kinderen
- Samenwonend
- Samenwonend met kinderen
- Anders, namelijk
.....

39. Wat is uw hoogst afgeronde opleiding?

- Basisonderwijs
- Lager/voorbereidend beroepsonderwijs (lbo/vmbo)
- Middelbaar algemeen voortgezet onderwijs (mavo)
- Middelbaar beroepsonderwijs (mbo)
- Hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo)
- Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo)
- Hoger beroepsonderwijs (hbo)
- Wetenschappelijk onderwijs (wo)
- Anders, namelijk:
.....

Hartelijk bedankt voor het invullen van deze enquête. Heeft u nog vragen en/of opmerkingen? Deze mag u hieronder opschrijven, of mailen naar:

d.c.ruikes@student.rug.nl.

Met vriendelijke groeten,
Daniëlle Ruikes

D. Toestemmingsformulier

Toestemmingsformulier

Ondergetekende verklaart hierbij dat hij/zij deelneemt aan het volgende onderzoek: de drijfveren en sociale impact van wandelgroepen in Assen.

Hier een korte uitleg over wat er met uw informatie en dit onderzoek gedaan wordt:

Deelname aan dit onderzoek is vrijwillig. Indien u een vraag niet wil beantwoorden is dit mogelijk. Deelname kan gestopt worden totdat mijn scriptie afgerond is. De informatie uit dit interview zal alleen gebruikt worden voor dit afstudeeronderzoek en er zal vertrouwelijk mee omgegaan worden. Naast dat ik toegang heb tot de informatie, kan ik ook mijn scriptiebegeleider en de begeleider van Vaart Welzijn toegang geven. De informatie uit het interview wordt anoniem verwerkt, dus niemand kan achterhalen wat u gezegd heeft aangezien uw naam onbekend blijft. U kunt op elk moment stoppen met het interview of een pauze nemen tijdens het interview.

Het interview wordt ook opgenomen, zodat ik het later eventueel nog een keer terug kan luisteren om de informatie zo zorgvuldig mogelijk te analyseren.

Met het ondertekenen van het toestemmingsformulier stemt u in met bovenstaande voorwaarden en met het opnemen van het interview.

Datum:

Naam deelnemer:

Handtekening:

Naam onderzoeker: Daniëlle Ruikes

Handtekening:

Plaats:

E. Codeboom

Hoofdthema	Sub-thema	Supercode	Sub-code
Participatie in wandelgroepen	A: Animo	A1: Motivaties deelnemers	A1.1: Gezondheid
			A1.2: Sociaal
			A1.3: Dag fijn beginnen
			A1.4: Voldoening
			A1.5: Plezier
			A1.6: Naar buiten komen
			A1.7: Opstap deelnemen aan de maatschappij
		A2: Motivaties initiatiefnemer	A2.1: Verbinden bewoners
			A2.2: Bewoners uit sociaal isolement halen
			A2.3: Bewoners samen bewegen
			A2.4: Contact met bewoners
			A2.5: Problemen signaleren
			A2.6: Zichtbaarheid
			A2.7: Vraag bewoners
	B: Contacten	B1: Sociaal kapitaal	B1.1: Hulp van professionals
			B1.2: Hulp van organisaties
			B1.3: Hulp andere wandelgroepen
			B2: Sociale contacten
		B2.1: Contact met deelnemers	
		B2.2: Contact met organisaties	
		B2.3: Contact met andere wandelgroepen	
		B2.4: Knelpunten contact	
	C: Toerusting	C1: Middelen	C1.1: Menselijk kapitaal
			C1.2: Beschikbare tijd
			C1.3: Financieel kapitaal
			C1.4: Materiaal
			C1.5: Vaardigheden deelnemers
C1.6: Vaardigheden initiatiefnemers			
D: Inbedding	D1: Structurele condities	D1.1: Bewoners uitnodigen	
		D1.2: Initiatief van professionals	
		D1.3: Drempel voor bewoners	
	D2: Toegankelijke kanalen	D2.1: Wijkkrant	
		D2.2: Sociale media	
		D2.3: Flyers	
		D2.4: Mond-op-mond reclame	
	E: Empathie	E1: Culturele condities	E1.1: Flexibiliteit
E1.2: Enthousiasme			

			E1.3: Reactiesnelheid
			E1.4: Steun
			E1.5: Verwachtingen
			E1.6: Continuering
Organisatiekenmerken	F: Structuur	F1: Aantal initiatiefnemers	
		F2: Vaardigheden initiatiefnemer	F2.1: Organisatorisch
			F2.2: Sociaal
			F2.3: Doorzetten
			F2.4: Aanpakken
			F2.5: Enthousiasme
			F2.6: Verantwoordelijkheid weggeven
			F2.7: Creativiteit
		F3: Samenhang	F3.1: Hechtheid deelnemers
			F3.2: Contact
			F3.3: Beroep doen op elkaar
			F3.4: Duur
		F4: Plek voor samenkomen	F4.1: Fysieke plek
			F4.2: Digitale plek
		F5: Betrokkenheid initiatiefnemer	F5.1: Opzetten
	F5.2: Meelopen		
	F5.3: Problemen signaleren		
	F5.4: Zichtbaarheid		
	F5.5: Promoten		
	F5.6: Verbinden		
F5.7: Deelnemer zijn			
G: Toegankelijkheid	G1: Inclusiviteit	G1.1: Geen gerichte doelgroep	
		G1.2: Iedereen is welkom	
	G2: Exclusiviteit	G2.1: Gerichte doelgroep	
	G2.2: Vriendengroep		
G3: Aantal deelnemers	G3.1: Groep kleiner dan 10		
	G3.2: Groep van 10 of groter		
Impact	H: Sociale impact	H1: Interactie en publieke familiariteit	H1.1: Alledaagse contacten
			H1.2: Geregelde ontmoetingen
			H1.3: Samen iets ondernemen
		H2: Gedeelde normen en waarden	H2.1: Sociale regels
			H2.2: Opvattingen over de omgang
		H3: Onderling vertrouwen en solidariteit	H3.1: Saamhorigheid
			H3.2: Verbinding
			H3.3: Voor elkaar zorgen/hulp bieden

		H4: Bereidheid ingrijpen	H4.1: Bereidheid zelf het initiatief te nemen van bewoners
			H4.2: Kwetsbaarheid
			H4.3: Stabiliteit
			H4.4: Problemen aangeven/meedenken
		H5: Feitelijke interventies	H5.1: Nieuwe initiatieven van bewoners
			H5.2: Collectieve zelfredzaamheid
			H5.3: Kwetsbaarheid
			H5.4: Stabiliteit
	I: Negatieve impact	I1: Splitsing	I1.1: Ergernis
			I1.2: Wandeltempo

F. Codeboek

Codeboek			
Code	Type	Definitie	Literatuur
<u>Participatie</u>			
Animo			
Motivaties deelnemers	Deductief	Motivaties en drijfveren om deel te nemen aan een initiatief	Denters et al. (2013a;2013b); Hurenkamp & Tonkens, 2008; Rauws et al., 2017; Van den Berg et al., 2011; WRR, 2012
Motivaties initiatiefnemers	Deductief	Motivaties en drijfveren om een initiatief op te zetten	Denters et al. (2013a;2013b); Hurenkamp & Tonkens, 2008; Rauws et al., 2017; Van den Berg et al., 2011; WRR, 2012
Contacten			
Sociaal kapitaal	Deductief	Hulpmiddelen die een sociale organisatie vormgeven	Denters et al. (2013a;2013b)
Sociale contacten	Deductief	Kennen van andere personen, organisaties en overheden	Denters et al. (2013a;2013b)
Toerusting			
Middelen	Deductief	Toebehoren die nodig zijn bij het opzetten en verdere bestaan van het initiatief	Denters et al. (2013a;2013b)
Inbedding			
Structurele condities	Deductief	Conditie die inspelen op de wensen van bewoners	Denters et al. (2013a;2013b)
Toegankelijke kanalen	Deductief	Manieren hoe andere mensen bereikt kunnen worden	Denters et al. (2013a;2013b)
Empathie			
Culturele condities	Deductief	Conditie die zorgen dat het initiatief impact gaat hebben	Denters et al. (2013a;2013b)
<u>Organisatiekenmerken</u>			
Structuur			
Aantal initiatiefnemers	Deductief	Het aantal personen die het initiatief op hebben gezet	Denters et al. (2013); Igalla & Van Meerkerk (2015); Rauws et al. (2017)
Vaardigheden initiatiefnemers	Deductief	Kwaliteiten waar initiatiefnemers over moeten beschikken om het initiatief op te zetten	Verhoef et al. (2018)

Samenhang	Deductief	De hechtheid tussen deelnemers	Denters et al. (2013); Igalla & Van Meerkerk (2015); Van den Berg et al. (2011)
Plek voor samenkomen	Deductief	Een fysieke of digitale plek waar groepen mensen kunnen samenkomen	Igalla & Van Meerkerk (2015)
Betrokkenheid initiatiefnemers	Inductief	De rol die initiatiefnemers hebben tijdens het opzetten en verdere bestaan van het initiatief	
Toegankelijkheid			
Inclusiviteit	Deductief	Publiek toegankelijk, iedereen is welkom	Van der Zwaard et al. (2018); Verhijde & Bosman (2013)
Exclusiviteit	Deductief	Niet vrij toegankelijk, gericht op bepaalde doelgroep	Movisie (2011); Tully (2002)
Aantal deelnemers	Deductief	Het aantal personen dat meedoet aan het initiatief	Tonkens & Verhoeven (2011)
<u>Impact</u>			
Sociale impact			
Interacties en publieke familiariteit	Deductief	Alledaagse sociale contacten in de wijk en geregelde ontmoetingen	Kleinhans & Bolt (2011)
Gedeelde normen en waarden	Deductief	Ongeschreven sociale leefregels en opvattingen over de omvang	Kleinhans & Bolt (2011)
Onderling vertrouwen en solidariteit	Deductief	Vertrouwen in elkaar en in de regels van het sociale verkeer	Kleinhans & Bolt (2011)
Bereidheid ingrijpen	Deductief	Actiebereidheid die beïnvloed wordt door signalen van verval, de verwachtingen van de bereidheid van andere bewoners, de inschatting van het risico en de noodzaak	Kleinhans & Bolt (2011)
Feitelijke interventies	Deductief	Handelingsbereidheid die beïnvloed wordt door sociaaleconomische factoren, tonen van leiderschap en de aard en omvang van de situatie	Kleinhans & Bolt (2011)
Negatieve impact			
Splijting	Deductief	Het gat dat kan ontstaan tussen personen door conflicten of ergernissen	Hurenkamp & Tonkens (2008)

G. Lijst aandachtspunten observaties

Na de observatie notities maken: setting omschrijven, aantal deelnemers en karakteristieken, hoe deelnemers zich gedragen.

Luisteren naar wat deelnemers en initiatiefnemers zeggen, hoe ze het zeggen en kijken wat ze doen en hoe ze met elkaar omgaan.

- Acties en interacties tussen deelnemers (waar hebben ze het over/hoe gedragen ze zich)
- Acties en interacties tussen deelnemers en initiatiefnemer(s) (waar hebben ze het over/hoe gedragen ze zich)
- Wie neemt de leiding
- Wie bedenkt de route en wat is de route
- Waar en waarom wordt er onderweg gestopt of langs bepaalde plekken gegaan
- Soort contact
- Dynamiek in de groep
- Andere dingen die er gebeuren dan wandelen